T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ELAZIĞ İLİ HÜSEYNİK KÖYİÇİ BÖLGESİ YERLEŞİM DOKUSU VE GELENEKSEL EVLERİ

Meltem KOCAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DİYARBAKIR
Aralık 2018

T.C. DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Meltem KOCAMAN tarafından yapılan "**ELAZIĞ İLİ HÜSEYNİK KÖYİÇİ BÖLGESİ YERLEŞİM DOKUSU VE GELENEKSEL EVLERİ**" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan	: Doç. Dr. Mine BARAN
Üye	: Doç. Dr. F. Demet AYKAL
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Ayça GÜLTEN
Üye	:
Üye	:

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 03/01/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../.....

Prof. Dr. Sevtap SÜMER EKER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Saygılı olmayı ve dik durmayı öğreten, ne yazık ki tez hazırlama döneminde kaybettiğim ama aslında varlığını hep yanımda hissettiğim BABAM'a, bana okumanın, öğrenmenin önemini aşılayan ve iyi dileklerini benden esirgemeyen ANNEM'e,

Yüksek lisans eğitimim döneminde ve bu çalışmanın hazırlanması süresince bana destek olan, yardımını esirgemeyen ve tezimi yönlendiren danışmanım Doç. Dr. Mine BARAN'a,

Ve bana, doğallığın, saflığın, özgünlüğün, iyiliğin, saygının ne kadar önemli ve değerli olduğunu anlatan, anlamama vesile olan tüm iyi yürekli insanlara,

Sonsuz teşekkürler ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR……..... I

İÇİNDEKİLER……..…..... II

ÖZET……..... IV

ABSTRACT……..... V

ÇİZELGE LİSTESİ……..... VI

ŞEKİL LİSTESİ……..... VII

EK LİSTESİ……..... XI

1. GİRİŞ……..... 1

1.1. Çalışmanın Problemi ……..... 2

1.2. Çalışmanın Amacı ……..…..... 2

1.3. Çalışmanın Kapsamı ……...……..... 3

1.4. Çalışmanın Önemi……..... 3

2. KAYNAK ÖZETLERİ……..... 5

3. MATERYAL VE METOT……...……..... 11

3.1. Materyal……..... 11

3.1.1. Anadolu'da Geleneksel Doku ve Geleneksel Konut Kavramları……..…..... 11

3.1.1.1. Geleneksel Kent Dokusu Kavramı..... 11

3.1.1.2. Geleneksel Anadolu Mimarisinde Konut Kavramı……..... 13

3.1.2. Elazığ İli Hüseynik Bölgesine Ait Yerleşme Özellikleri……..... 20

3.1.2.1. Tarihsel Gelişimi……..... 20

3.1.2.2. Genel Konumu ve Özellikleri……..... 24

3.1.2.3. Fiziksel Etmenler……..... 25

3.1.2.4. Sosyal Etmenler……..... 28

3.2. Metot……..... 35

3.2.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Yerleşim Dokusu ve Geleneksel Evleri…….....…..... 35

3.2.1.1. Hüseynik Köyiçi Konutların Şekillenmesine Etki Eden Faktörler……...….... 36

Sayfa

3.2.1.1.1. Fiziksel Etmenlerin Konut Mimarisine Etkileri……..... 36

3.2.1.1.2. Sosyal Etmenlerin Konut Mimarisine Etkileri……...…..... 37

3.2.1.2. Hüseynik Köyiçi Evlerinin Mimari Özellikleri……..... 38

3.2.1.2.1. Plan Elemanları……..…..... 38

3.2.1.2.2. Plan Tipleri…….....…..... 47

3.2.1.2.3. Yapı Malzemesi…….…….....…..... 50

3.2.1.2.4. Mimari Elemanlar ve Detayları……..…….….... 50

4. ARAŞTIRMA BULGULARI……..... 59

4.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Analizleri……..... 59

4.1.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Yerleşimi Doku Analizleri……..... 59

4.1.1.1. Yerleşim Dokusu Doluluk-Boşluk Analizi……..... 60

4.1.1.2. İşlev Analizi……..... 61

4.1.1.3. Malzeme Analizi…….....… 62

4.1.1.4. Kat Adedi Analizi……..…….....… 63

4.1.1.5. Tescil Durumu Analizi……..... 64

4.1.2. Hüseynik Köyiçi Bölgesindeki Geleneksel Konutların Mimari Analizleri..... 68

5. TARTIŞMA VE SONUÇ…….....……..... 127

6. KAYNAKLAR…….....…….…….... 131

EKLER……...……....……..… 135

ÖZGEÇMİŞ…….....…….. 147

ÖZET

ELAZIĞ İLİ HÜSEYNİK KÖYİÇİ BÖLGESİ YERLEŞİM DOKUSU VE GELENEKSEL EVLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meltem KOCAMAN

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

2018

Bu tez çalışmasında, barındırdığı tarihi değerler ve nitelikli yapıları ile önemli bir yere sahip olan Elazığ ili Ulukent mahallesinde bulunan Hüseynik Köyiçi bölgesi incelenmiştir. Çalışma alanının geleneksel yerleşim dokusu ve geleneksel evleri analiz edilmiş olup elde edilen veriler ile bu yapılar kayıt altına alınmıştır.

Yapılan bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın problemi, ne amaçla yapıldığı, kapsamı ve önemi anlatılmıştır. İkinci bölümde konu ile ilgili kaynak araştırmaları yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise öncelikle geleneksel doku ve konut kavramları irdelenmiş ve Hüseynik Köyiçi bölgesinin yerleşme özellikleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler ve çalışma alanında yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler ve hazırlanan tablolar ile bölge ve evlerin mimari özellikleri değerlendirilmiştir. Dördüncü bölüm, çalışma alanına ait analizlerin yapıldığı ve detaylandırıldığı kısımdır. Tartışma ve sonuç bölümü olan beşinci bölümde elde edilen veriler sonucunda bölgenin, geleneksel konut mimarisi içindeki yeri ve bölgenin önemi vurgulanmış olup korunmasının gerekliliğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Hüseynik, Geleneksel Doku, Geleneksel Anadolu Evleri, Hüseynik Köyiçi Evleri

ABSTRACT

SETTLEMENT TEXTURE AND TRADITIONAL HOUSES OF HÜSEYNİK KÖYİÇİ REGION OF ELAZIĞ CITY

MASTER'S THESIS

Meltem KOCAMAN

DİCLE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

2018

In this study, Hüseynik Köyiçi region in the Ulukent neighborhood of Elazığ province, having an important place with its historical value and qualified structures, was investigated. The traditional settlement and traditional houses of the study region were analyzed, and then the gathered data and these structures were recorded.

The study consists of five sections. In the first section, the underlying problem, the purpose of the study, scope and importance of the study were explained. In the second section, the related literature was reviewed. In the third section, firstly, traditional texture and traditional house terms were examined and information about Hüseynik Köyiçi region settlement properties was revealed. The region and architectural properties of the houses were evaluated based on these information and through the tables formed according to the data coming from research conducted in the field. The fourth section is the section where the analyses of the study area were made and elaborated. In the fifth section, as discussion and conclusion sections, the place and the importance of the region in the traditional house architecture was emphasized and the requirement for conservation of these places was stressed.

Keywords: Elazığ, Hüseynik, Traditional Texture, Traditional Anatolian Houses, Hüseynik Köyiçi Houses

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge No		Sayfa
Çizelge 3.1.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sofasız Plan Tipleri	47
Çizelge 3.2.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi İç Sofalı Plan Tipleri	48
Çizelge 3.3.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi Dış Sofalı Plan Tipleri	49
Çizelge 4.1.	Tescil önerilen yapılar	66

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No		Sayfa
Şekil 3.1.	Geleneksel kent doku örnekleri	13
Şekil 3.2.	Türk Evi sofa plan çizimleri	18
Şekil 3.3.	Sofasız plan tipi	18
Şekil 3.4.	Harput Sancağı 1518	22
Şekil 3.5.	Harput Sancağı 1523	22
Şekil 3.6.	Uluovadan Hüseynik yerleşkesi ve Harput Kalesinin görünümü	23
Şekil 3.7.	Hüseynik - Osmanlı ordusunun cephaneliği ve kışlası	23
Şekil 3.8.	Elazığ İl Haritası	24
Şekil 3.9.	Hüseynik Köyiçi Bölgesinin Elazığ İl haritasındaki konumu	25
Şekil 3.10.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi uydu görünümü	25
Şekil 3.11.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi Harput Kalesinden Görünümü	26
Şekil 3.12.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi topografya ve uydu görünümünün karşılaştırılması	27
Şekil 3.13.	Faik Bey Konağı (Evin köşk odası yıkılmadan önceki resmi)	28
Şekil 3.14.	19. yy sonu Hüseynik yerleşkesine ait eski bir fotoğraf	29
Şekil 3.15.	Tarihi Ulukent(Hüseynik) caminin günümüzde ki hali	30
Şekil 3.16.	Hüsenik beldesinden genel bir görünüm(En üstteki beyaz bina Alman yetimhanesidir)	30
Şekil 3.17.	Harput ve Hüseynik- alt kısımda görünen evler Hüseynik'e ait	31
Şekil 3.18.	Hüseynik, bir kunduracı atölyesi	31
Şekil 3.19.	Hüseynik- Geleneksel ipek böceği kozalarından tel çekme atölyesi	32
Şekil 3.20.	Hüseynik- Çukur tezgah ve iplik makarası önünde iki Ermeni kadın	32
Şekil 3.21.	Hüseynik- marangozlar atölyede	33
Şekil 3.22.	Hüseynik- yerli taş ustaları	33
Şekil 3.23.	Surp Varvar Kilisesi	34
Şekil 3.24.	Solda Surp Varvar Kilisesi, ortada Ermeni okulu ve sağda Protestan Kilisesini gösteren Edvin Sadoyan koleksiyonundan bir kartpostal	34

Şekil No		Sayfa
Şekil 3.25.	1518 yılında Harput Sancağında dinlerin dağılımı	34
Şekil 3.26.	Kerpiç ve taş duvar detayları	36
Şekil 3.27.	1 no'lu ev boş oda	39
Şekil 3.28.	8 no'lu ev çıkmalı oda	39
Şekil 3.29.	15 no'lu e sofa örneği	40
Şekil 3.30.	19 no'lu ev sahnisin örneği	41
Şekil 3.31.	2 no'lu ev eyvanı	42
Şekil 3.32.	8 no'lu ev eyvanı	43
Şekil 3.33.	21 no'lu ev avlusu	44
Şekil 3.34.	7 no'lu ev ambarı	45
Şekil 3.35.	10 no'lu ev kileri	45
Şekil 3.36.	19 no'lu ev mutfağı	46
Şekil 3.37.	Kemerli pencere örnekleri(soldaki 15 no'lu ev sofa pencereleri; sağdaki 13 no'lu ev pencereleri)	51
Şekil 3.38.	Kemersiz pencere örnekleri(Soldaki 14 no'lu ev pencereleri; sağdaki 20 no'lu ev pencereleri)	51
Şekil 3.39.	Açılı pencere örnekleri(soldaki 21 no'lu ev avlu penceresi; sağdaki 8 no'lu ev eyvan penceresi)	52
Şekil 3.40.	13 no'lu ev taş söveli kapısı	52
Şekil 3.41.	19 no'lu ev özgün kapısı	53
Şekil 3.42.	Çalışma alanı kapı tokmağı örneği(soldaki 20 no'lu ev kapısı; sağdaki 10 no'lu ev kapı tokmağı)	53
Şekil 3.43.	Çalışma alanı ocak örnekleri	54
Şekil 3.44.	Çalışma alanı dolap örnekleri	54
Şekil.3.45.	19 no'lu ev yüklük	55
Şekil 3.46.	2 no'lu ev (günümüzde kırık olan) yüklük çizimi	55
Şekil 3.47.	Çalışma alanı taş süslemeleri	56
Şekil 3.48.	Ahşap pervaz süsleme örnekleri	56
Şekil 3.49.	Ahşap silmelere çakılı dındık örnekleri	57

Şekil No **Sayfa**

Şekil 3.50. Cumbalarda ki ahşap işçiliği örnekleri 57

Şekil 3.51. Çarşı sokak kapı açma halkaları 57

Şekil 4.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Doluluk-Boşluk Analizi 60

Şekil 4.2. Hüseynik Köyiçi Bölgesi İşlev Analizi 61

Şekil 4.3. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Malzeme Analizi 63

Şekil 4.4. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Kat Adedi Analizi 64

Şekil 4.5. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Tescil Durumu Analizi 65

Şekil 4.6. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Araştırılan evlerin gösterimi 68

Şekil 4.7. 1 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 71

Şekil 4.8. 2 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 74

Şekil 4.9. 3 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 76

Şekil 4.10. 4 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 78

Şekil 4.11. 5 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 81

Şekil 4.12. 6 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 83

Şekil 4.13. 7 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 86

Şekil 4.14. 8 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 89

Şekil 4.15. 9 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 92

Şekil 4.16. 10 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 95

Şekil 4.17. 11 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 98

Şekil 4.18. 12 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 100

Şekil 4.19. 13 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 103

Şekil 4.20. 14 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 105

Şekil 4.21. 15 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 108

Şekil 4.22. 16 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 111

Şekil 4.23. 17 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 113

Şekil 4.24. 18 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 115

Şekil 4.25. 19 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 118

Şekil No **Sayfa**

Şekil 4.26. 20 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 121

Şekil 4.27. 21 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 124

Şekil 4.28. 22 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü 126

EK LİSTESİ

Ek No		Sayfa
EK.1.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi incelenen evlerin harita üzerinde gösterimi	135
EK.2.	Hüseynik Köyiçi Bölgesi incelenen evlerin mimari özellikleri	136
EK.3.	11 no'lu ev çilehaneye çıkan merdiven	137
EK.4.	Faik Bey Konağı (20 no'lu ev) günümüzde yıkılmış olan köşk odası	138
EK.5.	7 no'lu ev ışıklık-tepe pencereleri	139
EK.6.	11 no'lu ev	140
EK.7.	Hacı Ömer Beyzade Ali Bey'in konağı	141
EK.8.	Cemo(1972) filmi Hüseynik değirmeninde çekilen sahne-Ekran görüntüsü	142
EK.9.	Mamarat'ul aziz Haritası	143
EK.10.	Hüseynik Köyiçi Hüseynik deresinin alt kısmındaki evler	144
EK.11.	Hüseynik mezarlığında bir cenaze merasimi esnasında çekilmiş bir resim	145

1. GİRİŞ

Anadolu, yüzyıllar boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir coğrafyadır. Bu coğrafyada yaşayan her ulus bu topraklarda kendi kültürlerini yansıtan mimari eserler bırakmışlardır. Bu eserlerden kale, cami, kervansaray gibi anıtsal yapılar günümüzde ilgili mevzuatlarla korunmaktadır (Zakar ve Eyüpgiller 2015). Bu yapıların dışında yerel yapım teknikleri ile yapılmış olan ve daha çok kullanıcısının aile yaşamına, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısına göre şekillenmiş geleneksel konutlar da tarihi mimari kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır.

Geçmişte genellikle ahşap, kerpiç, taş vb. malzeme kullanılarak inşa edilmiş kültür miraslarımızdan olan geleneksel konutların yapım teknikleri, nesillerden nesillere sözlü ya da usta-çırak ilişkisiyle aktarılmış ve günümüze kadar gelebilmişlerdir. Günümüzde artan nüfus ve şehirleşme ile yeni yerleşmelerde tek tip ve mimari niteliği olmayan konutlar çoğunlukla inşa edilmeye başlamıştır. Bu tarz konutların artık çok tercih edilmemesi, geleneksel konutların inşasının sürekliliğini engelleyebilmektedir. Bunun yanı sıra kent merkezlerinin değişmesi, eski merkezlerinin atıl durumda olması ve kendi kaderlerine terk edilmiş olmaları da geleneksel tarzdaki konutların tahrip olma sürecini hızlandıran nedenlerdendir. Geçmişten bizlere miras kalan bu yapılar modern çağa yenik düşmekte ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Doğadan ödünç alınan malzemelerle inşa edilen geleneksel konutlar, insanlar tarafından kullanılmaz ve kaderlerine terk edilirlerse; yağmur, kar, rüzgâr, deprem gibi etmenler bu malzemeleri geri alır. Bu nedenle bu tarihi yapıların kullanılarak yaşatılması gerekmektedir. Özellikle şehir merkezlerinden uzakta bulunan geleneksel yerleşimlerin kullanılmasını sağlamak için koruma, sağlıklaştırma gibi yenileme çalışmaları ile bu bölgeler, geleneksel konutların sergilendiği birer açık hava müzesine dönüştürülmektedir. Bu çalışmalar ile tarihi kentler, günümüz şartlarına ve ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde sunulmaktadır. Kentlerde mevcut olan somut ve soyut kültür varlıkları korunarak bu bölgeler canlandırılmaktadır.

Köklü bir tarihe sahip olan Elazığ kenti pek çok nitelikli ve özellikli tarihi yapıya ev sahipliği yapmaktadır. Buna rağmen, çağına ayak uydurmak adına bu kentin betonlaşma denilen akıma erken adapte olduğu ve eskinin izlerini taşıyan bu yapıların pek çoğunun günümüze gelemedikleri gözlemlenmiştir. Hala varlığını koruyan yapılar

ise daha çok Elazığ ilinin Harput, Ulukent (Hüseynik), Aksaray, Kızılay ve Nailbey Mahallelerinde bulunmaktadır (Türkiye Kültür Portalı 2018). Bunlardan Ulukent (Hüseynik) vesit alanı olan Harput mahallelerindeki yapılar, yerleşim dokularını büyük ölçüde koruyup günümüze gelebilmiştir. Bu sebeple, Geleneksel Anadolu evlerinin bir parçası olan Hüseynik Köyiçi bölgesindeki bu yapıların kayıt altına alınıp gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

1.1. Çalışmanın Problemi

Elazığ iline ait eski fotoğraflar incelendiğinde, bölgenin sahip olduğu geleneksel konutları ve tarihi yerleşim dokularının gün geçtikçe azaldığı ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Günümüzde değişen ve artan nüfus yapısı ile gelişen teknoloji, bölgede yaşayanların aile yapısını ve genel ihtiyaçlarını büyük ölçüde farklılaştırmıştır. Geçmişte yaşanan hayatların delili olan bu yapıların Elazığ ili genelinde varlıklarını tam olarak koruyamadıkları, nadiren yüksek apartman blokları arasında ve genişleyen şehir merkezinin henüz ulaşamadığı bölgelerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu bölgelerden biri olan Hüseynik Köyiçi Bölgesi, şehir merkezine olan uzaklığı sonucu apartman blokları tarafından yutulmayarak günümüze özgün dokusuyla gelebilmiştir.

Hüseynik Köyiçi Bölgesinin şehre olan uzaklığı, yapıların insan eliyle yıkılmasına engel olurken, ekonomik olarak şehrin gerisinde kalmasına ve bölgenin ıssızlaşmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda bazı yapıların kullanılmadığı ve yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu görülmektedir. Metruk durumda olan yapılar, dışarıdan gelen ziyaretçiler için güvensizlik hissi teşkil etmekte ve yerleşke turist çekecek potansiyele sahip iken ıssızlaşmaktadır. Çalışma alanının ıssızlaşması ve geleneksel evlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Elazığ ili genelinde kalkındırma çalışmaları devam ederken bunun akılcı ve mantıklı bir şekilde yürütülmesi için öncelikle yapıların incelenip kayıt altına alınması ve tarihi ile ilgili bilgilerin araştırılması gerekmektedir. Bu konuda Geleneksel Elazığ Evleri'nin mimari özelliklerini inceleyen uzun süreli çalışmalar bulunmasına rağmen Hüseynik Bölgesinin mimarisini detaylı inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu

nedenle bu çalışmada, Hüseynik Köyiçi Bölgesinde bulunan geleneksel konutlar ve bölgenin geleneksel dokusu detaylı bir şekilde incelenip kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Ayrıca yapılan bu araştırmada tarihi ve nitelikli olmasına rağmen tescili bulunmayan yapılara da tez kapsamında tescil önerisinde bulunulacaktır.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma alanı olarak Elazığ ili Hüseynik Köyiçi bölgesi belirlenmiştir. Belirlenen bu bölgenin yerleşim dokusu ile geleneksel evleri bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu sınırlar doğrultusunda bölgede bulunan geleneksel ve nitelikli yapılar üzerinden tespitler ve analizler yapılmıştır.

1.4. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma, geçmişin izlerini taşıyan Hüseynik Köyiçi Bölgesinin tarihi kent kimliğinin ve konutlarının tespitini yaparak, ileride

- Kültürel mirasımızı koruyarak geleceğe aktarabilmesine,
- Bölge halkının, ekonomik zayıflığının giderilmesi için şehrin mahalleyi yutması umutlarına kapılmadan önce bölgeye hak ettiği gelişmişlik düzeyinin kazandırılması ve bölgeyi canlandıracak yenileme çalışmalarının yapılmasına olanak sağlama,
- Issızlaşmış olan Hüseynik Köyiçi yerleşkesi, burada yaşayanların ve gitmesi gerekenlerin uğradığı bir bölgeden, görmek ve gezmek isteyenleri de çeken bir açık hava müzesine dönüştürülebilmesi,
- Metruk haldeki yapıların, gizemli ve tehlikeli mekanlardan sokakla yaşayan ve hizmet veren mekanlar haline getirilmesine,

olanak sağlayacak veriler oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Hüseynik Köyiçi evlerini özel olarak inceleyen bir çalışma veya kaynağa ulaşılamamıştır. Bu sebeple öncelikle Geleneksel kent dokusu ve Geleneksel Anadolu evi konulu kaynaklar incelenmiştir. Sonrasında ise, Elazığ ili ile ilgili yapılmış araştırmalar ve çalışmalar incelenmiş ve Hüseynik Köyiçi bölgesinin yerleşim özelliklerine ait yazılı ve sözlü verilere ulaşılmıştır. Bu incelemeleri yaparken kullanılan bazı kaynaklar şunlardır:

Kuban (2016), Osmanlı Mimarisi: Osmanlı sınırları içinde yer alan yapıların mimarisi örnekler üzerinden incelenip anlatılmıştır. Osmanlı mimarisini tarihi anıtsal yapılar ve konutlar üzerinden incelemiştir.

Eldem (1984), Türk Evi Osmanlı Dönemi I.: kitabında yazar tarihi evlerin kapsamını araştırmış. Türk evi üzerindeki Bizans etkisine değinmiş ve Türk evini bölgelere göre sınıflara ayırmıştır. Klasik Türk evi ile ilgili genellemeler yapılmış ve Türk evini oluşturan bileşenler ile tipolojileri inceleyip sınıflara ayırmıştır. Son olarak ev tiplerini devirlere ayırarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflama evlerin fotoğraflarla destekli çizimleri üzerinden anlatılmıştır.

Eldem (1987), Türk Evi Osmanlı Dönemi Cilt III: kitabında konut mimari bileşenleri fotoğraflar ve çizimler ile aktarılmıştır. Sonrasında Türk evi yapım teknikleri, şehir bileşenleri ve bahçeler detaylı bir şekilde incelenmiş ve açıklanmıştır.

Zakar ve ark. (2015), Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri: kitabında koruma alanındaki çalışmalarda tarihi yapılara müdahale, yapıların çalışma prensipleri ile yapıda oluşan hasar ve bozulmaları tanıma ve müdahale yöntemlerinden bahsetmiştir.

Lynch (2010), Kent imgesi: kitabın içeriğinde kent imgesi, kentleri ve formlarını oluşturan bileşenler üç kent üzerinden incelenip anlatılmıştır. Son olarak kent formu tasarım kriterlerini ve tasarımlarını aktarmıştır.

Oliver (1997),Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World: kitabın içeriğinde geleneksel ve yöresel mimari oluşumu ile bileşenleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Rapoport (1969), "House Form and Culture: yapı formlarının oluşumunu, etkileyen faktörleri yeni ve geleneksel tarzda ki yapılar üzerinden incelemiştir.

Eyüce (2005),Geleneksel Yapılar ve Mekânlar: kitabında geleneksel mimari, yapılar ve mekânlar üzerinden incelenmiştir. Mimari mekân ile ilgili anlatımlar yapılmıştır. Mekân düzenleme ilkeleri ile geleneksel konutların gelişimi farklı dört millete ait yöresel yapılar üzerinden anlatılmıştır. Son olarak geleneksel mimarilerin oluşum ve gelişim süreçlerinde belirleyici ve etkileyici etmenlerden bahsedilmiştir.

Küçükerman(1985), Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi: kitabında Türk evi kavramının kökenleri tarihsel ve Anadolu coğrafyası aracılığıyla aktarılmıştır. Türk evinde çevresel öğelerin düzenlenmesi ile ilgili bilgiler verilmiş olup son olarak ta doğal etkenlerin Türk evinin evrimine etkilerinin ne olduğu fotoğraflarla desteklenerek anlatılmıştır.

Karpuz (1993), Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri: kitabında farklı coğrafya ve kültürlerde ki Türk evleri araştırılmış olup sonrasında Erzurum ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Erzurum evleri incelenmiş ve bu evler ayrı ayrı anlatılmıştır. Bu anlatımlar doğrultusunda evlerin özellikleri ve bileşenleri anlatılıp değerlendirilmiştir. Son olarak incelenen evlerin çizimlerine ve fotoğraflarına yer verilmiştir.

Yürekli ve ark. (2007), Türk Evi/ Gözlemler ve Yorumlar: kitabında Türk evinin mekânsal, yapısal özelliklerinin neler olduğu araştırılmış ve evrensel mimarlık kavramları İskilip evleri üzerinden irdelenmiştir. Başka kültürlere ait evler araştırılmış ve Türk evi ile karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölümde Türk evinin, önemli Türk ve yabancı mimarların yapıları üzerindeki etkileri veya benzerlikleri incelenmiştir. Son olarak Türk evinin korunması ve önemi aktarılmıştır.

Bektaş (2014), Türk Evi: kitabında geçmiş dönemlere ait yerleşmelerin özelliklerine ve gelişmesine değinmiştir. Türk evlerinin yapım teknikleri, mekanlar ve plan elemanları ile yapı sokak ilişkilerinden bahsetmiştir. Türk evi plan tipleri ile ilgili bilgileri çizim ve fotoğraflar ile destekleyerek aktarmıştır. Son olarak Türk evi biçimlerine dönemler üzerinden değinmiş ve günümüz yapıları ile ilgili yorumlar yapmıştır.

Bican (2007), Sekizinci Şehir Elazığ'a Harput'tan İnciler: Kitabın içeriğinde geçmişten günümüze Elazığ ili ve ilçeleri ile ilgili mekân anlatımları yapılmıştır. Elazığ'da eskilerin anlattığı yaşanmış olaylar ile anıların yer-mekân tasvirlerini yer yer fotoğraflarla destekleyerek okuyucuya aktaran bir şehir kitabıdır.

Ülger (2000), Kalkınma Yolunda Bir Şehir: Elazığ: şehir kitabının başlangıcında Elazığ'ın tarihsel gelişimine ait bilgiler bulunmaktadır. Sonrasında Elazığ iline ait bilgiler ve ilin kalkınma sorunları ile çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Ünal(1989), XVI. Yüzyılda Harput Sancağı(1518-1566): kitabında Harput Sancağına ait 16.yy da tutulmuş nüfus, din ve vergi kayıtlarına yer verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda haritalar ve tablolar düzenleyerek Harput'un 16. yy da ki yaşam tarzı ve bölge nüfus değişimleri aktarılmıştır.

Demir (2006), Anadolu'da Kent ve Konut: Geçmişten Geleceğe Anadolu'da malzeme ve mimarlık Sempozyum/UIA 2005 XXII. Dünya Mimarlık Kongresi, 4-5 Temmuz 2005: sempozyumunda yaptığı konuşmasında Anadolu da kent ve konut kavramlarını irdelemiştir. Kent ve konutun oluşumuna, yapım teknikleri ve malzemeler ile ilgili bilgi vermiştir. Son olarak ta geleneksel konut ve kentin önemi ve korunmasının gerekliliği anlatılmıştır.

Sunguroğlu (2013), Harput Yollarında Cilt I-II: kitabında Harput ile ilgili genel bilgiler detaylı bir şekilde verilmiştir. Sonrasında ilde bulunan tarihi eserlerin geçmiş ve günümüzde ki durumları anlatılmıştır. İkinci ciltte ise Tarihi Harput kentinde ki eğitimden ve okullardan bahsedilmiştir. Son olarak bölgede yaşamış önemli insanlar ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Aksın(1999), 19. Yüzyılda Harput: kitabının girişinde Harput'un Osmanlı döneminde ki idari bilgileri sonrasında ise Harput Kalesi ve mahallelerine ait bilgiler aktarılmıştır. Harput'un nüfusu, bölgenin sosyal yapısı ve ticari yapısı tablolar ve istatistik bilgiler eşliğinde anlatılmıştır.

Gümüş(1999), Ulukent (Hüseynik)'in Tarihsel Gelişim İçerisinde Gösterdiği Değişimler: lisans tezinde giriş bölümünde Ulukent bölgesine ait genel bilgileri Elazığ ili ölçeğinde vermiştir. Sonrasında bölgenin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyası ile ilgili bilgiler vermiştir.

Ceylan (2007), Büyükdere (Senoz) Vadisi Örneğinde Yöresel Mimarlığın Tarihsel Süreklilik Kavramındaki Rolü: yüksek lisan tezinde yöresel mimarlık kavramı, tarihsel süreklilik ve oluşumuna etki eden faktörler başlıkları ile araştırılmıştır. Çalışma alanı genel özellikleri araştırılmış ve bölgeye ait yapılar incelenmiştir.

Üzeyiroğlu (2009). Kentsel Kimliğin Sürdürülmesinde Muğla Geleneksel Doku Özelliklerinin Kentsel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi: Yüksek lisans tezinde

kentsel dokunun gelişim süreçlerini; kentsel tasarım, geleneksel doku, kent kimliğinin tanımı kavramları ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmaları araştırmış ve Muğla Kentinin kentsel tasarım açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca, kentin kendine özgü kimliği ile gelişerek yaşaması için, çözüm yolları ve öneriler sunmuştur.

Sunkar (2013), Harput (Elazığ) Çevresinde Bakı Faktörünün Doğal ve Beşeri Ortam Üzerindeki Etkisi, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu I: sempozyumunda yaptığı konuşmada Harput ve çevresinde ki bakı faktörünün iklim, sıcaklık, yağış, rüzgar, bitki örtüsü ve toprak kaynakları üzerinde ki etkisi anlatmıştır.

Günek (1994), Harput Ve Elazığ Şehirlerinin İklim Elemanlarının Karşılaştırılması ve İklim Koşullarının Çevresel Etkileri, Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu 2: sempozyumunda yaptığı konuşmada, Harput ve Elazığ şehirlerinin iklim elemanlarının karşılaştırılması ve iklim koşullarının çevresel etkilerini aktarmıştır.

Günek ve ark.(2013), Harput ve Yakın Çevresinin CBS Uzaktan Algılama İle Morfometrik Özelliklerinin Analizi, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu 2: sempozyumunda yaptığı konuşmada, Harput ve çevresine ait jeomorfolojik bilgiler ve topoğrafik özellikleri aktarmıştır.

Akyel(2013), 19. Yüzyılın İlk Yarısında Harput Şehrinin Nüfus ve Toplum Yapısı: doktora tezinde 19. yy'a ait Osmanlı tahrirleri ve Harput sancağının tarihi incelenmiştir. Sancağın nüfusu, mahalleleri, sosyal yaşam ve nüfus değişimleri ile ilgili bilgiler tablolar ve grafikler aracılığıyla aktarılmıştır.

Cuinet (1892) Turquie D'asie: kitabında 19.yy sonlarında Osmanlı Devletinde bulunan kentlerde, köylerde ve kasabalarda demografik incelemeler yapmıştır. Kentlerin fiziki haritalarını köy ve kasabaların yerini de belirterek düzenlemiştir. Bu kentlerde ki nüfusu dinlere ve milletlere ayırarak tablolara işlemiş ve açıklamalar yaparak okuyucuya aktarmıştır.

Yapıcı(2013), Harput-Bir Havza Kültürünün Manevi Hüviyeti- Alim-Müllif ve Mutasavvıfları1: kitabında Harput ile ilgili genel bilgiler verdikten sonra Harput'ta bulunan medreseler ve eğitim sistemi ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Son olarak bölgede bulunan alimler, müellifler ve mutasavvıflar ile ilgili bilgiler vermiştir.

Karakaş(2008),Elazığ Geleneksel Konut Kültürü: yüksek lisans tezinde Elazığ ilinin genel özellikleri ve fiziki gelişimi incelenmiştir. Seçilmiş tarihi evler üzerinden Elazığ geleneksel konut kültürü değerlendirilmiştir.

Yünkül(2005), Elazığ Evleri: yüksel lisans tezinde Elazığ'da bulunan 22 tarihi ev üzerinden Elazığ Evleri incelenmiş ve bu evlerin Türk Evi kavramındaki yeri tespit edilmiştir.

3. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın bu bölümünü, üzerinde çalışılan materyal ile kullanılan metot ve teknikleri kapsamaktadır. Materyal bölümünde, geleneksel doku ve geleneksel konut kavramlarına ait bilgiler ve materyale ait yerleşme özellikleri yer almaktadır. Metot bölümünde ise çalışma alanında bulunan geleneksel doku ile nitelikli konutların mimari özellikleri yapılan incelemeler ve gözlemler üzerinden aktarılmıştır.

3.1. Materyal

Elazığ ili Hüseynik Köyiçi bölgesi yerleşim dokusu ve geleneksel evleri bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda bölgedeki mevcut yerleşim dokusu ve 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına ait olan geleneksel ve nitelikli yapılar çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Hüseynik Köyiçi Bölgesi yerleşim dokusu ve geleneksel evlerini incelemek için öncelikle geleneksel doku ve geleneksel evler ile, evlerin şekillenmesine etki eden faktörler, plan elemanları, plan tipleri, yapı malzemesi gibi konular, literatür çalışmaları aracılığıyla incelenmiştir. Sonrasında ise, Hüseynik bölgesine ait yerleşme özelliklerini incelemek için bu bölgenin tarihsel gelişimi, coğrafi konumu, fiziksel ve sosyal etmenleri ile ilgili kapsamlı araştırma yapılmıştır.

3.1.1. Anadolu'da Geleneksel Doku ve Geleneksel Konut Kavramları

Hüseynik Köyiçi yerleşim dokusu ve evlerinin, geleneksel mimari tanımı içerisindeki yerini saptamak amacıyla Geleneksel kent dokusu ve Geleneksel Anadolu evi konulu kaynaklar araştırılmıştır. Bu araştırma yapılırken bu kavramlar ile ilgili yazılmış kitaplar, teoriler ve tezlerden faydalanılmıştır.

3.1.1.1. Geleneksel Kent Dokusu Kavramı

Geleneksel doku, tarihsel süre içerisinde yaratılan, kendine özgü nitelik ve değerler taşıyan, tarihi, fiziki, kültürel, ekonomik ve biçimsel faktörlerle şekillenen bir alan, bölge veya kenti kapsamaktadır (Üzeyiroğlu 2009).

Lynch'e(2010) göre, kentlerde çevresel imge kimlik, yapı ve anlam bileşenlerine ayrılabilir. Fiziksel unsurlardan yola çıkarak oluşturulan kent imgesinin içeriği, beş başlık altında toplanabilir. Bunlar: yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleridir. Bu öğeler sırasıyla şöyle tanımlanabilirler:

1. Yollar: gözlemcilerin alışkanlık ve olanaklara bağlı olarak, ara sıra kullandıkları alanlardır. Bunlar; sokaklar, yaya yolları, toplu taşıma alanları, kanallar ve demiryolları olabilir. İnsanlar hareket halindeyken kenti gözlemler ve bu yollar üzerinde diğer çevresel öğeleri algılayabilir ve bütünle ilişkisini kurar.

2. Kenarlar: gözlemciler tarafından ulaşım aksları gibi kullanılmayan doğrusal öğelerdir. İki bölge arasında sınır işlevi görür, sürekliliği doğrusal olarak bölerler. Kıyılar, demiryolları, gelişme bölgesi sınırları ve duvar kenar öğelerine örnektir.

3. Bölgeler: iki boyutlu alanlar olarak algılanır ve kentin orta veya büyük ölçekli bölümlerini oluştururlar. Gözlemci, psikolojik olarak bu alanların "içine girdiğini" hisseder.

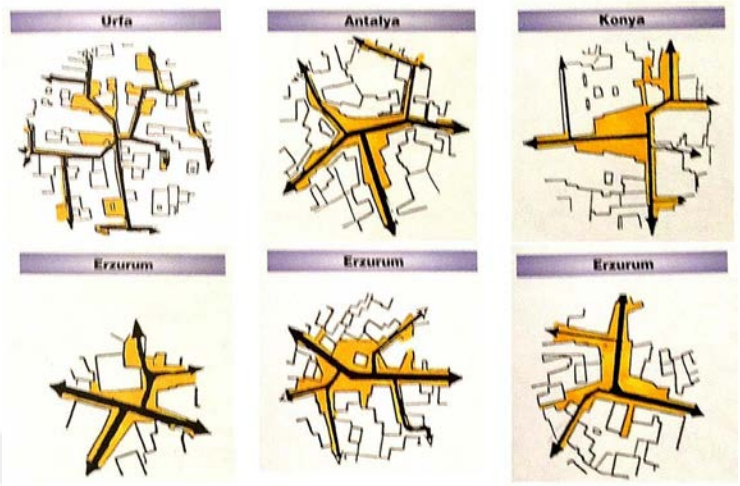
4. Düğüm/Odak Noktaları: gözlemcinin kente girebilmesini sağlayan stratejik noktalardır ve bir noktadan diğerine yol alırken kullandığı yoğun odak noktalarıdır. Bunlar kavşak noktaları, köşe başı faaliyetlerini barındıran veya kapalı bir meydanı oluşturan alanlar, kentin bir bölümünden diğerine geçiş noktaları olabilirler.

5. İşaret Öğeleri: diğer bir noktasal referans kaynağını oluşturur. Ancak harici öğeler olduklarından, gözlemci bu oluşumların içine giremez. Bunlar çoğunlukla kolay tanımlanabilen fiziksel oluşumlardır; bir bina, bir işaret levhası, bir dükkan veya bir dağ gibi.

Kuban'a (2016) göre, Osmanlı kentleri genelde cami, saray, çarşı gibi etkinlik odakları çevresinde organik olarak büyümektedir. Osmanlı kenti "bağımsız etkinlik odakları çevresinde organik doku" olarak tanımlanmaktadır. Bu kentlerde oturan insanlar, yapıları birbirine bağlayan tümel bir kent vizyonu olmadığı için, ilişkilerini tek tek yapılarla kurmuşlardır.

Osmanlı kenti yapılarıyla olduğundan daha fazla sokaklarıyla tanımlanır. Sokak negatif bir olgudur. Çünkü önceden tasarlanmış bir biçimi yoktur. Zaman içinde kent mekanından kendilerine yer ayırmış yapılar arasında kalan düzensiz boşluktan ibarettir. Bu boşluğun özelliği yapıların ördüğü duvarlar arasında, vücuttaki kan damarları gibi ulaşımı sağlamasıdır. Kent merkezleri ise boyutlarıyla farklılaşan ulucami, han, bedesten gibi yapıların egemen olduğu ortamlardı. Küçük kentlerde belki tek bir taşhan dışında çarşılar ve arastalar ahşap dükkan sıralarından oluşuyordu (Kuban 2016).

Bir taraftan iklim farkları, yolların yön ve boyutları üzerinde etkiler yaparken diğer yandan kentin yerleştiği toprakların ova, vadi, sırt, yamaç olması da yol düzeninin biçimlenmesinde büyük rol oynar (Şekil 3.1.)(Arü 1998).

Şekil 3.1. Geleneksel kent doku örnekleri(Arü 1998)

3.1.1.2.Geleneksel Anadolu Mimarisinde Konut Kavramı

Geleneksel mimarlık, toplumun meskenlerini ve diğer yapılarını kapsar. Sahip oldukları yerleşimde-ya da toplumda-, çevresel verileri ve mevcut kaynakları geleneksel teknolojilerle kullanmaları ile ilgilidir. Geleneksel mimarlığın bütün formları, özel ihtiyaçlarını karşılayan, değerlerini içeren, ekonomi ve kültürel yaşam tarzı ile üretilmektedir (Oliver 1997).

Rapoport'a (1969) göre, geleneksel tarzdaki anıtsal yapılar nüfuslu kişiler tarafından halkı etkilemek için ya da bir grup tasarımcı ve sanatçının zekasını kullanarak bu nüfuslu kişilerin gücünü göstermek için tasarlanmışlardır. Diğer yandan halk geleneği insanların arzuları, hayalleri ve zevkleri gibi ihtiyaçları kültürün fiziki forma dönüşümünü sağlamaktadır. Dünyada ufak bir kesim, insanların yaşadığı binalar ve yerleşimlerde "ideal" olan tasarımcısız, sanatçısız ya da mimarsız inşa edilenler olduğunu düşünmektedir. Geleneksel tarzda halkın kültürüne dayanan tasarımlar, elit kültürü temsil eden tasarımlarından daha çok yaşamaktadır. Bu geleneksel tarz, yapılı çevrenin büyük bir kısmını temsil etmektedir.

Anadolu konut mimarisi dünyanın herhangi bir bölgesinden daha çeşitli ve zengindir. İlk tarımsal devrimi yapan Yakındoğu ülkelerinde Çatalhöyük'ten başlayan

bir yerleşme tarihi içinde yerel yapı gelenekleri ve konut biçimleri, Osmanlı döneminde de kendi iç gelişmelerini sürdürmüşlerdir. Yerel yapı geleneklerinin sürekliliği, Osmanlı başkent kültürünün hangi coğrafi sınırlara kadar etkili olabildiğini gösteren fiziksel kanıtlar olarak da değerlendirilmelidir. Anadolu'nun doğusunda taş, kuzeyde yer yer ahşapla karışsa da, genel bir tanım içinde, bütün Kafkasya'yı ve Kuzey Azerbaycan'ı içeren bir alanda üslup tanımlayan bir malzemedir. Anadolu bunun dışında özellikle orta yaylada, kökeni tarih öncesine uzanan bir kerpiç mimarinin de mirasçısıdır. Kırsal yerleşmeler binlerce yıl yaşamış çehrelerle karşımıza çıkarlar. Taş temel üzerine ahşap hatıl destekli kerpiç ev Hitit döneminden bu yana yakın zamanlara kadar yaşamıştır (Kuban 2016).

Eldem(1984) ise, Anadolu evlerini; Karadeniz ve Kuzey Anadolu evleri, Çoruh evleri, Ankara evleri, İç Anadolu evi, Kayseri evleri, Ege ve Batı Anadolu evleri, Adalar ve Sakız evleri, Akdeniz veya Güney Anadolu evi, Suriye ve Güneydoğu Anadolu evleri, Mısır evi başlıkları altında incelemiştir.

- **Geleneksel Anadolu Evlerinin Şekillenmesine Etki Eden Faktörler**

Geleneksel mimarlık araştırmalarında, geleneksel yerleşmelerin oluşumları, mekanların düzenlenme ve yapıların biçimlenme ilkelerinin hangi etkenler sonucunda oluştuğu; hangi etkenlerin belirleyici nitelikler taşıyıp, diğer hangi etkenlerin ise belirleyici olmak yerine sadece bazı etkilerinin olabileceği konularında farklı bakış açıları ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu eğilimlerin en kolayı belki de bu nedenle en yaygın olanı doğal koşulların belirleyici olduğunu ön plana çıkaran fiziksel belirlenimcilik/fiziksel determinizm yaklaşımıdır. Geleneksel mimarilerin gerçekleştikleri yörenin doğal koşulları ile uyumlu olmaları, doğaya meydan okumayan fakat doğa ve doğal koşulları izleyen mekan ve yapı çözümlemeleri olmaları yöre doğal koşullarının bu mimarilerin ayırt edici niteliklerini belirleyici olduğu kanısını uyandırmaktadır. Doğal koşulların elle tutulur, gözle görülür, daha da önemlisi ölçülebilir ve sayısallaştırılabilir olması ve bu nedenle kolay incelenebilir, sonuçları açısından daha az tartışmalı gözüken bu yaklaşımı çekici hale getirmektedir(Eyüce 2005).

Ev tipleri ile şekillerinin listelenmesi ve sınıflandırılması yapı formlarının tasarım süreçleri ve belirleyicileri ile ilgili bilgi vermemektedir. Ev formlarının

tasarımını anlamak için derin ve teorik araştırmalar yapılmış fakat çoğunda kesin olmayan bilgilere ulaşılmıştır. Bu kesin olmayan bilgiler doğrultusunda; iklim, barınma ihtiyacı, arazi, malzeme ve teknoloji fiziksel etmenleri; sosyal etkenler, ekonomi, korunma ve din ise sosyal etmenleri oluşmaktadır (Rapoport 1969).

Fiziksel Etmenler; Mimarlıkta iklimsel veriler, kültürel coğrafya kadar önemsenmiş ve benimsenmiştir. İklimin konut formunu etkilediği açıktır. İklimsel etkilerden korunmak için insanın barınma ihtiyacı ve barınağa olan ihtiyacı da, ilk çağlardan beri bilinmektedir (Rapoport 1969).

Doğal koşulların mimari biçimlenmelere etkileri açısından üzerinde en çok yoğunlaşılan etken iklimdir. Bunun nedeni geleneksel mimarilerin bulundukları yörenin iklim koşulları ile büyük ölçüde uyumlu olarak biçimlenmiş olmalarıdır. Geleneksel yerleşmelerde yapı birimleri iklim koşullarına uyumlu olarak yönlendirilmiş, yerleşme dokuları iklim koşullarına en uyumlu dolu ve boş ilişkileri sağlanacak biçimde bir araya getirilmişlerdir. Yerleşme dokusu içinde oluşturulan boşluklar iklimle uyumlu dış mekanlardır (Eyüce 2005).

Bölgenin iklimsel özelliklerinin etkisiyle oluşan bitki örtüsü, yöresel mimariye en çok malzeme kullanımı açısından etki eder. Çevrede en bol ve kolay bulunan malzeme, yöresel mimari ürününün temel yapı taşı olarak öne çıkar. Bitki örtüsü sık ve sağlam ağaçlardan oluşan Kuzey Avrupa'daki yapıların her noktasında ahşap sistemler kullanılır. Dağlık alanlarda yer alan ancak bitki örtüsü açısından fakir olan Akdeniz Bölgesi'nin yapılarında ise taş çokça kullanılır. Çöl ikliminin etkisi altında olan ve kum ve topraktan başka malzemenin bulunmasının zor olduğu Kuzey Afrika'da ise yapılarda en çok başvurulan malzeme kerpiç olmuştur(Ceylan2007).

Anadolu'nun coğrafi yapısı ve bölgeler arasındaki topografik farklılıklar Türk evinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. "Türk evinin oluşumunda ana ilkelerden birisi yapıyı doğadan ayırma eğilimidir. Anadolu'nun engebeli yapısı yapıların oluşu kavramlarını değil, yalnız doğal yapı ile ilişkilerin değişmesinde etken olmuştur. Bu nedenle bütün bölgelerde tek bir temel ilkeye uyan ama biçimsel değişiklikleri bulunan evler oluşmuştur."(Küçükerman1985)

Bir arazi yüzeyinin doğal ya da yapay ayrıntılarının meydana getirdiği şekil anlamına gelen topografya, yöresel mimaride, özellikle yapıların bir araya gelme

şekilleri ve birbirleri ile ilişkileri açısından önemli rol oynar. Yapılar arasındaki mesafe, yükseklik bağıntıları gibi unsurlar, büyük ölçüde topografya etkisi altında belirlenirler. Mardin şehrinde yamaca oturan yapılarda görüldüğü gibi, belirli düzeyde eğime sahip bir araziye oturan yerleşmelerde yapılar kot farklarını kullanarak teraslamalar aracılığı ile şekillenirken, Karadeniz Bölgesindeki vadi yerleşmelerinde görüldüğü üzere, çok dik yamaçlarda eğime paralel, seyrek ve birbirinden kopuk yapılaşmalar tercih edilir(Ceylan 2007).

Sosyal Etmenler; konutlar tek bir açıklamanın yeterli olunmayacağı karmaşık farklı formlara sahiptir. Birbirinden farklı insanların davranışları ve amaçları farklı fiziksel ortamlara cevap verir. Bu yanıtlar sosyal, kültürel, geleneksel, ekonomik ve fiziksel etkenlere göre mekandan mekana değişiklik gösterir. Bu etkenler ve yanıtlar aynı mekanda zaman içinde yavaş yavaş değişebilir; ancak hızlı değişim ve yapı formunun sürekliliği ilkel ve geleneksel yapıların genel özelliğidir (Rapoport 1969).

Kültürel birikimlerin oluşumunda doğal yöresel koşulların etkileri yadsınamaz. Yine de farklı kültürler aynı doğal yöre ile farklı etkileşimler içinde olmaktadır. Benzer şekilde, bir kültür yerleştiği farklı doğal yörelerde özellikle tarımsal üretim biçim ve ilişkileri açısından, farklı etkileşim içinde olmaktadır. Aynı doğal yöreyi paylaşan farklı kültürler farklı mekan ve yapı özelliklerinde mimariler oluşturabilirler(Eyüce 2005).

Kültürel etkenlerin geleneksel mimari ürünün özelliklerinin belirlenmesindeki etkileri, fiziksel etkenler ile karşılaştırıldığında daha ağır basmaktadır. Yine de, sıkça rastlanan ve her kültürün kendine özgü karmaşık süreçleri içeren geleneksel mimarlık oluşumlarını kesin belirleyicilere dayandırma ve bu şekilde açıklama eğilimlerinin bir kez daha sorgulanmasında büyük yararlar vardır (Eyüce 2005).

- **Plan Elemanları**

Oda; Ev içerisinde, birçok fonksiyona sahip, insanın temel ihtiyaçlarını karşılayan yaşama birimleridir. Oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin gerçekleştiği bir ortamdır. Evin genel planlanmasında odaların yeri ve yönü esastır. Güneş ve rüzgar durumlarına göre kış odası, yaz odası ayırımı vardır. Odanın sayısı evin sahibinin maddi gücüyle bağlantılıdır. Çok bölümlü "haremlik", "selamlık" lı evlerde her iki bölümün, orta hallilerin ise tek bir başodaları bulunur. Odada iç

düzenleme, esas kullanılan kısımlar, yardımcı kısımlar olarak ikiye ayrılabilir(Karpuz 1993).

Genellikle odalar aynı istikamette sıralanmıştır. Dış sofalı planda bir, iç sofalı planda iki oda sırası vardır. Dış sıradaki odalar daha fazla ışık aldığı için daha değerlidir. Sıra içindeki odalar yerine göre isimlendirilir. Sıra başındakiler yan veya köşe odalardır. Ortadaki odalar orta veya ara odalardır. Köşe odaları en değerli odalardır. Çünkü çeşitli yönlere pencereleri olduğu gibi, sofanın sakin bir yerindedirler veya boyutlarının büyüklükleriyle kıymetlendirilmiştir. Saraylarda bu orta odalar hünkar dairesi ve kabul salonudur(Eldem 1984).

Ara oda, genellikle ikinci derecede bir odadır. Başoda, evin en önemli odası demek olduğuna göre, ismini plan içindeki yerinden almış olmaz, fakat genellikle köşe odasıdır. Köşk-oda veya eyvan-oda, köşk veya eyvandan bozma yerlerdir. İsimleri plan içindeki yerlerinden ileri gelir. Köşk-oda genellikle kıymetli ve başoda durumundadır(Eldem 1984).

Sofa-Hayat: Türk evinin en önemli özelliklerinden biride odalarının birbirine bağlı veya birbirinden geçme olmayıp, her birinin sofaya ayrı bağlantısı olmasıdır. Bu husus Türk evini Avrupa evlerinden kesin suretle ayırır. Bu sayede Türk evi, kullanma bakımından başka evlere nazaran büyük üstünlüğe sahiptir. Sofanın planı evin bütün oda ve servis yerlerine giriş verecek şekilde yapılmıştır. Evin tipini tayin eden sofa, esas itibariyle dış, iç ve merkezi sofa olmak üzere üç cinstir (Eldem 1987).

"Hayat" biçimleniş olarak odaların arasında kalan ve onların belirlediği bir yerdir. Sokakla veya bahçe ile oda arasında kalan bu yer yaşantının büyük bölümünün geçtiği yerdir. Bu yer bir ara yerdir, yani ne içerisi ne de dışarısıdır (Yüreklive Yürekli 2007).

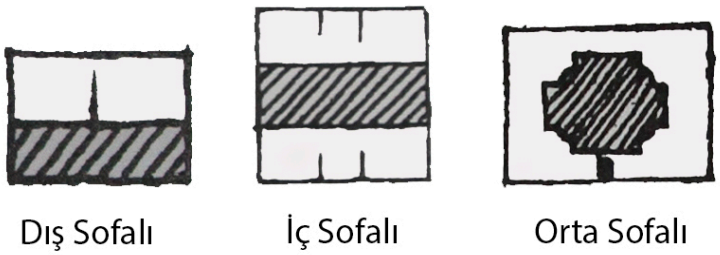
- **Plan Tipleri**

Bu konuda en detaylı çalışma Sedad H. Eldem tarafından yapılmış ve plan tipleri sofanın planda ki konumuna göre sınıflandırılmıştır(Şekil 3.2.).

- Sofasız plan tipi
- Dış sofalı plan tipi
- İç sofalı plan tipi

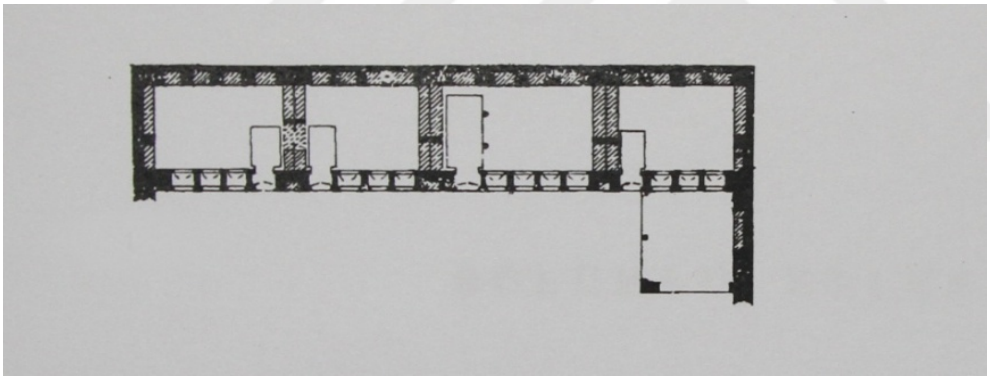
- Orta sofalı plan tipi

Üstte belirtilen tiplerden hiçbirine uymayan ev tiplerine de rastlanılmıştır. Fakat bunlar için ayrı bir sınıflama yapılmamıştır. Üstteki sınıflama plan şekli ve kompozisyonlarına göre yapılmıştır(Eldem 1984).

Şekil 3.2. Türk Evi sofa plan çizimleri(Eldem 1984)

Sofasız Plan Tipi; Sofanın ya da hayatın yerini bahçe ya da taşlık almıştır. Ev iki katlıysa üst kattaki odaları, önlerindeki bir balkon (gezemek) bağlar(Şekil 3.3). Oda sayısı fazla olduğunda, aralarında bir de eyvan yer alabilir(Bektaş2014).

Şekil 3.3. Sofasız plan tipi(Eldem 1984)

Dış Sofalı Plan Tipi; Sofa evin bir yanında, kapalı bölümün dışındadır. Bu çözüm sofanın durumuna göre alt bölümlere ayrılır:

Yan sofalı plan tipi; Odalar sofanın bir yanına dizilmişlerdir.

Dış sofalı L plan tipi; odalar sofanın birbirine bitişik iki kenarına dizilmişlerdir. Sofa bir köşededir ya da L biçimlidir.

Dış sofalı U plan tipi; odalar sofanın üç kenarında da vardır(Bektaş2014).

İç Sofalı Plan Tipi; Bu tipte sofanın iki yanı oda sıraları ile çevrilmiştir. Bu tipi kendi arasında

-İkiyüzlü, iç sofalı, iki odalı plan tipi

-İkiyüzlü, ikiden fazla odalı, iç sofalı plan tipi

-Bir yüzlü iç sofalı plan tipi

-Eyvanlı yan sofalı plan tipi

diye sınıflandırabiliriz. Odaların sofanın iki tarafına dizilmesiyle sofa sahasından ve dış duvarlardan tasarruf edilmiştir. Odalar arasında irtibatta kolaylaşmıştır. Bununla birlikte sofanın tabiat ve bahçe ile yakınlığı azalmıştır. Bu tip daha ziyade şehir evi karakterini taşır. Oda kapılarının pahlanmış oda köşelerine getirilerek açılması ve dolayısıyla sofa orta kısmında bir genişleme oluşturması bu tipin orta sofalı plan tipine yaklaşması sağlanmıştır(Eldem 1984).

Orta Sofalı Plan Tipi; Sofanın tüm çevresinde odalar sıralanmış, sofa orta yerde kalmışsa bu da orta sofalı plandır. Bu durumda da sofa, odalar arasından çıkmalar yaparak dışarıya açık bölümler kazanır. Bu çıkmalar iki yana olduğu gibi dört yana da olabilir. Barok biçemde bu orta sofa oval biçimde yapılmıştır(Bektaş 2014).

- **Yapı Malzemesi**

Bir ülkedeki kentsel dokuyu ve mimari karakteri oluşturan coğrafi veriler arasında topografya ve iklim koşulları ile toplumsal hayatı şekillendiren kültürel veriler, bölgedeki yerleşim ve tasarım şekillerini empoze ederken, yörenin jeolojik yapısı ve bitki örtüsü de, yapıları ve dolayısıyla mimariyi oluşturan "yapı malzemeleri"nin kaynağıdır. Bu bağlamda Anadolu, çok çeşitliliğe sahip bu verileri ile her bölgesinde, o bölgeye özgü birbirinden farklı nitelikler taşıyan yerleşme dokuları ve birbirinden farklı mimari karakterlerin izlenebildiği bir ülkedir(Demir 2005).

Kışların çok sert geçtiği dağlık bir bölge olan Doğu Anadolu'da özellikle kerpiç ve taş malzemenin hakimiyeti görülür(Demir 2005). Dünyada en çok kullanılan yapı malzemelerinden biri olan toprak, su ve bazı katkı maddeleriyle karıştırılarak kerpiç malzemeyi oluşturur. Kolay erişilen malzemelerle genellikle kullanım yerinde üretilen kerpiç, üretim aşamasında çok az enerji gerektirmesi veya hiç gerektirmemesi, tamamen geri dönüştürülebilir oluşu, ek izolasyon gerektirmemesi gibi özellikleri sayesinde ekolojik ve sürdürülebilir bir malzeme olarak bugünde ön plana çıkmaktadır. Bağlayıcısı killi toprak olan kerpiçte kullanılan katkı maddeleri, kerpicin üretildiği

yerde erişilebilen malzemelerin çeşitliliğine göre farklılık gösterebilir (Zakar ve Eyüpgiller 2015).

Uzun süren yaz mevsiminde, gündüzlerin dayanılmaz sıcaklığında gerek yapıları ve gerekse yayaları gölge altına alan, taş döşeli dar ve serin sokakları ile Güneydoğu Anadolu yöreleri ve İç Anadolu'nun doğusunda kalan kentler, taş malzemenin egemen olduğu bölgelerdir(Demir 2005). Dayanım, işlene bilirlik ve estetik özellikleri açısından taş, geleneksel yapımda en çok tercih edilen malzemelerdendir. Taşların sertlik, gözeneklilik, homojen içyapı, suda çözünürlülük gibi fiziksel ve kimyasal özellikleri, onların yapıda nerelerde kullanılabileceğini belirleyen etkenlerdir. Taşıyıcı duvar bileşeni olarak kullanılacak bir taş türünde belli oranda sertlik, gözeneklilik, ağırlık gibi özellikler önem kazanırken, bir süsleme taşında kolay işlenebilirlik, bir kaplama taşında renk ve doku gibi özellikler ön plana çıkabilmektedir (Zakar ve Eyüpgiller 2015).

Çok yağış alan Bolu, Kastamonu, Rize, Trabzon gibi kimi ormanlık bölgelerde ahşap boldur. Buralarda ahşap yığma yöntemi uygulanmıştır. Ahşap çatkı(iskelet) yapı yöntemiyle ise, geri kalan bütün Anadolu yörelerinde, Balkanlar'da, Adalar'da karşılaşılır(Bektaş 2014). İnsanlığın ilk yapım faaliyetlerinden beri yapı malzemesi olarak kullanılan ahşap, fiziksel, mekanik, estetik ve benzeri özellikleri ile diğer geleneksel yapı malzemelerinden ayrılmaktadır. Ağaçtan üretilen ahşap, sürdürülebilir ve ekolojik bir malzemedir. Boşluklu yapısı ve özgül ağırlığı sayesinde hafif bir malzeme olan ahşap, buna rağmen yüksek taşıyıcılığa sahip bir yapı malzemesidir (Zakar ve Eyüpgiller 2015).

3.1.2.Elazığ İli Hüseynik Bölgesine Ait Yerleşme Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde Hüseynik Köyiçi bölgesine ait yerleşme özellikleri aktarılmıştır. Öncelikle Elazığ ilinden genel olarak bahsedilmiş sonrasında ise bölgeye ait özel bilgiler verilmiştir. Hüseynik bölgesinin yerleşim özellikleri araştırılırken bölgeye ait kaynaklar ile geçmişe ait haritalar, vergi kayıtları ve fotoğraflardan yararlanılmıştır.

3.1.2.1. Tarihsel Gelişimi

Elazığ ve Harput çevresinde tarih öncesi devirleri hakkında Keban baraj gölü alanında yapılan kazı ve araştırmalar, birçok konuyu aydınlığa çıkarmıştır. Sümerliler

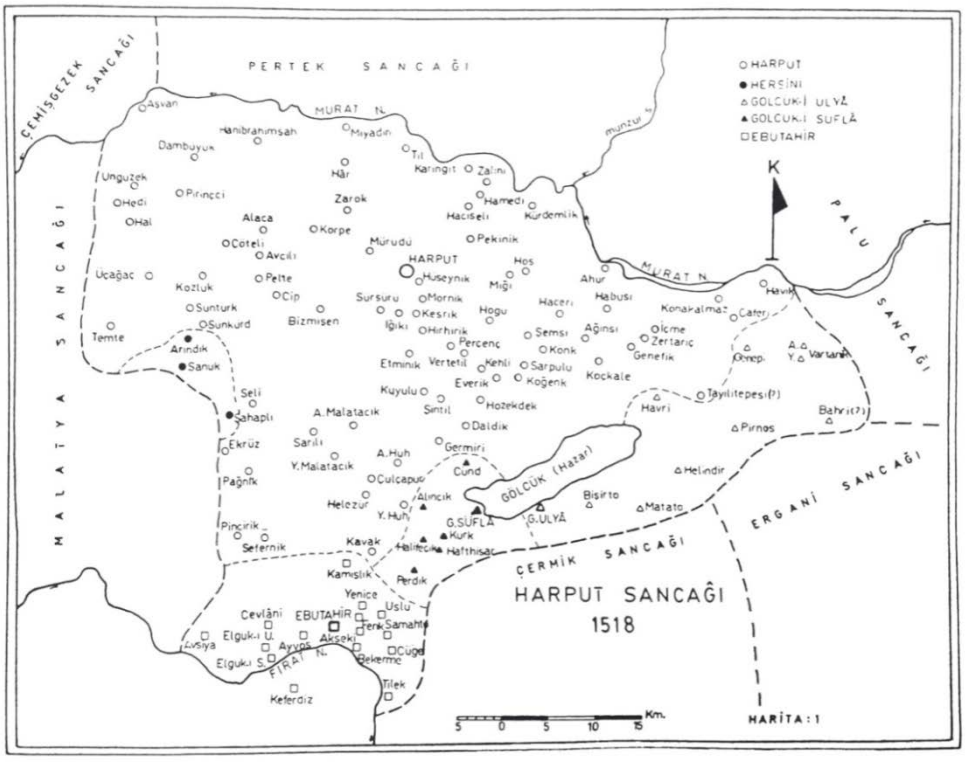
ve Asur yazılarında varlığı bilinen Harput'un Hitit çivi yazı belgelerinde adına "Harputa" şeklinde rastlanılmaktadır(Tuğlacı 1985).

Doğal şartların elverişli olması nedeniyle Paleolitik (yontma taş) dönemden beri çeşitli toplulukların yerleştiği bir alan olan Harput'un bilinen en eski sakinleri Hurriler'dir. Hurrilerden sonra bölge Hititlerin hâkimiyetine geçmiştir. Fazla sürmeyen Hitit hâkimiyetinden sonra M.Ö. IV. Yüzyıldan itibaren Doğu Anadolu'da hâkimiyet kuran Urartular, Harput'ta hâkimiyetleri süresince birçok eser bırakmıştır. Harput Kalesi'nin de bu dönemde yapıldığı ileri sürülmektedir. Harput Sasani-Bizans mücadelesinde sık sık el değiştirmiş ve sonuç olarak Bizans hakimiyetine girmiştir. Daha sonra Hz. Ömer döneminde Suriye ve Irak'ı ele geçiren Araplar, Harput mıntıkasını da zapt etmişlerdir. Fakat sonrasında Bizans ikinci defa buraya egemen olmuştur. 1071 Malazgirt muharebesinden sonra Anadolu'nun çeşitli yerleri Türklerin eline geçmeye başlamış ve 1085 yılında yöreye gelen Selçuklu beylerinden Çubuk Bey Harput'u almıştır. Sonrasında sırasıyla Artukluoğulları, İlhaniler ve Dulkadiroğulları'nın hakimiyet sürdükleri Harput 1465 yılında kırk yıl Akkoyunlular hakimiyetinde kalmıştır. Bu dönemde önemli merkez olan Harput 1507 yılında Safevi Hükümdarı Şah İsmail'in hakimiyetine geçmiştir. 1514 yılına kadar Safevi egemenliğinde kaldıktan sonra 1514 yılında Çaldıran muharebesinden sonra Osmanlı idaresine geçmiştir(Ülger 2000).

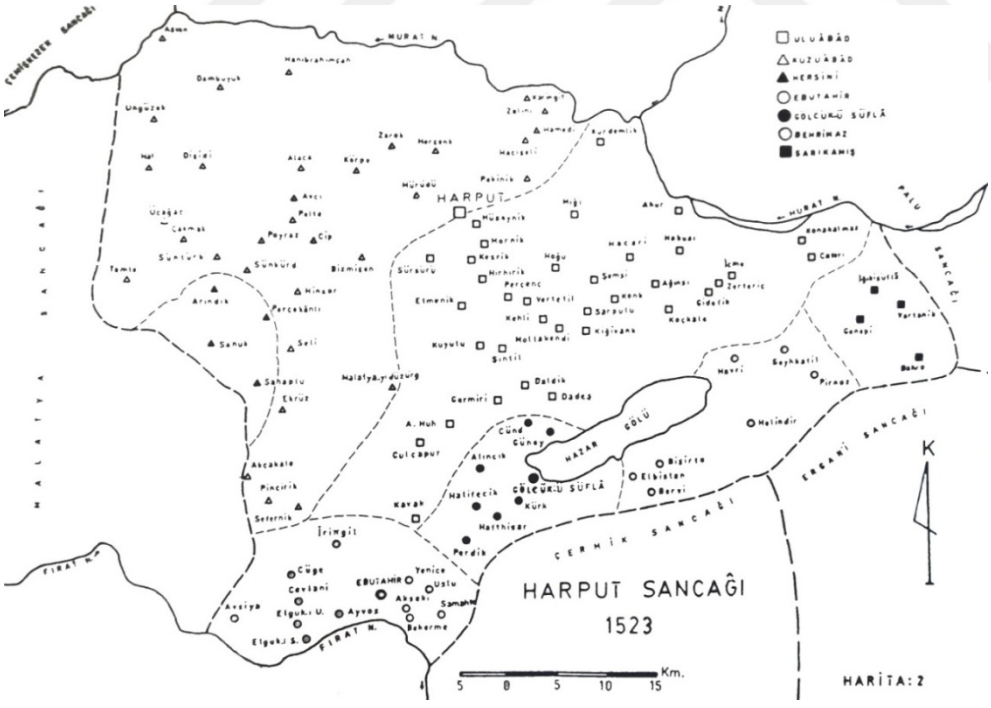
Hüseynik yerleşkesinin adı literatürlerde ve kayıtlarda Hüseynik[1], Husenik[2], Hüseynig[3], Husseinig[4], Hussenik[5] şeklinde de bulunmaktadır. Bican'a göre Hüseynik beldesi adını, köyün edebi, erkanı ve insanlarının hüsnüniyetinden almıştır. Fakat Hüseynik isminin anlamı ile ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

1516 yılı ilkbaharında Osmanlı kuvvetlerince fethedilen Harput Sancağı'nın tahririne fetihten hemen sonra başlandığı düşünülmektedir. Bu tahrirler 1518 yılında Harput sancağına bağlı olan Hüseynik köyünün(Şekil 3.4.) 1523 yılında Harput Sancağı ile birlikte Ulu Abad Nahiyesine bağlandığını göstermektedir(Şekil 3.5.)(Ünal 1989).

[1] Ünal, M.. A. 1989. XVI. Yüzyılda Harput Sancağı(1518-1566)
[2] Cuinet, V. 1892. Turquie D'asie, Sayfa:315, Paris.
[3] https://ww.houshamadyan.org/tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti.html
[4] https://www.houshamadyan.org/en/mapottomanempire/vilayetofmamuratulazizharput.html
[5] Cuinet, V. 1892. Turquie D'asie, Sayfa:352, Paris

Şekil 3.4. Harput Sancağı 1518(Ünal 1989)

Şekil 3.5. Harput Sancağı 1523(Ünal 1989)

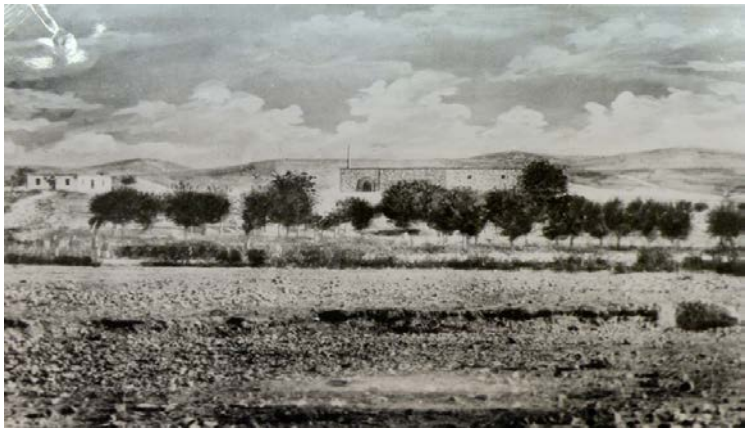
Hüseynik Elazığ'ın kuzeybatı tarafında kurulmuş çok eski bir yerleşim yeridir(Şekil 3.6.). Hüseynik ile Harput'un ticari bağlantıları uzun yıllar devam etmiştir.

Harput şehir işlevini tamamen yitirmeden evvel şehirde, Harput, Mamarat-ül Aziz ve Hüseynik olmak üzere üç ayrı belediye teşkilatı mevcuttu. Hüseynik 1900'lü yılların başında, önemli bir alışveriş merkeziydi. Belediyesi, karakol teşkilatı, bir kısım askeri birlikler ile bu birliklere ait depoların bu beldede mevcut bulunması beldenin önemini artırıyordu. Bugünde önemli bir yerleşim merkezidir. Elazığ şehir merkezine dönüşünceye kadar, vilayet erkanı, subaylar, memurların büyük çoğunluğu burada ikamet ederlerdi (Bican 2007).

Şekil 3.6. Uluovadan Hüseynik yerleşkesi ve Harput Kalesinin görünümü(Anonim 2002)

Mehmet Reşit Paşa döneminde Hüseynik köyü civarında 6000 kişiyi barındıracak büyüklükteki kışla yapılmıştır(Moltke1968,Aksın1999). Bu kışlalar, Hüseynik'in hemen altında ve cephaneliğin üstünde Uluova köylerine gidecek yolun sol tarafındadır. Kışlanın üst tarafında 200 yataklı bir askeri hastane bulunmaktadır. Hüseynik'te çok metin ve aynı zamanda iyi bir mimari üslubuyla yapılan birde silah deposu bulunuyormuş(Şekil 3.7.)(Sungurluoğlu 2013).

Şekil 3.7. Hüseynik - Osmanlı ordusunun cephaneliği ve kışlası (Deranyan Arşivleri, Taşcıyan 2015)

19 yy'da Mehmet Reşit Paşa mezrada bir konağa yerleşmiş ve bölgeyi buradan idare etmeye başlamıştır. Mezrada kışla, cami, resmi binalar, mühimmat depolarının yapıldığını gören halk da yavaş yavaş buraya taşınmıştır. Böylece Harput önemini kaybederken mezra önem kazanmaya başlamıştır. Merkezin mezraya taşınmasıyla vilayetin adı "Mamuret-ül Aziz" olmuştur. 1882 yılında maarif meclis oluşturulmuştur. 1883 yılında El-Aziz Birinci, Harput İkinci Belediye dairesi kurulmuştur. 1888 yılında ise Hüseynik'in nüfusunun artmasıyla burada Üçüncü Belediye dairesi oluşturulmuştur(Tuğlacı 1985).

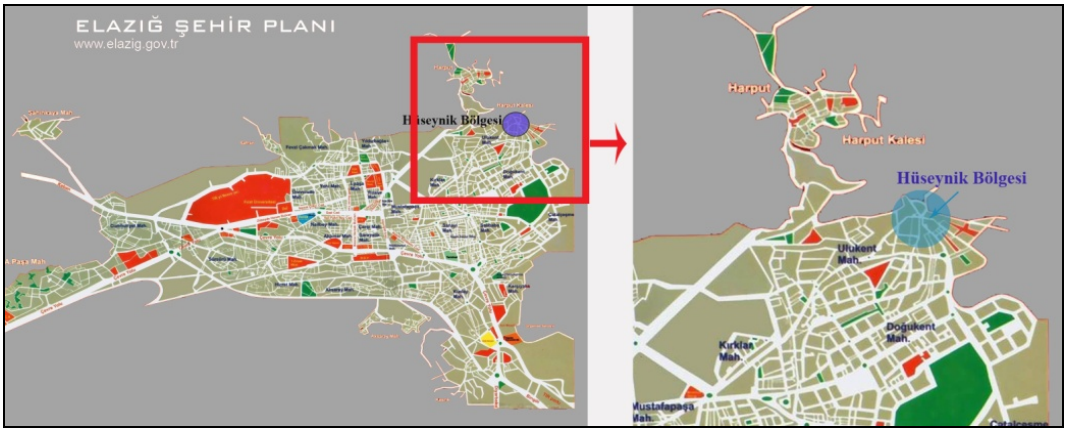
3.1.2.2. Genel Konumu ve Özellikleri

Elazığ ili Doğu Anadolu Bölgesinin güneybatısında, Yukarı Fırat Bölümünde yer almaktadır. Toplam alanı 9151 km² yi bulan il, 40º 21 ile 38º 30 doğu boylamları, 38º 17 ile 39º11 kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Coğrafi konumu itibariyle, Doğu Anadolu Bölgesini batıya bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmaktadır. İli, doğudan Bingöl, kuzeyden Keban Baraj Gölü aracılığıyla Tunceli, batı ve güneybatıdan Karakaya Baraj Gölü vasıtasıyla Malatya, güneyden ise Diyarbakır illerinin arazileri çevrelemektedir(Şekil 3.8.)(Elazığ Belediyesi 2018).

Şekil 3.8. Elazığ İl Haritası(Elazığ Belediyesi 2018)

Hüseynik Köyiçi yerleşkesi, Elazığ ilinin Ulukent Mahallesinin kuzeyinde yer almaktadır. Elazığ ilinin merkezine 5 km kadar kuzeydoğuda yaklaşık olarak 38°40' kuzey enlemi ile 39°15' doğu meridyeninin kesişiminde ve denizden 1200 m. yükseklikte bulunmaktadır. Yerleşkenin kuzey batısında Tarihi Harput Mahallesi bulunmaktadır(Şekil 3.9.) (Google Earth 2018).

Şekil 3.9. Hüseynik Köyiçi Bölgesinin Elazığ İl haritasındaki konumu(Elazığ Valiliği 2018)

Şekil 3.10. Hüseynik Köyiçi Bölgesi uydu görünümü (Google Earth 2018)

3.1.2.3. Fiziksel Etmenler

Elazığ ilinin genel iklimi; yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı iklim hüküm sürmektedir(Elazığ Belediyesi 2018). Elazığ ovası ile Harput platosu arasında bulunan Hüseynik yerleşkesinde, yer şekilleri parçalanmış bloklar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak Hüseynik'te hakim rüzgar yönü Kuzey-Güney; kış ve ilkbaharda Güney-Doğu, sonbahar ve yazın Kuzey sektörlü rüzgarlar etkili olmaktadır.

Hüseynik bölgesinde yer şekillerinin etkisiyle rüzgârlar daha kanalize olmaktadır.(Gümüş 1999)

Harput platosunun kuzey ve güney yamaçları arasındaki en bariz fark sıcaklık elemanı üzerinde görülmektedir. Her mevsimde güneye bakan yamaçlar kuzey yamaçlara göre daha sıcaktır. Kış mevsiminde düşen kar yağışları güney yamaçlarda daha azdır. Sıcaklık ve yağış şartları nedeniyle kuzey yamaçlardaki bitki örtüsü güney yamaçlara göre daha sıktır. Tahribatla birlikte Hüseynik üst kısmında ki bitki örtüsü önemli ölçüde ortadan kaldırılmıştır. Bakı etkisiyle bu bölgede ki ağaçlar erken çiçeklenmektedir(Sunkar2013).

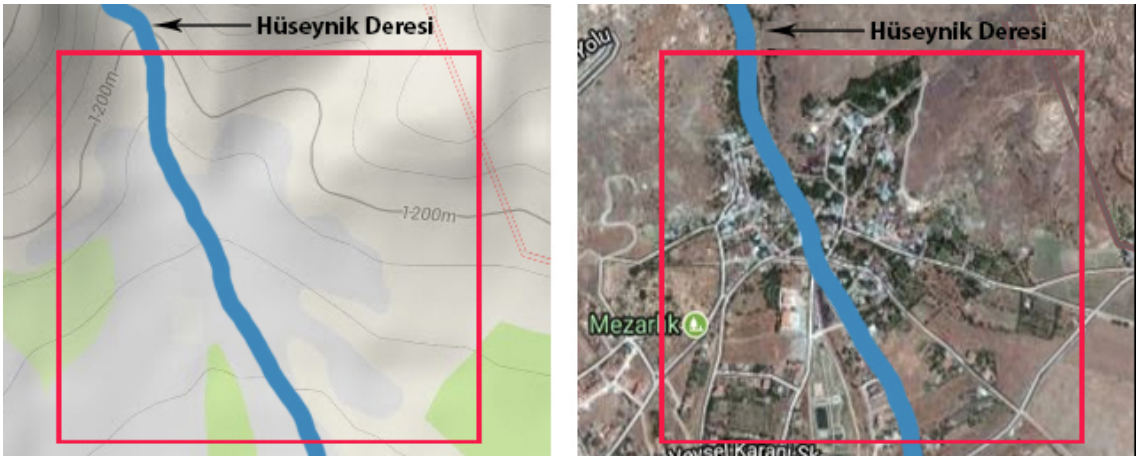
Ulukent (Hüseynik) Mahallesi, Elazığ ovasının kuzeyde Harput platosuna sokulduğu bir birikinti konisi üzerine kurulmuştur(Şekil 3.11.). Mahallenin batısına doğru dağ eteği düzlüğü özelliği kazandığı görülmektedir(Gümüş 1999).

Şekil 3.11. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Harput Kalesinden Görünümü

Elazığ ovası ve Harput platosu arasında bir fay hattı dikliği bulunmaktadır. Hüseynik kuruluş yeri olarak bir birikinti konisi üzerinde yer almasına rağmen kuzeyde faylanmalardan dolayı yüzeye çıkmış kalker yapılı bir anakaya yer almaktadır. Bu kalker bloklarının zaman içerisinde platolardan akışa geçen akarsular tarafından derince oyulması sonucunda yerleşmenin kuzeyinde derin kornişlere karşılık gelen vadiler oluşmuştur. Mahallenin kuzeyinde kireçtaşları yer almaktadır.(Gümüş 1999).

Hüseynik içinde günümüzde ıslah edilmiş ortalama eğimi %10 olan bir dere yer almaktadır(Şekil 3.12.). İki ana koldan meydana gelen Hüseynik deresinin batıdaki kolu Kırkkuyu ve Akçakı Tepeleri'nden kaynağını almaktadır(Günek1994).

Şekil 3.12. Hüseynik Köyiçi Bölgesi topoğrafya ve uydu görünümünün karşılaştırılması (Google Earth 2018)

Dere profili takip edildiğinde vadi yamaçlarının oldukça dik olduğu görülmektedir. Vadi yamaçlarının bu kadar dik olması tamamen o alanda yapının kalkerlerden oluşmasına bağlıdır. Derince parçalanmış ve plato yüzeyini oluşturan bu geçirimli yapılar yüzey sularının hızlıca sızmasını sağlar. Vadi yamaçlarının çok dik ve derin olması Harput platosunun yeraltı suyundan faydalanmasını sınırlamıştır. Plato yamaçlarında çıkan bu kaynaklar, Hüseynik beşeri ortamın şekillenmesinde pay sahibidir. Yerleşmelerin ve tarım alanları kaynaklar ve çevresine konumlanmıştır. Bugün bu alanlar şehir merkezine yakın oldukları için pek çoğu eğlendinlen alan olarak düzenlenmiştir(Günek ve ark. 2013).

Elazığ'a hakim olan Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Artukoğulları, Selçuklular, Dulkadiroğulları, Akkoyunlular, Osmanlılar devirlerinde iz ve eserlerini yansıtan Harput ve yöresi, tarihi ören yerleri, arkeolojik alanlar, eski camiler, medreseler, türbeler, hanlar gibi eserleri kapsamakta ve zengin bir folklora sahip bulunmaktadır. Kuzeyinde Harput Kalesi, 35 km. doğusunda Şimşat Kalesi, 28 km kadar uzaklıkta Şita Kalesi, 15 km. güneyinde Tadım Kalesi bulunmaktadır(Tuğlacı 1985).

3.1.2.4. Sosyal Etmenler

16. yüzyıl 1518-1566 yıllarına ait tahrirlerden köy nüfusunun[6] arttığı ve bu artışta Gayrimüslimlerin oranının daha fazla olduğu görülmüştür(Ünal1989). 1834 yılında Harput Sancağında gerçekleştirilen nüfus sayımında Hüseynik'te 136 hane ve 355 erkek bulunuyormuş(Akyel2013). 19. Yüzyılda ise Hüseynik nüfusunu 800 Müslüman ve 2110 Gayrimüslim olmak üzere toplamda 2910 kişi oluşturmaktaymış(Cuinet1892).

Hüseynik kültürü, Harput Kültürüne eşdeğer ve yüksekti. Hüseynik çok bakımlı ve verimli bahçelere ve bu bahçeler içerisinde çok güzel mimarileri bulunan evlere sahipti(Şekil 3.13.). Bu evlerde ikamet eden insanlar, müzikten, edebiyattan ve güzel sanatlardan anlayan yüksek kültüre sahip insanlardı. Burada okuma yazma oranı yüksek, eğitimli insanlar bulunuyordu(Bican 2007).

Şekil 3.13. Faik Bey Konağı (Evin köşk odası yıkılmadan önceki resmi)(Karakaş 2008)

[6] Bu sayımlar vergi veren erkek nüfusunu kapsamaktadır.

Şekil 3.14. 19. yy sonu Hüseynik yerleşkesine ait eski bir fotoğraf(Anonim 2018)

19. yüzyıl başlarında Hüseynik'te okul bulunmazken Mamuratülaziz merkezine ait salnamelerde merkez ve köylerinde toplam 64 erkek ve 2 kız İbtidai Mektebi olduğu bilgisi yer almaktadır (Anonim 2010). 20. Yüzyıl başlarında ise Mamuratülaziz vilayetinde muazzam ve müthiş bir kız ve erkek okulları ağı mevcuttu. Harput'ta bir kolej, üç lise, on kadar ortaokul ve ilkokul; Mezire'de bir kolej, üç lise ve 10'dan fazla ilkokul mevcuttu (Taşcıyan 2012). Hüseynik'te ise üç kız okulu, üç erkek okulu ve bir ana okul olmak üzere yedi eğitim kurumu mevcuttur (Taşcıyan 2012). Bunların dışında geçmişte Harput'ta medreselerde bulunmaktaymış. Osmanlı salnamelerinde on yedi adet medrese olduğu bilgisi yer almaktadır(Yapıcı 2013). Hüseynik'te yer alan cami(Şekil 3.15.)müştemilatında bir rüştiye mektebi ile yakınında bir medrese bulunuyormuş (Bican 2007).

Şekil 3.15. Tarihi Ulukent (Hüseynik) caminin günümüzde ki hali

Şekil 3.16. Hüseynik beldesinden genel bir görünüm(En üstteki beyaz bina Alman yetimhanesidir) (Brockes 1900, Taşçıyan 2012)

Cami Sokaktan yukarı doğru gidildiğinde Harput şehir yoluna çıkılırdı(Şekil 3.17.). Hüseynik'teki köy meydanında fırınlar, nalbant, terzi, kuyumcu, berber, bakkallar, yemeniciler, saraçlar, semerci ve kasaplar bulunmaktaydı. Karakol ise köy meydanı ile bağlantılı olan Çarşı Sokak bitiminde bulunmaktaydı. Hüseynik içme ve kullanma suları bakımından şanslı beldelerden biridir. Bu su bolluğu köyde çok sayıda çeşme ve evlerde havuz yapımını sağlamıştır (Bican 2007).

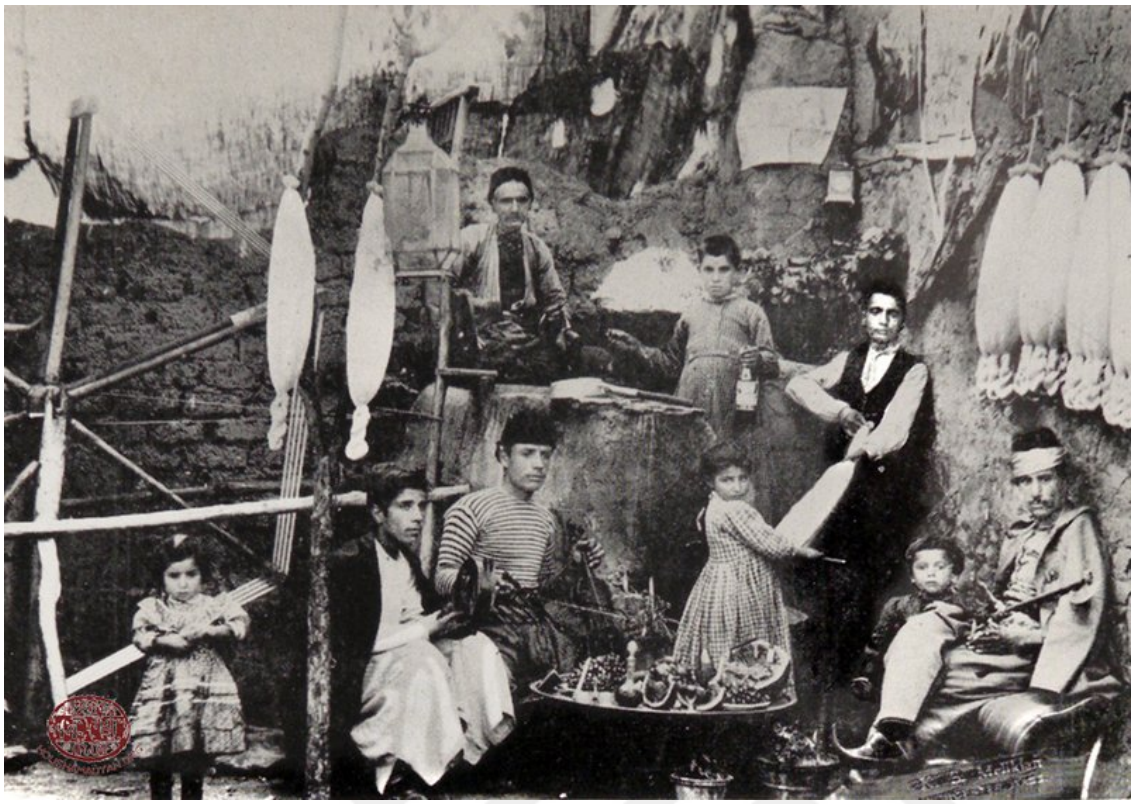

Şekil 3.17. Harput ve Hüseynik- alt kısımda görünen evler Hüseynik'e ait (Hayg 1959, Taşcıyan 2012)

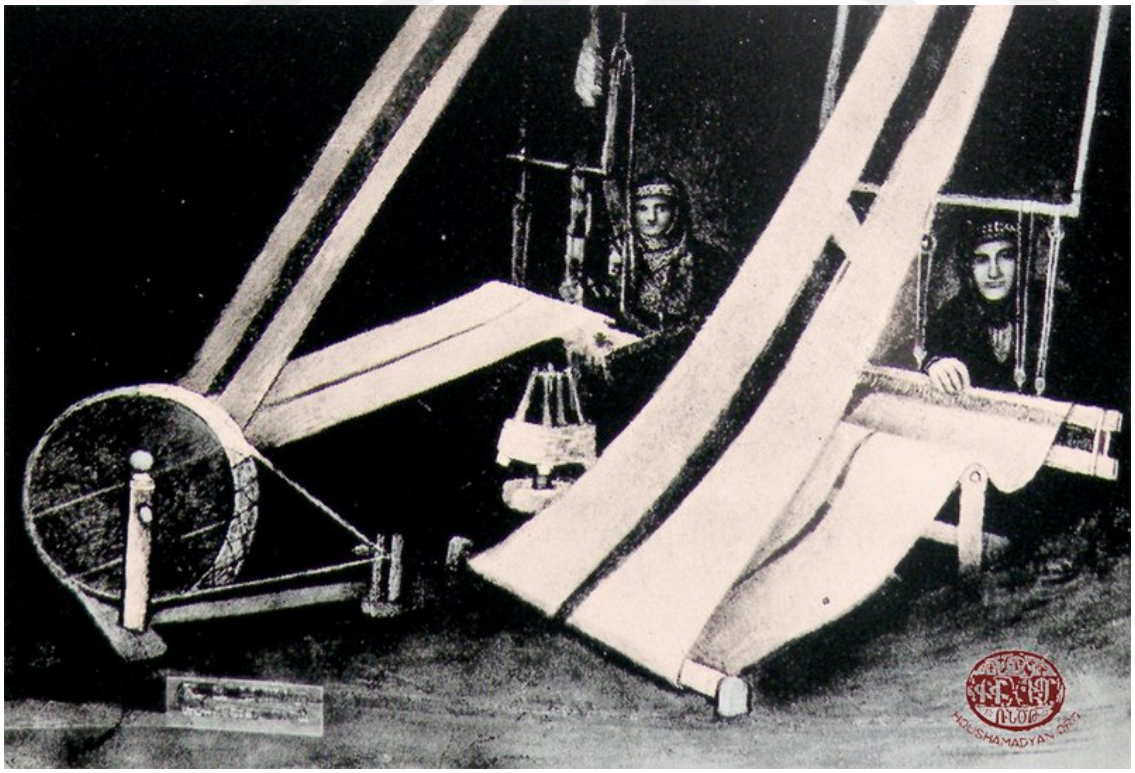
Hüseynik, ayakkabıcılık zanaatında ünlü merkezlerden biridir(Şekil 3.18.). Ayrıca bölgede İpek Böcekçiliği de yapılmaktaymış. Buralarda dut ormanları oluşturulmakta ve her yaz yüzlerce aile evlerini ipek-böceği üretim merkezine dönüştürmekteymiş(Şekil 3.19.) Geçmişte Hüseynik'te kumaş üretiminin de yapıldığı bilinmekte olup bölge mavi ve kırmızı basma üretimi ile ünlü bir yerleşim yeridir. Osmanlı ordusunun askerleri için yazlık kıyafetler de burada hazırlanmaktaymış (Şekil 3.20.)(Taşcıyan 2012).

Şekil 3.18. Hüseynik, bir kunduracı atölyesi (Aharonyan arşivi, Taşcıyan 2012)

Şekil 3.19. Hüseynik- Geleneksel ipek böceği kozalarından tel çekme atölyesi (Aharonyan arşivi, Taşcıyan 2012)

Şekil 3.20. Hüseynik- Çukur tezgah ve iplik makarası önünde iki Ermeni kadın (Aharonyan arşivi, Taşcıyan 2012)

Hüseynik köyünde nacarlık ve marangozluk ustaları bulunmakta ve nacarlık bölgenin en ünlü mesleklerden biriydi(Şekil 3.21.). Hüseynik köyünde ünlü taş ustaları ve duvarcıları bulunuyormuş ve bunlardan bazıları tekniklerini o kadar ileriye taşımışlardı ki artık gerçek birer mimara dönüşmüşlerdi(Şekil 3.22.). Hüseynikli mimar Kevork Koncoyan Mezire hastanesini ve kışlasını, Hüseynik'deki depoyu ve Kızıl Konağı inşa etmiştir(Taşcıyan 2012).

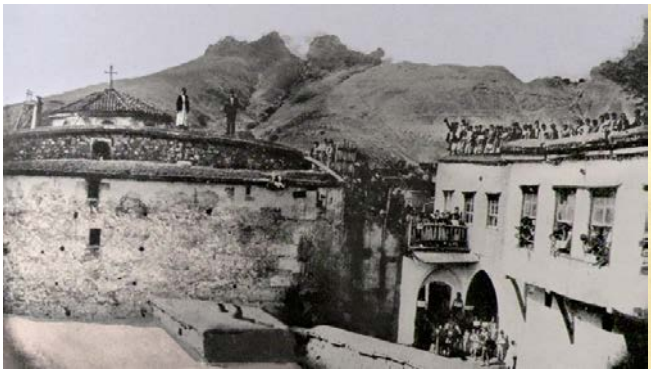
Şekil 3.21. Hüseynik- marangozlar atölyede (Aharonyan arşivi, Taşcıyan 2012)

Şekil 3.22. Hüseynik- yerli taş ustaları (Aharonyan arşivi, Taşcıyan 2012)

Müslüman ve Hıristiyan ahali son derece iyi geçinirlerdi. Tarih içersinde iki din mensubu bireyler arasında tek bir adli vaka olmaması komşuluk ilişkilerinin iyi olduğunu göstermektedir. Hüseynik'te bir adet cami ve bir adet kilise bulunuyormuş.

Cami bugün hala ayakta ve kullanılmaktadır fakat kilise yıkılmıştır(Şekil 3.23.- Şekil 3.24.)(Bican 2007).

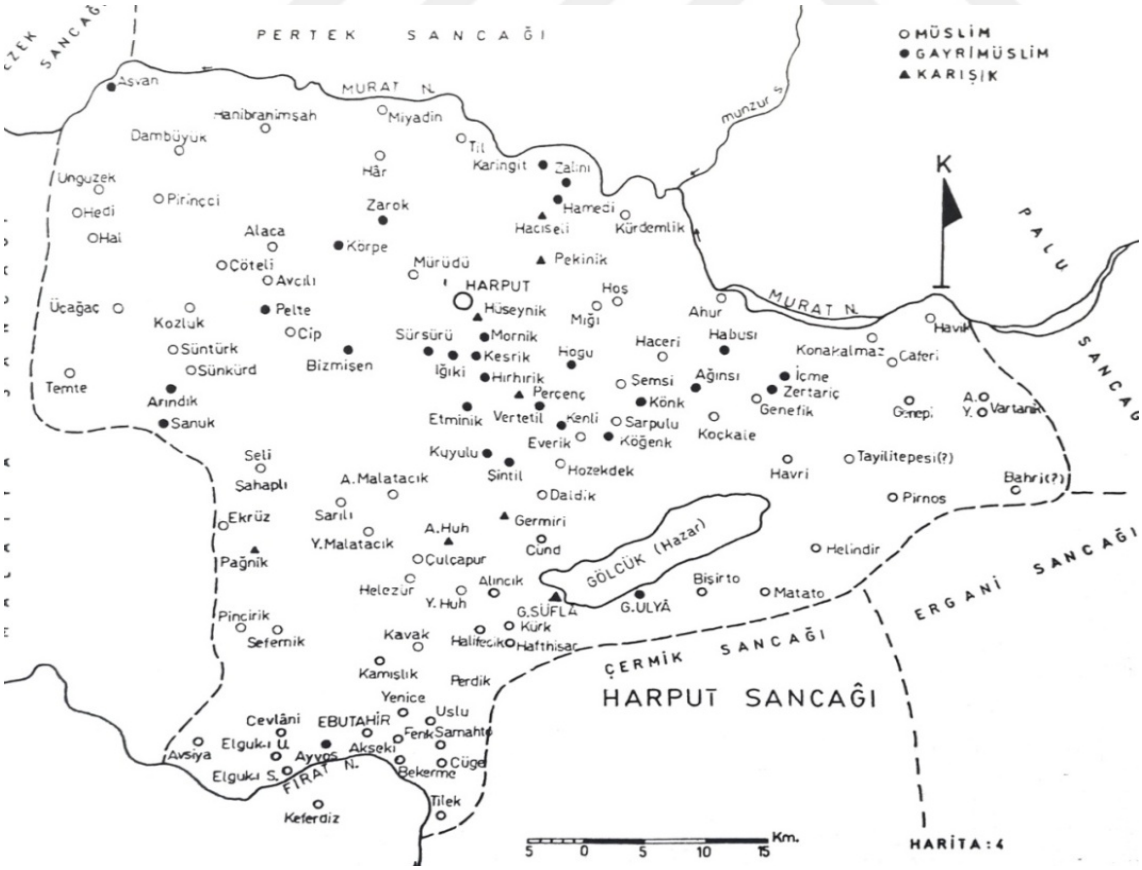

Şekil 3.23. Surp Varvar Kilisesi(Hayg 2012)

Şekil 3.24. Solda Surp Varvar Kilisesi, ortada Ermeni okulu ve sağda Protestan Kilisesini gösteren Edvin Sadoyan koleksiyonundan bir kartpostal(Anonim 2018)

Bölgenin Osmanlı hakimiyetine girmesinden sonra tutulmuş olan 1518 tarihli tahrirlerde Müslüman köyler ile Gayrimüslim köyler arasında kalmış olan Hüseynik köyünde bir dinin baskın olmadığı, karışık olduğu görülmüştür(Şekil 3.25.)(Ünal1989).

Şekil 3.25. 1518 yılında Harput Sancağında dinlerin dağılımı(Ünal 1989)

3.2. Metot

Metot bölümünde, çalışma alanında bulunan konutlar, geleneksel konut mimarisi bağlamında açıklanmıştır. Detaylı yapılan bu araştırma neticesinde, bölgedeki konutların oluşumuna etki eden faktörler ve mimari özellikleri değerlendirilmiştir. Çalışmada, tespit ve analizler için materyal bölümünde yapılan kaynak araştırılmalarından da yararlanılmış olup bölgenin dokusu ve mimari özelliklerini kapsayan teknik çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalar yapılırken;

- Elazığ Belediyesinden imar planına, Diyarbakır Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğünden tescil föylerine ve Harput Okuma Evi arşivinden tapu arşiv kayıtlarına ulaşılmıştır.
- Google Earth, Türkiye Kültür Portalı ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgulama Uygulaması, internet kaynaklarından ise bölgeye ait genel bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda bölge analizleri için harita ve konum bilgisini içeren altlıklar oluşturulmuştur.
- Konutların tespiti ve ölçümleri için fotoğraf makinesi, lazer metre, hortum terazisi, şerit metre, kağıt, kalem, tutamaç, tebeşir vb. malzemeler kullanılmıştır.
- Bölgeye ait harita üzerinden bölgenin dokusuna ait veriler tespit edilip kayıt altına alınmıştır.
- İncelenecek olan nitelikli yapıların adres ve parselleri belirlenip yapıların tek tek ölçümüne başlanılmıştır. Bu işlemde sırasıyla plan, kesit ve cephe ölçümü yapılmıştır. Yapılan bu ölçümler bilgisayarda Autocad programı ile çizilip dijital ortama aktarılmış olup sonrasında Autocad ve Photoshop programları kullanılarak analiz föyleri düzenlenmiştir.

Elde edilen bu bilgiler kullanılarak yapıların sahip oldukları elemanlar sınıflandırılmış ve genel tablolar oluşturulmuştur.

3.2.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Yerleşim Dokusu ve Geleneksel Evleri

Çalışmanın bu bölümünde Hüseynik Köyiçi bölgesinde yer alan yapıların birbirleriyle olan ilişkileri ve geleneksel tarzda yapılmış olan evlerin mimari özellikleri, yapılan incelemeler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

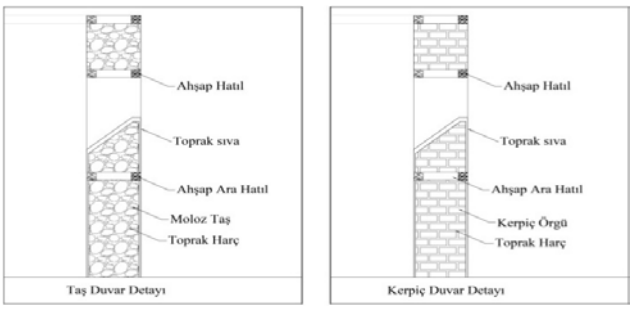
Araştırma ve bulgular bölümünde yapılmış olan incelemeler ile analizler doğrultusunda bölgenin geleneksel yerleşim dokusu ve geleneksel evlerinin özellikleri aktarılmıştır. Yerleşkeye ait genel analiz değerlendirmeleri doğrultusunda bölgedeki konutların şekillenmesine etki eden faktörler fiziksel ve sosyal etmenler başlıkları altında açıklanmıştır. Bu genel bakış sonrasında ise incelenen evler plan elemanları, plan tipleri, yapı malzemesi ve mimari detay olarak gruplandırılarak bölgedeki geleneksel evlerin mimari özellikleri belirtilmiştir.

3.2.1.1. Hüseynik Köyiçi Geleneksel Konutların Şekillenmesine Etki Eden Faktörler

Organik dokuya sahip olan bu bölgenin şehirleşmeye teslim olmadığı ve özgünlüğünü genel olarak koruduğu görülmüştür. Çalışma alanı ile ilgili yapılmış olan genel araştırmalar ve doku analizleri sonucunda bölgenin geleneksel dokusuyla ilgili saptamalar yapılmıştır. Yapılan analizler fiziksel ve sosyal etmenler başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerde fiziksel etkiler, yer şekillerinin, topografyanın, iklimsel değerlerin ve çevresel etkilerin rolü üzerinden açıklanmıştır. Sosyal etkiler ise bölge halkının yaşam tarzı, geçim kaynakları, ticari etkiler ve geleneksel alışkanlıklar üzerinden aktarılmıştır.

3.2.1.1.1. Fiziksel Etmenlerin Konut Mimarisine Etkileri

Hüseynik Köyiçi yerleşkesinde karasal iklim hakimdir. Bölgede yapılan malzeme analizleri bölgede ki bu karasal iklimin kullanılan malzemeye etkisi olduğunu göstermiştir. Bölgede ağırlıklı olarak kerpiç ve taş malzeme kullanıldığı saptanmıştır(Şekil 3.26). Kerpiç ve taş, kışları soğuğun yazları ise sıcağın etkisini azaltması nedeniyle yapı ve kullanıcılarına iklimsel konfor sağlamıştır.

Şekil 3.26. Kerpiç ve taş duvar detayları(Kısmen yıkılmış yapıların duvarlarından yararlanılarak çizilmiştir)

Çalışma alanında iklimin etkisini yapıların plan tiplerinde de görmekteyiz. Sofalar genellikle kapalı ve sokak, avlu ya da bahçeyle doğrudan bağlantısı yoktur. Odaların bulunduğu kata yarı-açık ya da kapalı mekanlardan geçilmektedir.

Hüseynik Köyiçi bölgesinin geleneksel dokusunun oluşmasında Hüseynik'te bulunan derenin ve yollarında etkisi bulunmaktadır. Yolların ana akslarından biri dere doğrultusunda olup diğeri Elazığ merkezden ve Harput'tan gelen yoldur. Bu iki yolun kesiştiği nokta bölgenin kavşağı ve merkezidir. Bu etmen bölgede herkes tarafından kullanılan ticari yapıların burada toplanmasını sağlamıştır.

Derenin ikiye ayırdığı Hüseynik'te doğu tarafındaki arazi eğimi batı tarafındakinden daha fazladır. Eğimin fazla olduğu doğu bölgesinde su kaynakları da fazladır. Bu durum eğimli arazide yapılar arasındaki mesafenin artmasına neden olmuştur. Ayrıca bu bölgede arazi eğimi bazı yapıların farklı katlardan giriş almasını da sağlamıştır. Bu taraftaki evlerin çoğunluğu Elazığ ovasına bakmakta ve birbirlerinin görüş açılarını, manzaralarını engellememektedirler. Derenin batı tarafındaki yapılar ise daha bitişiktir.

Bölgenin dokusunun oluşmasında topografya önemli rol oynamaktadır. Bölge dokusunu şekillendiren kavşaktan bölgeye dallanan ara yollar topografya eğimine paralel olarak şekillenmiştir.

Genel olarak evler yola cepheli ve yoldan doğrudan giriş almaktadır. Hüseynik deresinin geçtiği yolun dışındaki yollarda yapılar birbirlerine yakın konumlanmıştır. Sokağa çift cephesi olan bazı yapılarda hem sofa da hem de odada çıkmalar bulunduğu görülmüştür.

3.2.1.1.2. Sosyal Etmenlerin Konut Mimarisine Etkileri

Hüseynik bölgesinde yer alan yapılar birbirlerine çok yakın konumlanmış olsalar da yapı içinde ki yaşam sokaktan ya da başka evlerden doğrudan görünmeyecek şekilde inşa edilmiştir. Genel olarak zemin katlar, yaşamın yoğun geçtiği ağıl, mutfak, dükkan, depo ve merek gibi hizmet mekanlarından oluşmaktadır. Bu mekanların, zemin katlardaki pencereleri genel olarak küçük boyutlu ve yoldan doğrudan görünmeyecek yükseklikte yer alır. Yapıların eğimli arazilerde birbirlerinin manzarasını ve güneşini kesmeyecek şekilde teraslanarak konumlanmış olması komşuluk ilişkilerinin iyi olmasının sonuçlarındandır.

Ticaret mekanlarının bölgenin merkezinde bulunması kullanıcıların bu mekanlara rahat ulaşımını sağlamıştır. Buranın devamında olan Çarşı sokakta bulunan evlerin birbirlerine bitişik ve yoldan doğrudan giriş alması bu yapıların geçmişte dükkan olarak kullanılmasındandır. Bu yapılar arasında geçişi sağlayan kapılarda bu mekanların zamanında dükkan olarak kullanılmasının bir sonucudur.

Geçmişte yapıların çatılarının düz dama sahip olması bölgede sebze ve meyvelerin kurutulmasına ve sıcak yaz gecelerinde de toplanma alanı olarak kullanılmasına imkan vermiştir.

Hüseynik'te evler sadece barınılan mekanlar değil aynı zamanda içinde yaşayan kişilerin çalışma ve üretim mekanlarıdır. Zemin katlar bu nedenle ailenin geçimini sağlayacak şekilde hizmet ve servis mekanlarını barındırmaktadır. Bunlar bazı evlerde ağıl, bazı evlerde dükkan bazılarında ise sanayi ürünlerini işlemek için havuz olarak karşımıza çıkmıştır.

3.2.1.2.Hüseynik Köyiçi Evlerinin Mimari Özellikleri

Bu bölümde Hüseynik Köyiçi bölgesinde bulunan evlerin mimari özellikleri değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeler evler ile ilgili yapılacak "Yapı Analiz Föyleri"ne veri oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Hüseynik Köyiçi evlerinin mimari elemanları, plan tipleri, cephe özellikleri ve yapı malzemeleri başlıkları altında karşılaştırılacaklardır.

3.2.1.2.1. Plan Elemanları

Geleneksel tarzda yapılmış Hüseynik Köyiçi evlerinin plan elemanları oda, sofa, servis mekanları, şahnişin, avlu, eyvan ve damlardan oluşmaktadır. Bunların dışında geleneksel tarzda olmayıp günümüz koşullarına yaşam şartlarına uyum sağlamak amacıyla işlevini değiştirmiş ya da eklenmiş banyo, mutfak ve helâlarda mevcuttur.

Oda; Geleneksel Anadolu evlerinde önemli bir yere sahip olan odalar Hüseynik Köyiçi evlerinde de evin büyüklüğünü belirleyen plan elemanıdır. Oda sayıları arttıkça yapının kütlesi de büyümektedir.

Hüseynik Köyiçi evlerinde zemin katlar daha çok servis mekanlarını barındırdığından odalar genellikle ikinci katta bulunmaktadır. Yapılan incelemede az sayıda zemin katta bulunan odalar ile karşılaşılmıştır. Zemin katta bulunan bu odalar ya

kış odası ya da geçmişte servis mekanı iken günümüzde işlev değiştirerek oda olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Özel mekanlar olan odalar, hanenin kalabalık olduğu zamanlarda haremlik-selamlık olarak da işlev görmektedir. Ayrıca başoda, kış odası gibi örnekleri de bulunmaktadır. Genelde odaların içinde ek bölümler bulunmamaktadır. Baş odalar, içinde bulundurduğu işlemeler ve süslemelerle diğer odalardan ayrılarak misafir ağırlamak için kullanılmaktadır(Şekil 3.27.). Bazı başoda örnekleri sokağa taşan çıkmalara sahiptir(Şekil 3.28.). Evlerde bulunan odalar, genelde özel mekanlar iken çıkmalı odalar aile bireylerinin toplu kullandığı mekan özelliği de göstermektedir.

Şekil 3.27. 1 no'lu ev baş oda

Şekil 3.28. 8 no'lu ev çıkmalı oda

Genellikle odalar, dolap, taka, ocak, yüklük, dındık, işlemeli raflar gibi mimari elemanlarla donatılmıştır. Bu mimari elemanlar odanın işlevini ve yapı içinde ki önemini vurgulamaktadır.

Çilehane örneğine 11 no'lu evde rastlanılmıştır(BKZ Ek:3). Günümüzde depo olarak kullanılan bu bölüm, geçmişte kullanıcılarının inzivaya çekildiği özelleşmiş mekanlardır.

Köşk, yapıda son katta tek başına duran ve genelde manzarası olan özel odalardır. 20 no'lu evde eski resimlerinde görülen köşk örneği, günümüze ulaşamamıştır(BKZ Ek:4). Köşk örneklerinin bulunduğu yapılar genellikle eğimli arazilerde bulunmakta ve ilk iki katına yoldan ya da bahçeden giriş almaktadır.

Sofa; sofalar genel olarak mekanlar arasında ki geçişlerin sağlandığı bir sirkülasyon merkezi konumundadır. Yapıların üst katlarında yapının şeklini belirlemektedir. Katlar arasında geçişin sağlandığı bu bölüm, yapı içinde mekanlar arasında tampon görevi görmektedir.

Sofaların, mekanlar arası geçişin olmadığı alanlarda makat, divan gibi bölümleri barındırmakta ve bu özelliği ile ev halkının toplandığı plan elemanı olarak dikkat çekmektedir. Konutlarda genel olarak sofalardan sokağa taşan çıkmalar bulunmaktadır. Bazı yapılarda sofaların bu bölümünün duvar ile kapatılıp oda olarak kullanıldığı görülmüştür. Günlük toplanma alanı olarak kullanılan sofalar genellikle ışık alan ve duvarlarında mimari detay ve süslemeler bulunduran ilginç mekanlardır (Şekil 3.29.).

Şekil 3.29. 15 no'lu ev sofa örneği

Bazı evlerde sofaların sokakla doğrudan bağlantısının olmadığı ve oturma mekanı yerine servis mekanı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu tarz sofalar genellikle iç sofalar ya da kör cepheli duvarlara sahip mekanlardır. Bu tarz evlerde toplanma mekanı görevi odalardan biri ya da birkaçı olabilmektedir. Kör cepheli sofalar sirkülasyon merkezi olma özelliğini korurken doğal ışığı almak için diğer sofalara yakın planlanmıştır. Bu sebeple dış cephede bulunan açıklıklar küçük olsa bile yatayda ve dikeyde sofa içine doğru genişleyerek ışığın içeri daha fazla alınması sağlanmıştır. 7 no'lu evde diğerlerinden farklı olan ve dört cephesi sokağa kapalı olan sofa örneğinde ise sokağa cepheli odaların sofaya komşu duvarlarında açılmış tepe pencereler bulunmaktadır(BKZ Ek:5). Sirkülasyon merkezi olan sofalar, gün içinde doğal ışık ile aydınlatılmaktadır.

Sofalarda takalar, yummalık, ocak ve dındık gibi mimari elemanlarda bulunmaktadır.

Hayat, bazı evlerde dikkati çekmektedir(BKZ Ek:6). Genelde kapalı sofaların bulunduğu bölgede diğer yapılardan farklı olan 11 no'lu evde ki hayat bölümünü, önünde bulunan büyük bahçesi, diğer yapılardan uzak oluşu ve Elazığ ovası manzaralı güney cephesinin daha da zenginleştirdiği görülmüştür.

Revak örneği, evlerde nadir görülür. 20 no'lu evde arazinin eğimli olması üst katın arka bahçeye doğrudan açılmasını sağlamıştır. Arka bahçeye geçişin olduğu bu bölümdeki revak, mekanlar ile bahçe arasında ara mekan görevi görmektedir.

Şahnişin; bölgede üst kat çıkmalarına şahnişin denilmektedir (Şekil 3.30.). Şahnişinler, ev halkının sokağı görebileceği toplanma birimidir.

Şekil 3.30. 19 no'lu ev şahnişin örneği

Çıkmalarda genellikle makat, divan denilen oturma birimleri bulunmaktadır. Bu oturma birimlerinden sokak rahatlıkla görünürken konumlanışları ve açılanmaları sayesinde bu plan elemanının içi sokaktan ya da başka evlerden doğrudan

görünmemektedir. Bu özellik ise çıkmanın bulunduğu odanın ya da sofanın mahremiyetinin korunmasını sağlamaktadır.

Çıkmalar, oda dış duvarına paralel olarak ya da açılı olarak çıkmaktadır. Bazı evlerde ritimli bir şekilde yan yana birkaç açılı çıkmaya da rastlanılmaktadır. Sokaktan görsel estetik sağlayan bu elemanlar cephede kütlesel hareketlilik de sağlamaktadır. Bu çıkmaların arasında sadece sokağı görmek dışında güneye, kıbleye, ovaya, Harput Kalesine yönelerek özelleşmiş olanları da bulunmaktadır. Ömer Bey konağında oval şekilli şahnişin örneği günümüze gelememiş olup fotoğraflarda yer almaktadır(BKZ Ek:7).

Eyvan; Geleneksel Hüseynik evlerinde yapının girişinde bulunan plan elemanıdır (Şekil 3.31.).

Şekil 3.31. 2 no'lu ev eyvanı

Eyvanlar, sokaktan doğrudan girilen alanlardır. Buradan ağıl, merek, tezeklik, depo, avlu gibi zemin kat hizmet mekanlarına ve kış odasına doğrudan giriş bulunabilmektedir. Üst kat sofasına genelde burada bulunan merdivenler ile çıkılmaktadır. Zemin katta hizmet mekanları arasında sirkülasyon merkezi konumunda

olan eyvanlar yapı ile sokak arasında tampon görevi görmektedir. Çarşı sokakta bulunan evlerde eyvanlar geçmişte dükkan olarak da kullanılmaktaydı[7]. Bu örneklerde sokaktan ve yan yapıdan doğrudan geçişe sahip oldukları görülmüştür (Şekil 3.32.). Eyvan, zemininde kot farkından ya da bölücü duvarlardan faydalanılarak yummalık, depo, ambar gibi alt işlevli alanlar oluşturulmuştur. Eyvanlarda oturma elemanları bulunmamaktadır. Gündelik işlerin yapıldığı bu mekan daha çok hizmet elemanlarını bulundurmakta ve ailenin geçim kaynağının ne olduğu bu mekanın bağlantılı olduğu plan elemanlarına bakılarak anlaşılmaktadır.

Şekil 3.32. 8 no'lu ev eyvanı

Avlu; Hüseynik evlerinde nadir görülen bir plan elemanıdır (Şekil 3.33.). Yarı açık olan bu mekanlar hem bahçenin hem de yapının bir parçasıdır. Sokak ile yapı arasında tampon görevi olan bu eleman yılın altı yedi ayı içinde yaşanılan, gündelik işlerin yapıldığı zamanda ev ahalisinin toplandığı mekandır. Katlara doğrudan geçişi vardır.

Avlularda çeşme, havuz, taşlık, ocak ve tandır gibi mimari elemanlar bulunmaktadır.

[7] Çarşı sokak adı bu özelliğinden gelmektedir (Bican 2007)

Şekil 3.33. 21 no'lu ev avlusu

Servis Mekanları; Bu bölüm, ağıl, merek, tezeklik, kiler, hela, yummalık, mutfak, ocak ve tandır mekanlarından oluşmakta olup gündelik işlerin yapıldığı mekanlardır.

Ağıllar çalışma alanında incelenen evlerin çoğunda bulunmaktadır. Zemin katta ya da bodrum katta bulunan ağılların yapıdan bağımsız ek olarak yapılmış örnekleri de mevcuttur. Büyük ölçekli yapılarda birden fazla ağıl bulunmaktadır. Bitişik olan örneklerinde ağıllar arasında geçişler yer almakta, yapının zemin katı ya da bodrum katında bulunan ağıllar üst katların sıcak olmasını da sağlamaktadır.

Ağıllara giriş, eyvandan, avludan ya da yapının dışında ağıla doğrudan geçişi olan başka bir kapıdan sağlanmaktadır. Pencere açıklıkları dış cephede küçük olup, içeri doğru genişlemektedir. Işık kontrollü bir şekilde içeri alınmaktadır. Hayvanlar için taşa oyulmuş ya da taş örülü duvarlarla yapılmış yalaklar bulunmaktadır.

Depolar; merek, tezeklik, odunluk, kiler ve ambar gibi mekanlar olarak özelleşmiştir.

Merek, hayvanların yiyeceklerinin depolandığı mekanlardır. Bu mekanlar, genellikle ağıllar ile doğrudan bağlantılıdır. Sokağa açılan penceresi bulunmayan bu mekanların bazı örneklerinde ağıla açılan pencere açıklıkları olduğu görülmüştür.

Tezeklik-odunluk, yakacak odun, tezek gibi ürünlerin depolandığı mekanlardır. Eyvan ya da sofadan doğrudan girilen bu mekanlarda genellikle pencere açıklıkları bulunmaz.

Şekil 3.34. 7 no'lu ev ambarı

Şekil 3.35. 10 no'lu ev kileri

Evlerde kiler, yiyeceklerin saklandığı bölümdür. Eyvandan giriş alan kilerler günümüzde depo ya da mutfak olarak kullanılmaktadır. Ambar ise tahıl, un gibi ürünlerin saklandığı bölümdür. Sokak ile doğrudan bağlantısı yoktur. 7 no'lu evde ambar örneğine rastlanılmıştır(Şekil 3.34.). Helalar günümüzde yapıya ek yapılarak ya da yapı içinde ayırıcı duvarlar aracılığıyla oluşturulmuşlardır. Çalışma alanındaki evlerin geneline bakıldığında yapı dışında bulunan helalar daha eski görünürken yapı içinde bulunanlar genellikle ince bölücü duvarlar ile yapılmıştır. Fakat bunların özgün ya da sonradan yapıldığı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Yummalıklar, yıkanma amacıyla kullanılan bölümlerdir. Hüseynik Köyiçi evlerinde yummalıklar, eyvan, sofa, oda ve mutfak mekanlarında bulunabilmektedir. Zemin kotunun düşmesi ya da yükseltilmesiyle oluşmaktadır. Su gideri bulunan bu bölümler genellikle ocağa yakın konumlanmıştır.

Mutfak; genellikle içinde ocak, tandır, yummalık gibi plan elemanları ile takalar, duvara gömülü dolaplar gibi mimari elemanlardan oluşan servis mekanlarıdır.

Bu mekanda duvara gömülü kapaklı ya da kapaksız rafların yanı sıra taşınabilir ahşap raflarda yer almaktadır.

Ocaklar, içinde büyük kazanların sığabileceği boyutta ve zeminden bir basamak kadar yüksektedirler. Genellikle yanlarında duvara gömülü kemerli ya da kemersiz takalar bulunur. Ocaklıkların sofa, oda, eyvan, mutfak ya da avluda bulunmasının dışında ayrı bir mekan olarak özelleşmiş örnekleri de mevcuttur. Ocakların bulunduğu mekanların genellikle damlar ile bağlantısı vardır.

Şekil 3.36. 19 no'lu ev mutfağı

Damlar; Çalışma alanına ait eski fotoğraflar, bölgedeki evlerin çatısının düz dam örtülü olduğunu göstermektedir. Damlar, sofa, mutfak ya da ocaklık ile doğrudan

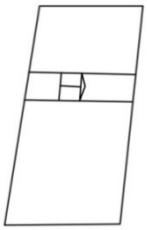
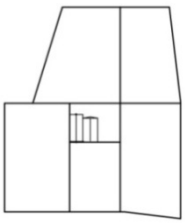
bağlantılıdır. Geçmişte damlar tarım ürünlerinin işlendiği, serildiği ve kurutulduğu mekanlarmış. Bunun yanı sıra damlar, sıcak havalarda ev halkının toplanma mekanıdır.

3.2.1.2.2.Plan Tipleri

Çalışma alanında yapılan analizler sonucunda evlerin sofasız, iç sofalı ve dış sofalı olmak üzere üç farklı plan tipine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu evlerden 2 tanesi sofasız, 9 tanesi iç sofalı, 9 tanesi dış sofalı ve 2 tanesi hem iç sofalı hem de dış sofalı plan tipine sahiptir.

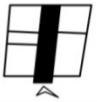
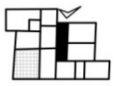
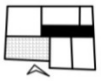
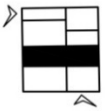
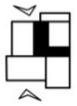
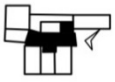
Sofasız Plan Tipi; bu plan tipi 4 no'lu ve 22 no'lu evde görülmüştür. Merdiven sahanlığı odaların kesişim noktası ve katlar arası geçişin yapıldığı mekandır. Bu sahanlıkların sofa olarak nitelendirilemeyecek kadar zayıf olması sebebiyle bu evler sofasız plan tipi kategorisinde değerlendirilmiştir. Sofasız plan tipine sahip bu yapılarda başodalar toplanma mekanı olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 3.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sofasız Plan Tipleri

Mahal	Yapı Fotoğrafı	Plan Tipolojisi	Açıklama
4 no'lu ev (1794 parsel)			Plan elemanlarına merdiven sahanlıklarından geçiş sağlanmaktadır. Sofa bulunmamaktadır. Yapı alanının küçük olması sofasız olmasının nedenlerindendir.
22 no'lu ev (1538 parsel)			Plan elemanlarına merdiven sahanlıklarından geçiş sağlanmaktadır. Sofa bulunmamaktadır. Eğimli arazide bulunan bu yapıda eğimin zayıf ve yarım kotta olması sofa yerine köşk mekanının oluşumunu sağlamıştır.

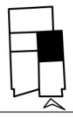
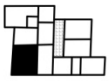
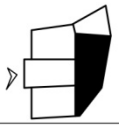
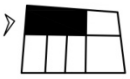
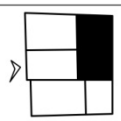
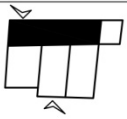
İç Sofalı; Bu plan tipine sahip evlerin genel olarak ikiden fazla odası bulunmaktadır. Odalar doğrusal olan sofalarda sofanın iki yanına dizilmiştir. Bu evlerin bazılarında ek sofalarla "L" şeklini almış iç sofalar bulunmaktadır.

Çizelge 3.2. Hüseynik Köyiçi Bölgesi İç Sofalı Plan Tipleri

Mahal	Yapı Fotoğrafı	Plan Tipolojisi	Açıklama
3 No'lu Ev (1793 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi ve bir sokak çıkması bulunmaktadır. Yapı alanının büyük olduğu bu örnekte plan elemanlarına doğrudan girişi sağlamak için sofa arada bulunmaktadır.
5 No'lu Ev (1795 Parsel)			Dip duvar kapalı, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sofanın biri eyvandan biri bahçeden olmak üzere iki girişi mevcuttur ve eyvanın üstündeki oda tadilat görmüştür. bu sebeple sofanın konumlanışı ile ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır.
7 No'lu Ev (1797 Parsel)			Dip duvar kapalı, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Plan elemanlarının yoğun kullanılması bu yapıda sofanın daha çok geçiş için kullanılmasına neden olmuştur.
10 No'lu Ev (1813 Parsel)			İki bölümlü plana örnektir. İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Beş plan elemanına girişi bulunmaktadır. Yapıda birde dış sofa bulunmaktadır. Üst katında plan elemanlarının sayısının fazla olması iç sofa çözümünü gerektirmiştir.
11 No'lu Ev (1807 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Beş plan elemanına girişi bulunmaktadır. Plan elemanlarının sayıca fazla olması iç sofalı plan tipini gerekli kılmıştır. Yapıda birde dış sofa(hayat) bulunmaktadır.
12 No'lu Ev (1773 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Aile bireylerinin toplandığı plan elemanıdır.
13 No'lu Ev (1620 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sofa iki kata aittir. Geçiş işlevine yanıt vermektedir.
16 No'lu Ev (1706 Parsel)			Dip duvar kapalı, iç sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sokak çıkması bulunmaktadır. Aile bireylerinin toplandığı plan elemanıdır.
17 No'lu Ev (1686 Parsel)			Dip duvar kapalı, iç sofalı plan tipine sahiptir. Üç plan elemanına girişi bulunmaktadır. Mekanlar arasında geçişin sağlandığı elemandır.
19 No'lu Ev (1660 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Üç plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sokak çıkması bulunmaktadır. Aile bireylerinin toplandığı plan elemanıdır.
20 No'lu Ev (1656 Parsel)			İki yüzlü, iç sofalı plan tipine sahiptir. Pahlı ve ek sofalıdır. Beş plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sokak çıkması mevcuttur.

Dış Sofalı; Bu plan tipine sahip evlerde odalar genellikle sofa etrafında U veya L şeklinde dizilmiştir. Karasal iklime sahip bölgede bulunan sofaların büyük bir çoğunluğu kapalı sofadır. 13 numaralı evde ise istisnai olarak hayat(açık sofa) bulunmaktadır. Dış sofalı evlerde köşe sofalı, tek çıkmalı ve ek sofalı plan tipleri yer alır.

Çizelge 3.3. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Dış Sofalı Plan Tipleri

Mahal	Yapı Fotoğrafı	Plan Tipolojisi	Açıklama
1 No'lu Ev (1789 parsel)			Tek seki odalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Üç plan elemanına girişi ve bir sokak çıkması bulunmaktadır. Aile bireylerinin toplanma alanıdır.
2 No'lu Ev (1788 parsel)			Tek seki odalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Üç plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sofa mekanlar arası geçiş görevi görmektedir.
6 No'lu Ev (1796 parsel)			Yarı merkezi, dış sofalı plan tipine sahiptir. Üç plan elemanına girişi bulunmaktadır. Sofa mekanlar arası geçiş görevi görmektedir.
8 No'lu Ev (1798 parsel)			Tek seki odalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. İki plan elemanına girişi ve bir sokak çıkması bulunmaktadır. Tek odalı yapıda misafir ağırlama mekanı olarak işlevlendirilmiştir.
9 No'lu Ev (1799 parsel)			Yarı merkezi, dış sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Mekanlar arası geçişi sağlamaktadır.
10 No'lu Ev (1813 parsel)			İki bölümlü plana örnektir. Köşe sofalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. İki plan elemanına girişi bulunmaktadır. Yapıda birde iç sofa bulunmaktadır.
11 No'lu Ev (1807 parsel)			Hayatlı plan tipine sahiptir. Yapının bu bölümü manzaranın ve bahçenin etkisiyle oluşmuştur. kullanıcılarına ferah bir toplanma alanı sağlamaktadır.
14 No'lu Ev (1739 parsel)			Köşe sofalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Üst katta bulunan odalar yan yana dizilmiş ve sokağa cephelidir.
15 No'lu Ev (1694 parsel)			Köşe sofalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Üst katta bulunan odalar yan yana dizilmiş ve sokağa cephelidir
18 No'lu Ev (1687 parsel)			Köşe sofalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Üst katta bulunan odalar yan yana dizilmiş ve sokağa cephelidir
22 No'lu Ev (1781 parsel)			Köşe sofalı, dış sofalı plan tipine sahiptir. Dört plan elemanına girişi bulunmaktadır. Özgün hali hayatlı plan tipine sahiptir. Üst katta bulunan odalar yan yana dizilmiş ve sokağa cephelidir

3.2.1.2.3. Yapı Malzemesi

Taş; Alanda yoğun kullanılan malzemelerden biridir. Yakınında taş ocakları ve kayalıkların bulunması malzemenin teminini kolaylaştırmıştır. İşlemesi ustalık istediğinden diğer malzemelere göre yüksek maliyetli olan bir malzemedir.

Geleneksel tarzda ki evlerde taş(moloz taş), temelde ve duvarda taşıyıcı olarak, geniş açıklıklı taşıyıcı kemerlerde ise kesme taş olarak kullanıldığı görülmektedir. Avlularda ve eyvanlarda zemin döşemesi olarak kullanıldığı örneklerde mevcuttur. Suyun bol bulunduğu Hüseynik'te, çeşmelerde ve havuzlarda da taş sıklıkla kullanılan bir yapı malzemesidir.

Toprak-Kerpiç; Bu malzemeler bölgede yoğun olarak kullanılmaktadır. Kolay ulaşılabilir olması ve işlemesinin kolaylığı sebebiyle yoğun kullanılmıştır. Toprak, duvarda taşıyıcı, bağlayıcı ve sıva; zeminde ise döşemelerde ve damlarda üst örtü malzemesi olarak kullanılmıştır.

Tuğla; geleneksel tarzda ki evlerde ara malzeme olarak karşımıza çıkmıştır. Günümüzde sonradan eklenmiş muhtes eklerde de kullanıldığı görülmüştür.

Ahşap; şahnişinlerde ve çıkmalarda duvarda taşıyıcı olarak kullanılmıştır. Ayrıca geleneksel evlerde eli böğründe, hatıl, tavan kirişlemesi, zemin döşemesi gibi ara taşıyıcı malzeme olarak kullanıldığı görülmüştür. Geleneksel tarzda ki yapılarda bulunan özgün pencereler, kapılar, yüklükler, merdivenler ve silmelerde ahşap malzemelidir.

Metal Malzeme; alanda nadir rastlanan bir malzemedir. Genel olarak süsleme ve yardımcı taşıyıcı olarak kullanılmıştır.

3.2.1.2.4. Mimari Elemanlar ve Detayları

Hüseynik bölgesinde bulunan mimari elemanları özelleştiren mimari detaylar ve süslemeler bulunmaktadır. Bu sebeple mimari detaylar ve süslemeler mimari elemanlar üzerinden incelenmiştir. Bu inceleme özgün ve geleneksel özellikteki mimari elemanlar üzerinden yapılmıştır.

Çalışma alanında kemerli, kemersiz ve içe doğru genişleyen pencereler olmak üzere üç çeşit pencere türü bulunmaktadır. Bu pencereler bulundukları plan elemanı, kat ve cepheye bağlı olarak özelleşmiştir.

Kemerli pencereler daha başoda, sofa gibi aile bireylerinin toplandığı ve misafirlerin ağırlandığı odalarda bulunmaktadır. Genellikle dış cepheden dikdörtgen şekle sahip olan bu pencereler iç cephede kemerlidir. Hem iç hem de dış cepheden kemerli olan örnekleri de mevcuttur (Şekil 3.37.). Mekana estetik görünüm kazandırmaktadır. Etrafında ahşap silmeler, çerçeveler ya da süslemeler bulunabilmektedir.

Şekil 3.37. Kemerli pencere örnekleri(soldaki 15 no'lu ev sofa pencereleri; sağdaki 13 no'lu ev pencereleri)

Kemersiz pencereler bölgede en çok karşılaşılan pencere türüdür. Dikdörtgen ya da kare formunda olabilmektedirler (Şekil 3.38.). Çıkmalarda bu tarz pencereler kullanılmaktadır. Ahşap silmeler ve pervazlar ile süslenmiş örnekleri de mevcuttur.

Şekil 3.38. Kemersiz pencere örnekleri(Soldaki 14 no'lu ev pencereleri; sağdaki 20 no'lu ev pencereleri)

İçe doğru genişleyen pencereler dışarıdan ışığın kontrollü alınmasını sağlamaktadır (Şekil 3.39). Bu pencereler büyük ve küçük ölçekli olabilmektedir. Bu tarz pencereler genellikle kalın duvarlarda bulunmakta ve çıkmalar gibi ince duvarların üzerinde ki pencerelerde bulunmamaktadır. Daha çok zemin ve bodrum katlarda

bulunan bu pencerelerin, bazı yapıların üst kat sofa ve ocaklıklarında da kullanıldığı görülmüştür.

Şekil 3.39. Açılı pencere örnekleri(soldaki 21 no'lu ev avlu penceresi; sağdaki8 no'lu ev eyvan penceresi)

Hüseynik Köyiçi bölgesinde günümüze ulaşabilmiş özgün kapı az sayıdadır. Ahşap kapılar, genelde demir kapılarla değiştirilmiştir(Şekil 3.40.). Özgün kapılar incelendiğinde taş söveli ya da ahşap pervazlı çeşitleri bulunmaktadır.

Şekil 3.40. 13 no'lu ev taş söveli kapısı

Şekil 3.41. 19 no'lu ev özgün kapısı

Ahşap kapılarda, işlemeli demir kabaralar ve demir kapı tokmakları bulunmaktadır (Şekil 3.41.). Bu kapı tokmaklarının şekilleri birbirlerinden farklı işlevleri ise aynıdır. Kalın sesli ve ince sesli olmak üzere iki kapı tokmağı bulunur. İnce sesli kadın misafirler kalın sesli olan ise erkek misafirler tarafından kullanılmaktadır (Şekil 3.42).

Şekil 3.42. Çalışma alanı kapı tokmağı örneği(soldaki 20 no'lu ev kapısı; sağdaki 10 no'lu ev kapı tokmağı)

İncelenen evlerde bulunan ocaklar ve tandırlar diğer mimari elemanlar ile karşılaştırıldığında oldukça sade özellikler gösterir (Şekil 3.43.). Taş üzeri süslemeler çok nadir görülür. Hane içinde bulunan ocaklar dam ile bağlantısı olan ocaklardan daha ufaktır. Ocakların yan kısımlarında duvara gömülü takalar mevcuttur. Bu takalar yaklaşık 23-30 cm arası genişlikte olup üst kısmı düz, oval ya da sivri kemerlidir.

Şekil 3.43. Çalışma alanı ocak örnekleri

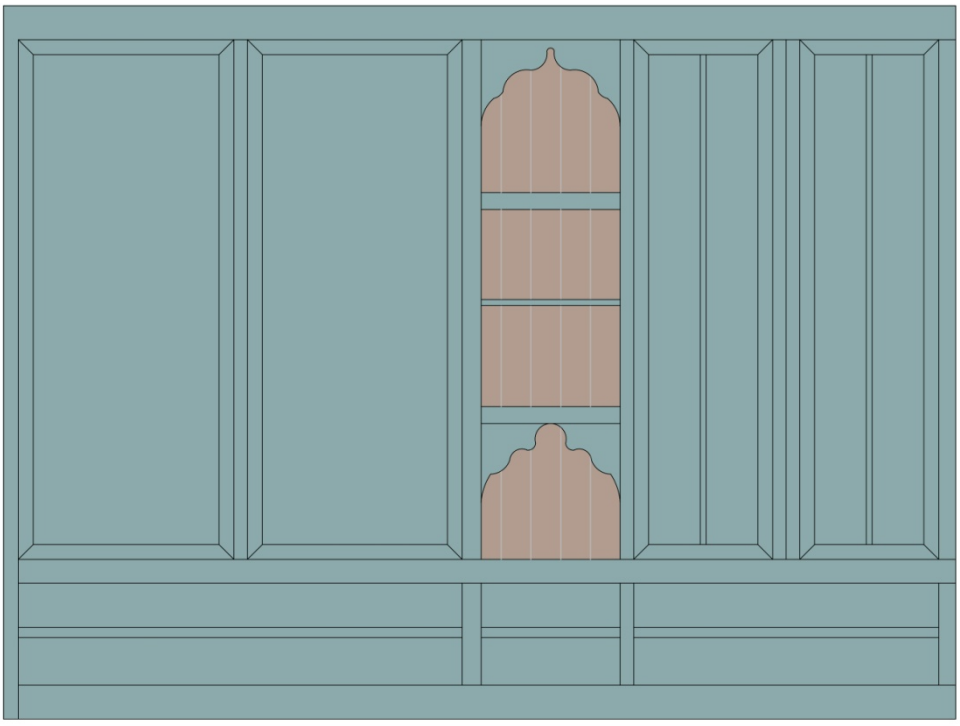
Duvarlara gömülü dolaplar ve raflar ahşap kapaklı ya da kapaksız olup oldukça sadedir (Şekil 3.44). Yüklükler ise dolaplara göre işlemeli ve estetiktir. Bu yüklüklerin camlı ya da açık bölümünde önemli ve görsel güzelliği olan eşyalar sergilenmektedir. Bu mimari eleman genellikle kapıya yakın ve içeriye girildiğinde doğrudan görülmeyecek şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 3.45.).

Şekil.3.44. Çalışma alanı dolap örnekleri

Şekil 3.45. 19 no'lu ev yüklük

Şekil 3.46. 2 no'lu ev (günümüzde kırık olan) yüklük çizimi

Evlerde görülen çeşme, havuz, söve ve kemer gibi mimari elemanlar, genellikle taş malzeme ile yapılmıştır. Genel işlevleri dışında süs görevi de gören bu elemanlarda taş işçiliğinin örnekleri bulunmaktadır (Şekil 3.47.). Bu işçilikler genellikle bitki figürlerinden oluşur. Günümüze taş işçiliğini barındıran yapılar çok azdır.

Şekil 3.47. Çalışma alanı taş süslemeleri

Ahşap süslemeler, Hüseynik Köyiçi bölgesinde ki mimari elemanlarda en çok görülen süsleme çeşididir. Silmeler, raflar, dındık, pervaz gibi yardımcı elemanlarda ahşap işçiliğinin örnekleri mevcuttur.

Şekil 3.48. Ahşap pervaz süsleme örnekleri

Şekil 3.49. Ahşap silmelere çakılı dındık örnekleri

Cumbalarda bulunan ahşap işçilikleri günümüzde az sayıda görülmektedir(Şekil 3.50.). Bunda cumbaların korunmadıklarından yıkılması, tadilat yapmak yerine kaba sıva ya da niteliksiz kaplamalar yapılmış olmasının etkisi büyüktür. Geçmişte nacarlığın ünlü olduğu bilgisi, yerleşkede günümüze gelebilmiş çok sayıda ahşap süslemelerle desteklenmektedir.

Şekil 3.50. Cumbalarda ki ahşap işçiliği örnekleri

Çarşı sokak evlerinin, dükkân olarak kullanılan zemin katlarında kapıyı uzaktan açabilmek için kapı üstlerinde ve paralelindeki tavanda makaralı ya da halkalı düzenekler bulunmaktadır. Kapıların uzaktan açılabilmesi dükkan sahibinin hem kapıyı hızlı bir şekilde açmasını hem de elinde bir iş varsa onu devam ettirmesini sağlamaktadır. Günümüzde kullanılmayan bu düzenekler özgün yerlerinde hala bulunmaktadır (Şekil 3.51.).

Şekil 3.51. Çarşı sokak kapı açma halkaları

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın bu bölümü araştırma alanına ait yerleşim doku analizlerini ve seçilmiş olan geleneksel konutların mimari analizlerini kapsamaktadır. Bu analizler yapılırken öncelikle bölgenin genel durumu sonrasında ise özel yerleşim alanları incelenmiştir.

4.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Analizleri

Hüseynik Köyiçi bölgesindeki yollar, sokaklar ve kavşak noktaları geçmişin izlerini hala taşımakta olup eskilerin anlatımlarında geçen bazı yapıların bulunduğu yerler bu yollar aracılığı ile tarif edilebilmektedir. Geleneksel kent dokusunun tespit edilip belgelenmesi amacıyla yerleşim doku analizleri yapılmıştır. Bu analizler yapılırken bölgeye ait hali hazır haritalar, Google Earth ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgulama Uygulaması internet kaynaklarından faydalanılmıştır. Alanda bulunan yapılar tek tek haritalara işlenmiş ve dijital ortamda paftaları düzenlenmiştir.

Çalışma alanında bulunan yapılar içinden nitelikli olan 25 ev tespit edilmiş bu evlerden 22 tanesi üzerinden analizler yapılmıştır. Bu evlerden 3 tanesinin kullanıcılarına ulaşılamadığından girilememiştir. İncelenen 22 evden 4 tanesi daha önce Elazığ evleri ile ilgili yapılan çalışmalarda ölçülmüş olduğundan bu çalışma da revize edilmiş ve Hüseynik genelinde tekrardan incelenmiştir. Her konut için ayrı ayrı yapılan bu analizlerde planların, kesitlerin ve cephelerin yerinde ölçümü yapılarak bilgisayar ortamında çizilmiştir. Yapılan çizimler üzerinden fotoğraflar ile desteklenen analiz paftaları düzenlenmiş ve ilerde bölgede yapılacak çalışmalara yardımcı olabilecek veriler sunulmuştur. İncelemeler ve açıklamalar yapılırken geleneksel Türk evi, Geleneksel Anadolu evi kavramları üzerinden irdelenmiş ve bu bağlamda açıklanmıştır. Her ev için ayrı ayrı analiz föyleri düzenlenmiş ve mimari özellikleri anlatılmıştır. Bölgede ki yapıların genel özelliklerini tespit edebilmek için bu bölümdeki bulgular esas alınmıştır.

4.1.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Yerleşimi Doku Analizleri

Günümüze özgün dokusuyla gelmiş olan Hüseynik Köyiçi bölgesinin fiziksel mekan dokusu incelenmiştir. Alanın geleneksel dokusunu ve evlerin birbirleriyle olan

ilişkilerini tespit etmek amacıyla bölgede bulunan yapılarla ilgili dolu-boş, işlev, malzeme, kat adedi ve tescil durumu analizler yapılmıştır.

4.1.1.1. Yerleşim Dokusu Doluluk-Boşluk Analizi

Dolu- boş analizinde bölgede günümüze kadar gelebilmiş ve kütlesel olarak varlığını koruyan yapılar tespit edilmiştir. Harabe durumda sadece izleri kalmış yapılar ile patika yollar bu incelemenin dışında bırakılmıştır.

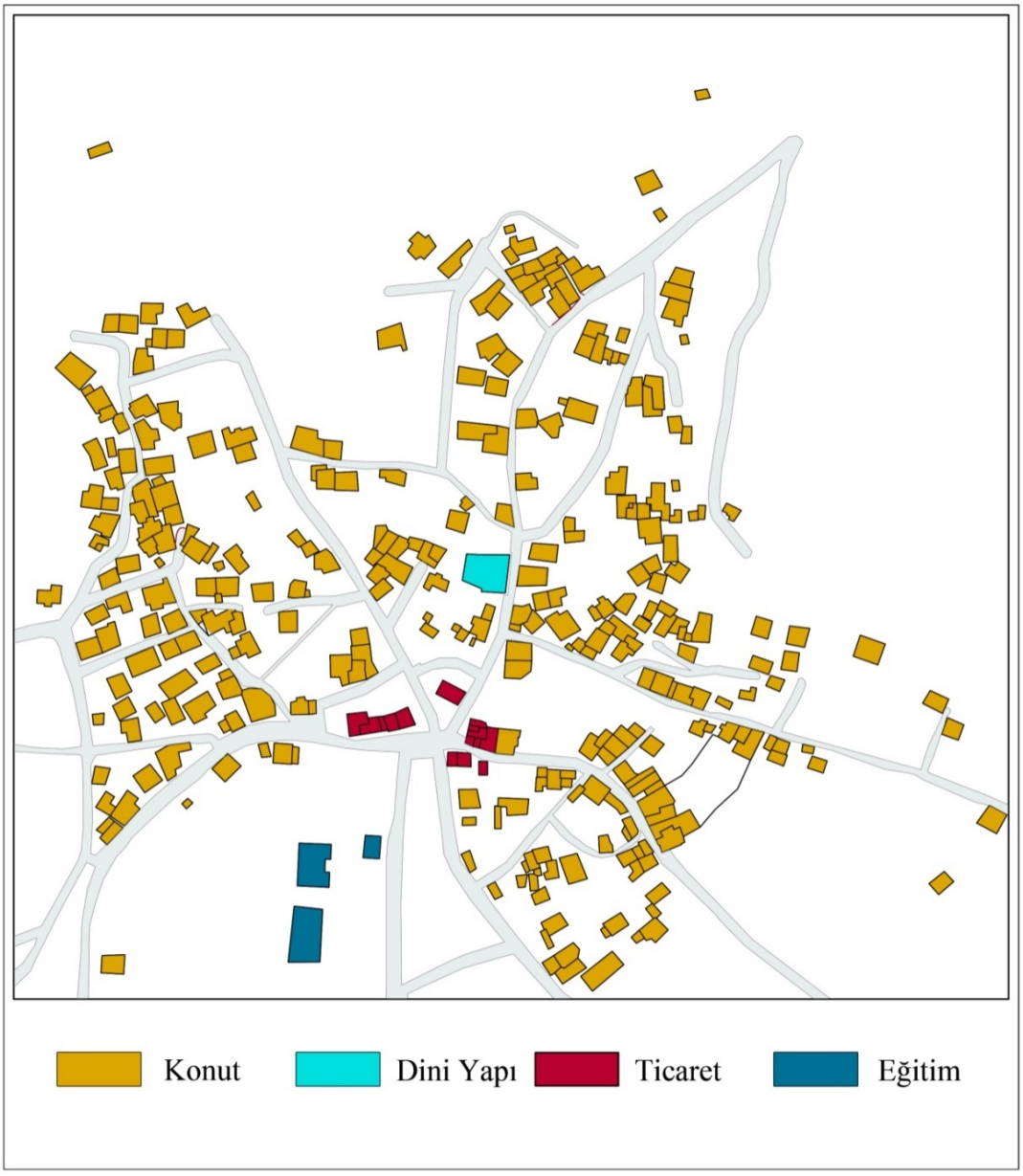
Şekil 4.1. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Doluluk-Boşluk Analizi

Yapılan bu analizde yolların bir kavşakta kesiştiği ve kesişimin bölgenin merkezi olduğu görülmüştür. Kavşak dokulu bu alanda günümüze ulaşmış yapıların konumlanışı yıldız biçimli kent dokusuna sahip olduğunu göstermektedir. Topografyaya ve yapıların konumlanışına göre şekillenmiş olan yollar organik bir doku oluşturmaktadır. Çıkmaz sokakların nadir bulunduğu alanda sokakların çoğunlukla kesiştiği görülmüştür.

Günümüzde ıslah edilmiş Hüseynik deresinin bölgeyi ikiye ayırdığı ve dere çevresinde yapılaşmanın seyrek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra yapıların topografyanın eğimli olduğu bölgelerde dağınık, düz olduğu alanlarda daha bitişik bir yerleşim düzenine sahip olduğu saptanmıştır.

4.1.1.2. İşlev Analizi

Çalışma alanında konut, dini yapı, ticaret ve eğitim yapıları yer almaktadır. İşlev analizi yapılırken yapıların günümüzde ki kullanımları tespit edilip bölge haritasına işlenmiştir.

Şekil 4.2. Hüseynik Köyiçi Bölgesi İşlev Analizi

Alanda bulunan yapıların büyük çoğunluğu konutlardan oluşmaktadır. Bazı yapıların zemin ya da bodrum katlarında ağıl bulunmaktadır. Bu ağıllar küçük ölçekli olduğundan ve ticari amaçla kullanılmadığından konut yapıları ile aynı işlevde gösterilmişlerdir. Yapıların bir kısmının boş olduğu ya da yaz mevsiminde kullanıldığı saptanmıştır.

Ticari yapılar daha çok yolların kesiştiği meydanda yer almaktadır. Buranın geçmişte de ticari işlevli olduğu bilinmektedir[8]. Kahvehaneler ve dükkanların bulunduğu bu kavşakta insanlar toplaşıp buluşmaktadır. Ayrıca Çarşı Sokakta geçmişte zemin katları ticari amaçla da kullanıldığı bilinen yapılar günümüzde sadece konut olarak kullanılmaktadır.

Bunların yanı sıra alanın merkezinin yakınında eğitim ve dini yapılarda bulunmaktadır. Eğitim yapısı yeni yapılmıştır. Cami ise tarihi ve tescilli olup geçmişte de aynı işleve sahip bir yapıdır.

4.1.1.3. Malzeme Analizi

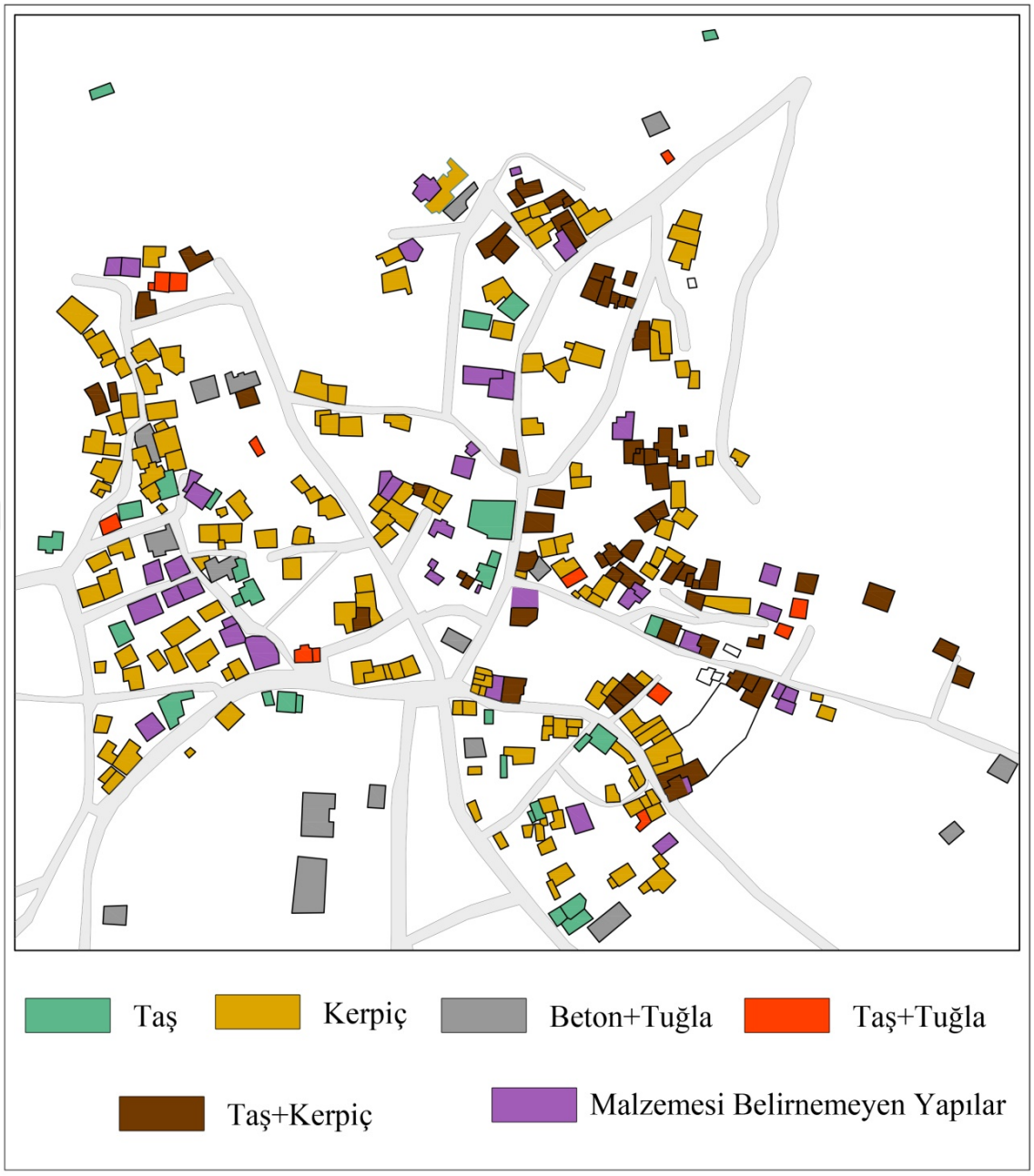
Çalışma alanında incelenen evlerin taş, kerpiç, tuğla, beton malzemelerden yapıldığı saptanmıştır. Sıvası dökülmüş evlerin malzeme tespiti ve taşıyıcı sistem özelliklerinin tespiti kolay olurken sıvalı bazı yapıların malzemeleri belirlenememiş ve analizde malzemesi belirlenemeyen yapılar kategorisine eklenmişlerdir.

Malzeme analiz paftası incelendiğinde alanda kerpiç ve taş malzemeli yapıların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Kerpiç malzemeli yapılar ile kerpiç ve taş malzemeden yapılmış karma yapıların oranlarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Taş malzeme yoğun olarak temel ve zemin katlarda kullanılmıştır. Kerpiç bakım isteyen bir malzeme olması sebebiyle terk edilen yapılar ya yıkılmış ya da yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucunda bazı yapıların üst kat kerpiç duvarlarının yıkıldığı fakat zemin kat taş duvarlarının hala ayakta olduğu görülmüştür.

Bölgede beton+tuğla ve taş+tuğla yapılar seyrek bulunmakta olup, bunlar yeni inşa edilmiş yapılardır. Bu malzemelerin eğitim yapılarında ve bazı konutların inşasında kullanıldığı görülmüştür.

---

[8] Bican, Z.2007. Sekizinci Şehir Elazığ'a Harput'tan İnciler. Ertem Basım Yayın, Sayfa:279, Ankara

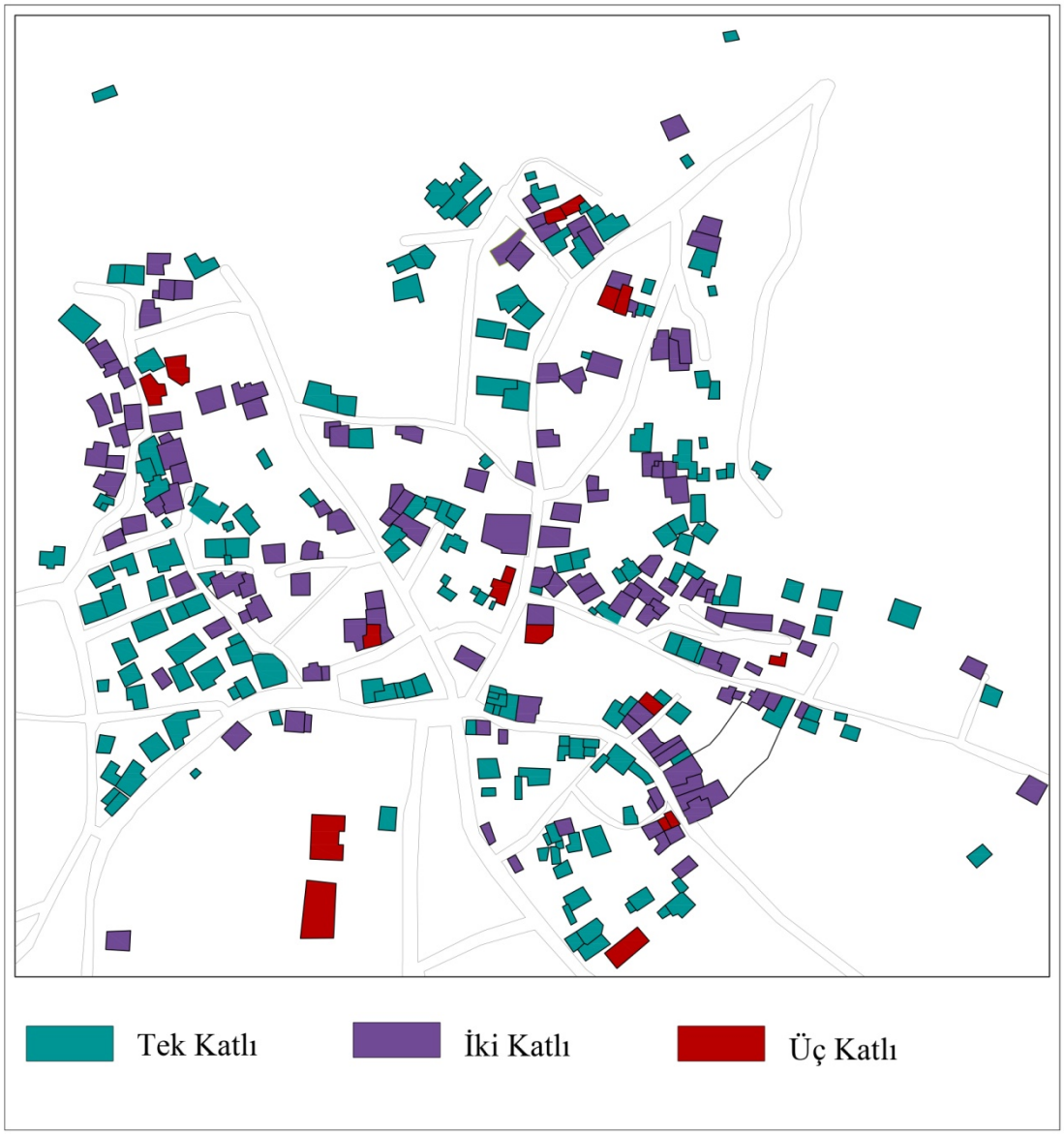
Şekil 4.3. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Malzeme Analizi

4.1.1.4. Kat Adedi Analizi

Hüseynik bölgesinde tek katlı, iki katlı ve üç katlı yapılar bulunmaktadır. Bölgede yeni yapıların az olduğu ve apartmanlaşmanın olmadığı görülmüştür.

Tek ve iki katlı yapıların oranları birbirlerine yakın olup bunlar alandaki yapıların büyük bir çoğunluğunu kapsamaktadır. Bazı tek katlı yapılarda üst kat

olduğuna dair izler bulunmakta olup bu yapıların eski kat sayısı ile ilgili kesin bir bilgi olmadığından bu analizde tek katlı yapılar kategorisinde incelenmiştir.

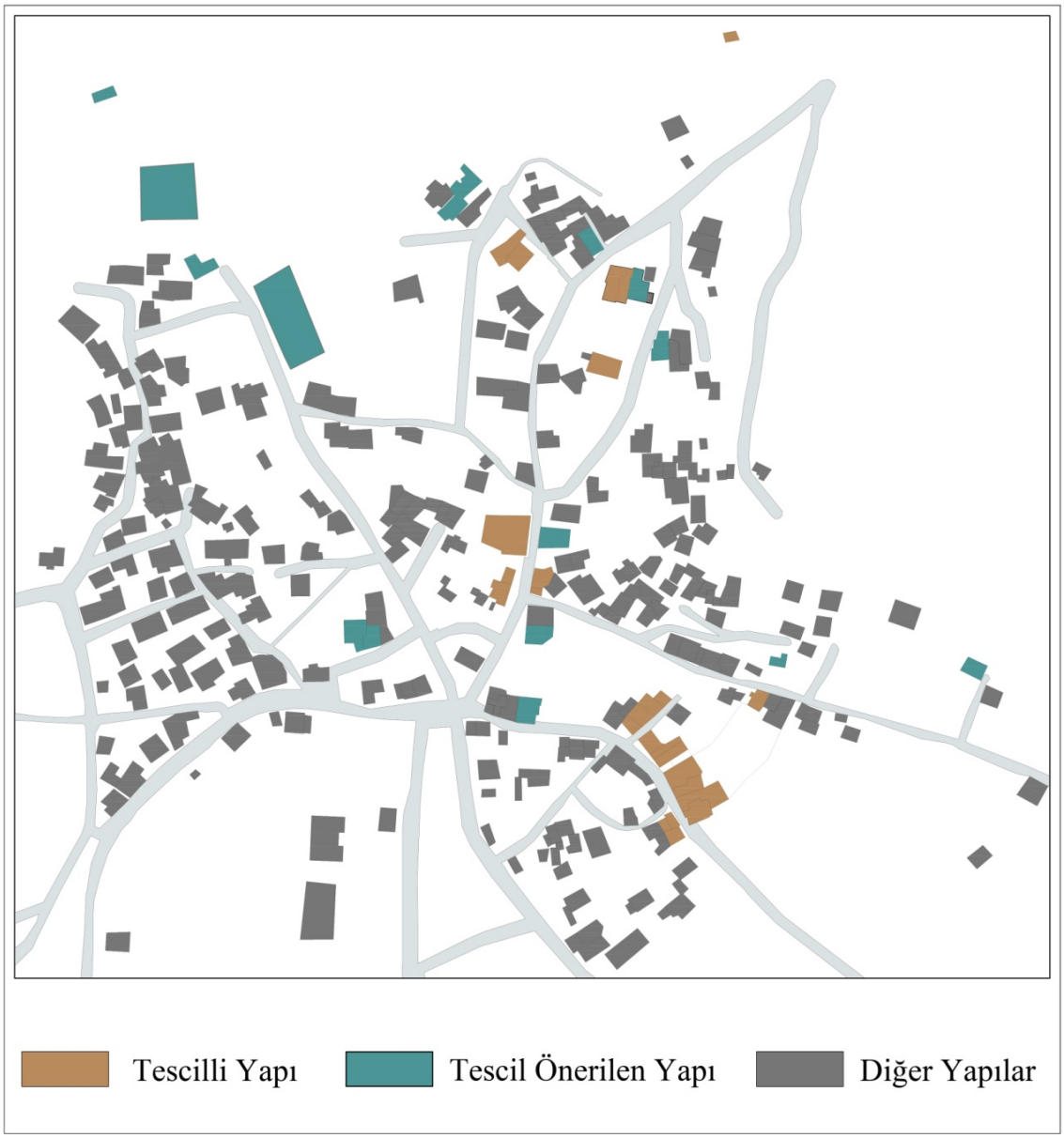
Şekil 4.4. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Kat Adedi Analizi

Üç katlı yapılar ise daha seyrek bulunmaktadır. Genel olarak üç katlı kerpiç ve taş malzemeli yapılarda arazi eğiminden faydalanılarak bodrum kat ya da asma kat yapılmıştır. Bu tarz yapılara genellikle iki ayrı kottan giriş bulunmaktadır.

4.1.1.5. Tescil Durumu Analizi

Tescil durumu analizi yapılırken çalışma alanında bulunan geleneksel yapıların malzemeleri, işçiliği, detayları ve geleneksel tarzda yapılmış olmaları dikkate alınmıştır. Bölgede yapılan araştırmada nitelikli olup tescillenmediği ve korunmadığı için yıkılmış

ya da yıkılma tehlikesi olan yapılarda tescil önerisi verilen yapılar arasında bulunmaktadır.

Şekil 4.5. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Tescil Durumu Analizi

Alanda, 17 adet konut ve 1 adet cami olmak üzere tescilli 18 yapı bulunmaktadır. Bunların dışında geleneksel tarz, malzeme ve taş süslemeleri bulunduran 14 adet yapı daha yer alır. Tescil önerisi verilen yapılar, 10 konut, 3 çeşme ve 1 değirmenden oluşmaktadır(Tablo 4.1.).

Çizelge 4.1. Tescil önerilen yapılar

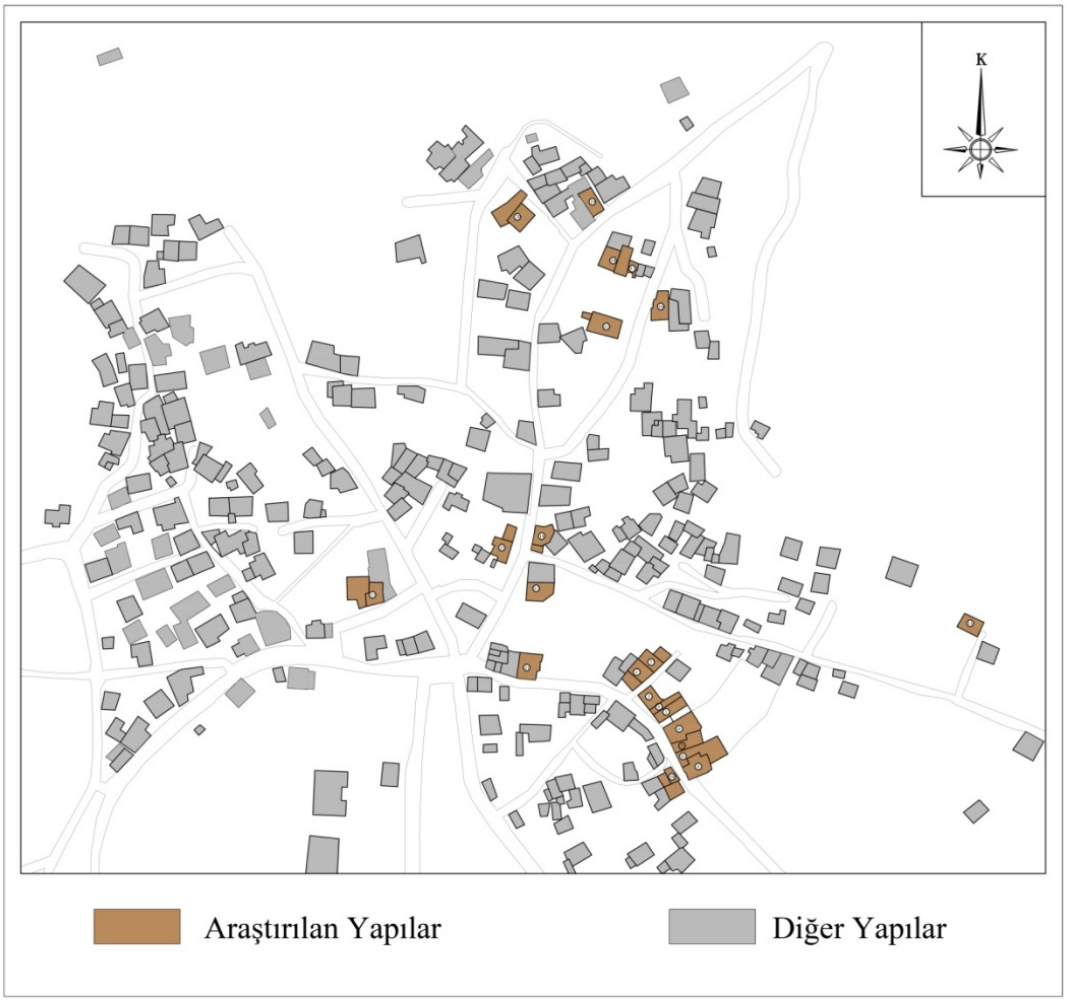
Mahal	Görsel	Açıklama
1807 parsel		Yapıda özgün şahnişin, çilehane, havuz, ocak ve mimari detaylar bulunmaktadır. Dış sofalı (Hayatlı) plan tipine sahiptir.
1773 parsel		Yapıda özgün çıkma, ocak odası ve mimari detaylar bulunmaktadır. İç sofalı plan tipine sahip olup geleneksel tarzda inşa edilmiştir.
1706 parsel		İç sofalı plan tipine sahip olan geleneksel ve nitelikli yapıda gönyeli çıkmalar, mahzen, ahşap işlemeli kapı ve mimari detaylar bulunmaktadır.
1686 parsel		Dış sofalı plan tipine sahip olan bu özgün ve nitelikli yapıda çıkma ve mimari detaylar bulunmakta olup geleneksel tarzda inşa edilmiştir.
1660 parsel		İki adet şahnişin, ocak, yüklük, kemerli pencereler, mimari detaylar ve süslemeler bulunmaktadır. İç sofalı plan tipine sahiptir.
1781 parsel		Özgün şahnişin, ocak, tandır, taşıyıcı kemerler, mimari detaylar ve taş işlemeleri bulunmaktadır. Dış sofalı plan tipine sahip olan bu yapı geleneksel tarzda inşa edilmiştir.
1538 parsel		Gönye çıkmalar, kemerli pencereler, mimari detaylar ve süslemeler bulunmaktadır. Dört farklı kotun bulunduğu yapıda merdiven sahanlıkları farklı mekanlara açılmaktadır.

1732 parsel		Gönye çıkmalar(biri günümüzde yıkılmış fakat izleri hala duruyor), taş söveli(dervaze) kapı, taş işlemeleri, ve mimari detaylar bulunmaktadır.
1754 parsel		Havuzbaşı mimari elemanında Harput panoraması çizimi, işlemeli çeşme ve sütunlar bulunmaktadır.
1505 parsel		Hüseynik değirmeni olarak bilinen yapının fotoğrafları (BKZ Ek:8) ve kamera görüntüleri[9] mevcut olup değirmen günümüze gelememiştir.
1653 parsel		Üst katı yıkılmış olan yapıda taş kemerler, özgün dış kapı ve mimari detaylar bulunmaktadır.
1507 parsel		İçten Sokak sonunda yer alan kemerli bu yapı günümüzde tahrip edilmiştir. Duvar izleri hala bulunmaktadır.
1507 parsel		Özgün çeşme ve döşemeleri hala mevcut olan bu bölgedeki geleneksel evler tahrip edilmiştir.
1507 parsel		Özgün ve nitelikli yapıda sebil, ocak ve havuzda taş süslemeleri; yapının tavanında ise ahşap işçiliği bulunmaktadır.

[9] Anonim 2018, Atıf Yılmaz'ın yönettiği 1972 yapımı Elazığ'da çekilen "Cemo" filminin bazı sahneleri Hüseynik değirmeninde çekilmiştir.

4.1.2. Hüseynik Köyiçi Bölgesindeki Geleneksel Konutların Mimari Analizleri

Bu bölümde çalışma alanında bulunan geleneksel ve nitelikli evlerin mimari analizleri yapılmıştır. Yapılan araştırmada 25 yapı tespit edilmiş olup bunlardan 22 tanesinin içine girilip ölçüm ve tespitler yapılmıştır. Araştırılan her ev için bir analiz föyü yapılmış ve bu föyler üzerinden evlerin mimari özellik açıklamaları yapılmıştır.

Şekil 4.6. Hüseynik Köyiçi Bölgesi Araştırılan evlerin gösterimi

Föylerde yapının mahal durumunu gösteren bilgiler, tipoloji özellikleri, çizimler ve fotoğraflar bulunmaktadır. Tipoloji bölümünde plan ve cephe tipolojileri, sirkülasyon durumu, kullanım şeması yer almaktadır. Çizim bölümünde kat planları, kesit ve cephe çizimleri bulunmaktadır. Fotoğraflar bölümünde ise yapıya ait genel iç ve dış mekan fotoğrafları ile varsa mimari detay fotoğrafları yer almaktadır. Föy açıklamaları bölümünde plan, cephe okumaları ile yapı sistemi, malzeme özellikleri ve mimari detay bilgileri verilmiştir.

1 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1789 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; İki katlı bu eve güneydoğu cephesinde bulunan demir kapıdan girilmektedir. Bu dış kapı zemin katta bulunan eyvana açılır ve eyvanda bulunan merdivenler ile üst kat sofasına çıkılır. Mekanlar arası geçişler bu birimlerle sağlanmaktadır.

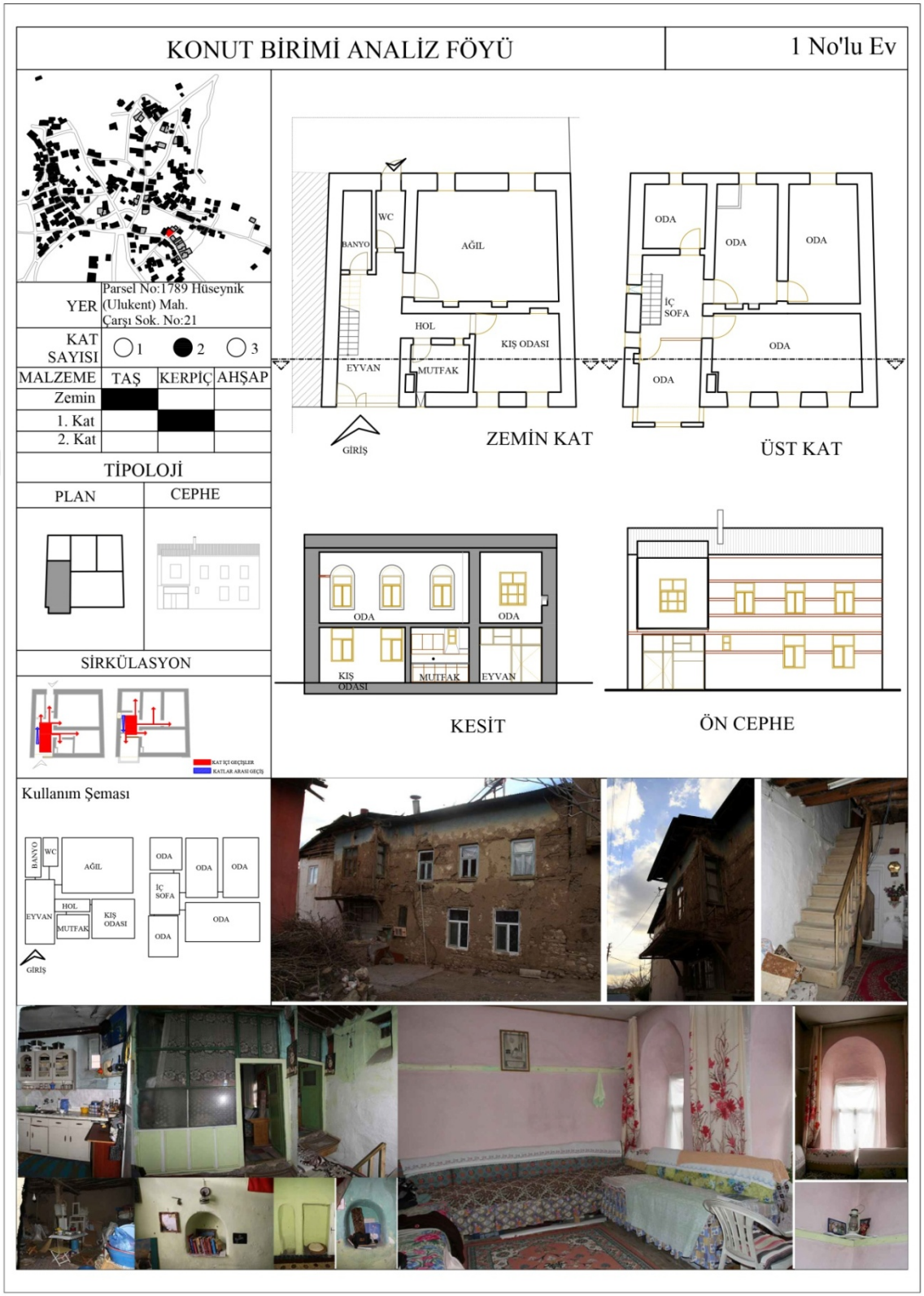
Zemin katta mutfak, kış odası, ağıl ve ıslak mekanlar bulunmaktadır. Girişin sağ tarafında bir hol ile bağlanmış mutfak ve kış odası mevcuttur. Eskiden bu mekan, içinde tandır ile ocak bulunduran bir kış odası imiş. Günümüzde bu elemanların kullanılmaması sebebiyle tandırın üstü kapatılmıştır.

Üst kat dış sofalı plan tipine sahiptir. Bu sofa günümüzde muhtes bir duvar ile bölünmüş olup sokağa cepheli kısmı ayrı bir oda olarak kullanılmaktadır. Sofadan odalara geçilmekte olup sol tarafında eskiden dam olarak kullanılan mekana açılan fakat günümüzde kapatılmış olan bir kapı izi mevcuttur. Yola cephesi olan başoda da kemerli pencereler bulunmaktadır. Bahçe tarafına bakan odalar arasında geçiş olup bunlardan birinde yummalık bulunmaktadır.

Cephe okunması; yapı açıklıklarının zemin katta sayı olarak daha az ve boyut olarak daha küçük olduğu görülmektedir. Giriş kapısının üstünde bulunan çıkma üç tarafından yol ile ilişkili pencerelere sahiptir. Pencere boyutları ve çıkma aracılığıyla mekanların farklı oldukları cepheden okunabilmektedir.

Yapı sistemi ve malzeme; zemin kat duvarları taş malzemeli olup üst kat duvarları kerpiç malzeme ile örülmüştür. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Zemin kat döşemesi beton olup tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Ağılda geniş açıklık olması sebebiyle ahşap dikmeler kullanılmıştır. Üst kat sofa boyunca konsol çıkan cumbada esas taşıyıcılar zemin kirişleri ile dik açılı olarak yerleştirilmiş olup ana taşıyıcılar eli böğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Cumba köşelerinde günümüzde çürümekte olan köşe kirişleri bulunmaktadır. Diğer dış duvarlardan daha ince olan cumba duvarları ahşap karkaslar ile güçlendirilmiştir.

Mimari elemanlar ve detaylar; Ocak ve tandır aynı mekanda bulunmaktadır. Ocak dış duvar ile bu duvarla kesişen iç duvar arasında çapraz bir bacaya sahiptir. Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Başoda pencereleri kemerli olup pencere bitiminde oda boyunca duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmakta ve duvar köşe birleşimlerinde rafları da taşımaktadır. Ayrıca dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.7. 1 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

2 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1788 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; üç katlı bu eve güneydoğu cephesinde bulunan çift kanatlı ahşap bir kapıdan girilmektedir. Bu dış kapı doğrudan eyvana açılmakta ve eyvandan mekanlar ile katlara çıkan basamaklar bulunmaktadır.

Zemin katta kış odası, ağıl, merek ve ocak mekanları bulunmaktadır. Ağıl ve merek yıkılmış olup özgün duvar izleri ve dam yüksekliği kalan izlerden anlaşılmaktadır. Eyvandan kış odasına ve mereğe basamaklar ile çıkılırken ocak odasına basamaklar ile inilmektedir. Ocak odasında bir adet ocak, yummalık ve tuvalet bulunmaktadır. Ayrıca buradan bahçeye açılan bir arka kapı mevcuttur.

Bodrum katta bir adet ağıl bulunmakta olup buraya ocak odasından doğrudan inilmektedir. Ağılın sol tarafındaki hayvan yalakları günümüze özgün haliyle gelmiştir.

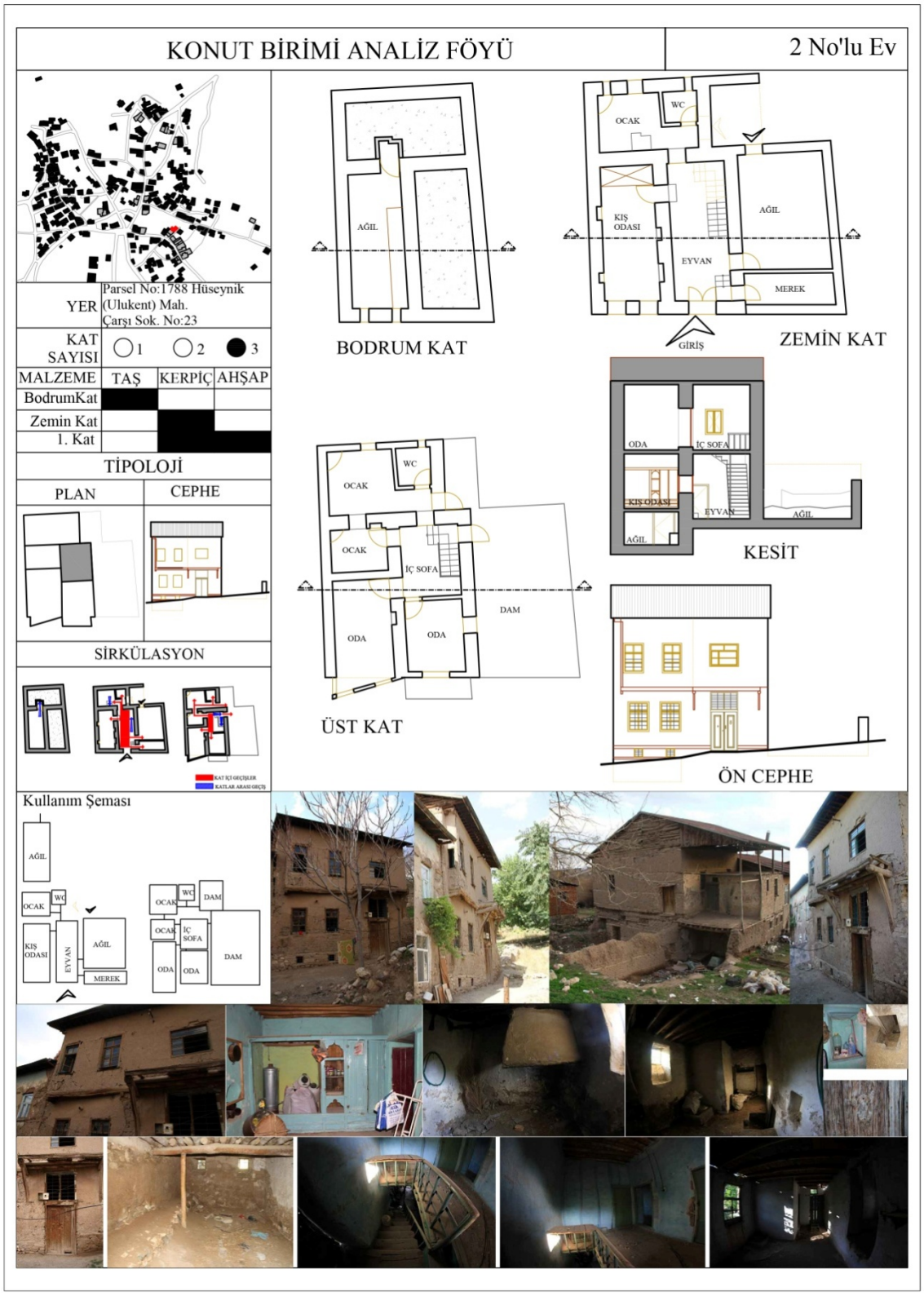
Üst kat dış sofalı plan tipine sahiptir. Bu katta iki adet oda, iki adet ocak odası ve ıslak mekan mevcuttur. Odaların birinde gönye çıkma, diğer odada ise günümüze sadece taşıyıcısı kalmış olan bir adet çıkma bulunmaktadır. Katlar arası merdivenin sahanlığından doğrudan dama açılan bir kapı bulunmaktadır. Arka bahçeye cephesi olan ocak odasından da dama açılan bir adet kapı bulunmaktadır. Dama açılan kapıların fazla olması bu mekanın geçmişte önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Cephe okunması; ana girişi güneydoğu cephesinden alan yapının yaşam mekanlarıda bu cepheye bakmaktadır. Bodrum katta küçük pencereler bulunurken zemin ve üst katta büyük açıklıklı pencereler bulunmaktadır. Ayrıca üst katlarda ki sokağa taşan cumbalar cepheye üç boyut kazandırmaktadır. Ana giriş kapısının üstünde bulunan tepe penceresi eyvanında ışık almasını sağlamaktadır.

Yapı sistemi ve malzeme; yapının bodrum kat duvarı taş, diğer katlar ise kerpiç malzemeden yapılmıştır. Bodrum kat zemini beton olup katların tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Kirişler genel olarak kat duvarlarının üstüne oturmaktadır. Bodrum katta bir adet ahşap kolon bulunmaktadır. Üst kat odalarında oda boyunca konsol çıkan cumbalarda esas

taşıyıcılar zemin kirişleri ile dik açılı olarak yerleştirilmiş olup ana taşıyıcılar eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir.

Mimari elemanlar ve detaylar; yapının ana giriş kapısı tahrip olmuştur. İki kanatlı olan bu kapının her iki kanadında birer tane kapı tokmağı izi mevcuttur. Sağ tokmak sol tokmağa göre daha yüksekte bulunuyor. Geleneksel evlerde genel olarak yüksekte bulunan tokmak erkek misafirler tarafından altta olan tokmak ise kadın misafirler tarafından kullanılmaktadır. Kış odasında bir adet işlemeli yüklük bulunmaktadır. Bu yüklüğün kapı ve çekmeceleri tahrip olmuş ve eskiden bir kısmının yummalık olarak kullanıldığı rivayet edilmektedir. Tüm odalarda duvara gömülü dolaplar bulunmaktadır. Ocak odasında iki duvarın birleşiminde bir adet ocak bacası ve ocağın yanında takalar ile yummalık bulunmaktadır. Buradan dışarıya açılan pencere dış cepheden küçük görünürken içe doğru genişleyerek büyümektedir.

Şekil 4.8. 2 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

3 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1793 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı olan bu yapının iki girişi bulunmaktadır. Ana giriş güneybatı yönünde olup doğrudan eyvana, kuzeybatı yönünde bulunan kapı ise doğrudan ağıla açılmaktadır.

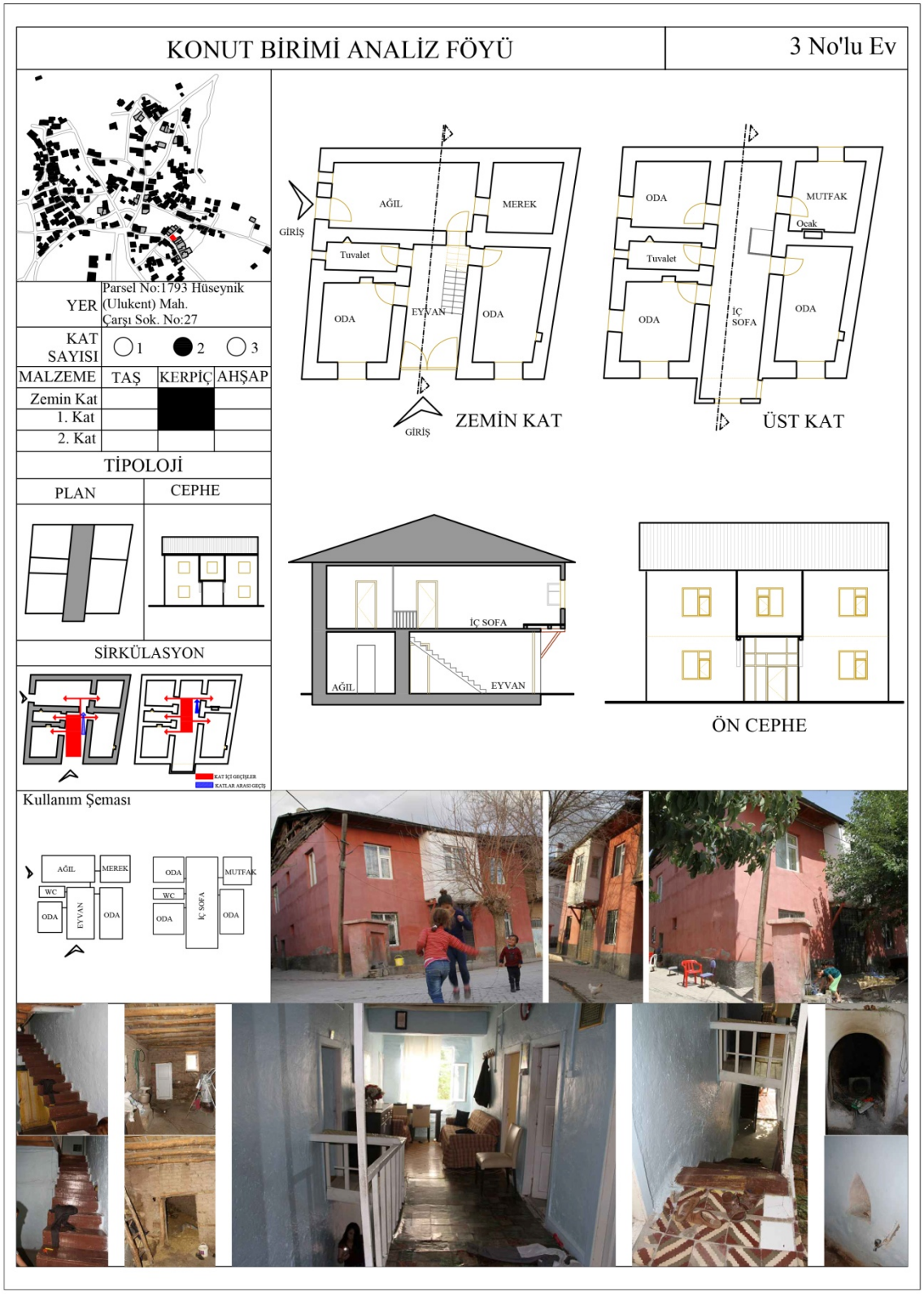
Zemin katta eyvan, iki adet oda, ağıl, merek ve gasilhane bulunmaktadır. Merek dışındaki diğer mekanlara ve üst kata sofadan doğrudan geçilmektedir. Mereğe ise yalnızca ağıldan giriş yapılmaktadır. Üst kata sofada bulunan ahşap basamaklardan çıkılmaktadır.

Üst kat iç sofalı plan tipine sahiptir. Üç oda, bir tuvalet ve bir adet mutfak bulunmakta ve sofadan bu mekanlara doğrudan geçilmektedir. Sofa sonunda sokağa taşmış bir cumba mevcuttur. Mutfakta günümüzde de kullanılan bir ocak bulunmaktadır.

Cephe okunması; yapının açıklıkları ana cadde ve ara sokağa bakan cephelerde yoğunlaşmıştır. Ana caddeye bakan pencereler birbirine yakın ölçülerdedir. Cumba yan pencerelerinin eni daha küçük olup pencerelerden biri kapatılmıştır. Ağıl ve gasilhane gibi ara mekan pencereleri ise daha ufaktır.

Yapı sistemi ve malzeme; taş temel üzerine oturtulmuş kerpiç malzemeli bir yapıdır. Kerpiç duvarlarda ahşap hatıllar yer almaktadır. Tamamı çamurla sıvalıdır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Sofa boyunca konsol çıkan bir cumba mevcut ve cumbanın esas taşıyıcıları olan zemin kirişleri eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Cumba cephesi kerpiç dolgulu ve bağdadi kaplamalıdır. Orijinal olmayan ana giriş kapı demir malzemeli olup cumbada yer alan yan pencere dışındaki ahşap doğramalar pvc doğramalar ile değiştirilmiştir.

Mimari elemanlar ve detaylar; odalarda takalar ve gömme raflar, gasilhanelerde ise sivri kemerli takalar bulunmaktadır. Mutfakta ise duvara gömülü kemerli bir ocak bulunmaktadır.

Şekil 4.9. 3 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

4 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1794 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı yapı Çarşı Sokak'tan giriş almaktadır. Bu yapının zemin katında eyvanı ve deposu bulunmaktadır. Zemin kattaki ıslak mekanlar günümüz ihtiyaçlarından dolayı eyvanın bölünmesiyle ortaya çıkmıştır. Eyvanda bulunan merdivenler üst kata doğrudan çıkmaktadır.

Üst katında 2 odası bulunan bu yapıda odalar kot farkı ile birbirlerinden koparılmıştır. "L" biçiminde olan merdivenin sahanlığından ilk odaya geçilmektedir. Devamında üst kattaki tek odaya girilmektedir.

Sofasız olan bu yapının üst katında oda boyunca konsol çıkan bir cumba bulunmaktadır.

Cephe okunması; zemin katın dışarı ile tek bağlantısı ön cephesinde bulunan giriş kapısıdır. Üst katında ise üç eşit penceresi olan bir cumbası bulunmaktadır. Arka cephesinde ise zemin kat toprak altında olduğundan sadece üst katı görünmektedir. Yan parsellerle bitişik olan bu yapının cumbasının yan tarafları kapalıdır.

Yapı sistemi ve malzeme; taş temel üzerine oturtulmuş kerpiç malzemeli bir yapıdır. Tamamı çamurla sıvalıdır. Niteliksiz sac kaplama çatısı bulunmaktadır. Katlar arası merdiveni özgün olmayıp betonarme malzeme ile yapılmıştır. Giriş kapısı demir malzemeden, iç kapılar ile pencereler ise ahşap malzemeden yapılmıştır.

Oda boyunca konsol çıkan cumbada esas taşıyıcılar zemin kirişleri ile dik açılı olarak yerleştirilmiş olup ana taşıyıcılar eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Katların tavanları ise ahşap yuvarlak kirişler ile taşınmaktadır. Zemin kat beton döşemeli üst kat ise ahşap döşemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; yapı içinde duvarlara gömülü dolap ve raflar bulunmaktadır.

Şekil 4.10. 4 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

5 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1795 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı olan bu yapının dışarıya açılan dört adet kapısı bulunmaktadır. Zemin katında sofaya açılan iki kapı, ağıla açılan bir kapı ve üst kat dama açılan bir kapı mevcuttur. Zemin kat özgün kapısı diğer yapılardan farklı olarak yapının yan cephesindedir. Birbirlerine dik duvarlarda olan bu girişlerin benzerleri çarşı sokakta başka yapılarda da bulunmaktadır.

Zemin katta sofa, kiler, ağıl ve merek bulunmaktadır. Sofadan üst kata çıkan merdiven izi ve kalıntıları mevcut ve sofa ile ağılın ortak duvarında merdiven altında açıklık izi yer almaktadır.

Üst kat girişine dama sonradan eklenmiş olan metal bir merdiven ile çıkılmaktadır. Damdan ve alt kat merdivenlerinden sofaya doğrudan geçilmektedir.

Üst kat planı iç sofalı plan tipine sahiptir. Sofanın sol tarafındaki odalardan birinin zemini yükseltilmiş ve birer banyo ve wc eklenmiştir. Yola cephesi olan her iki odada oda boyu konsol çıkan cumbalar mevcuttur. Fakat bu cumbalardan biri zamanın yıkıcı etkisine yenik düşmüş ve günümüzde balkon olarak kullanılmaktadır. Sofanın sağında ise bir mutfak ve bir oda bulunmaktadır.

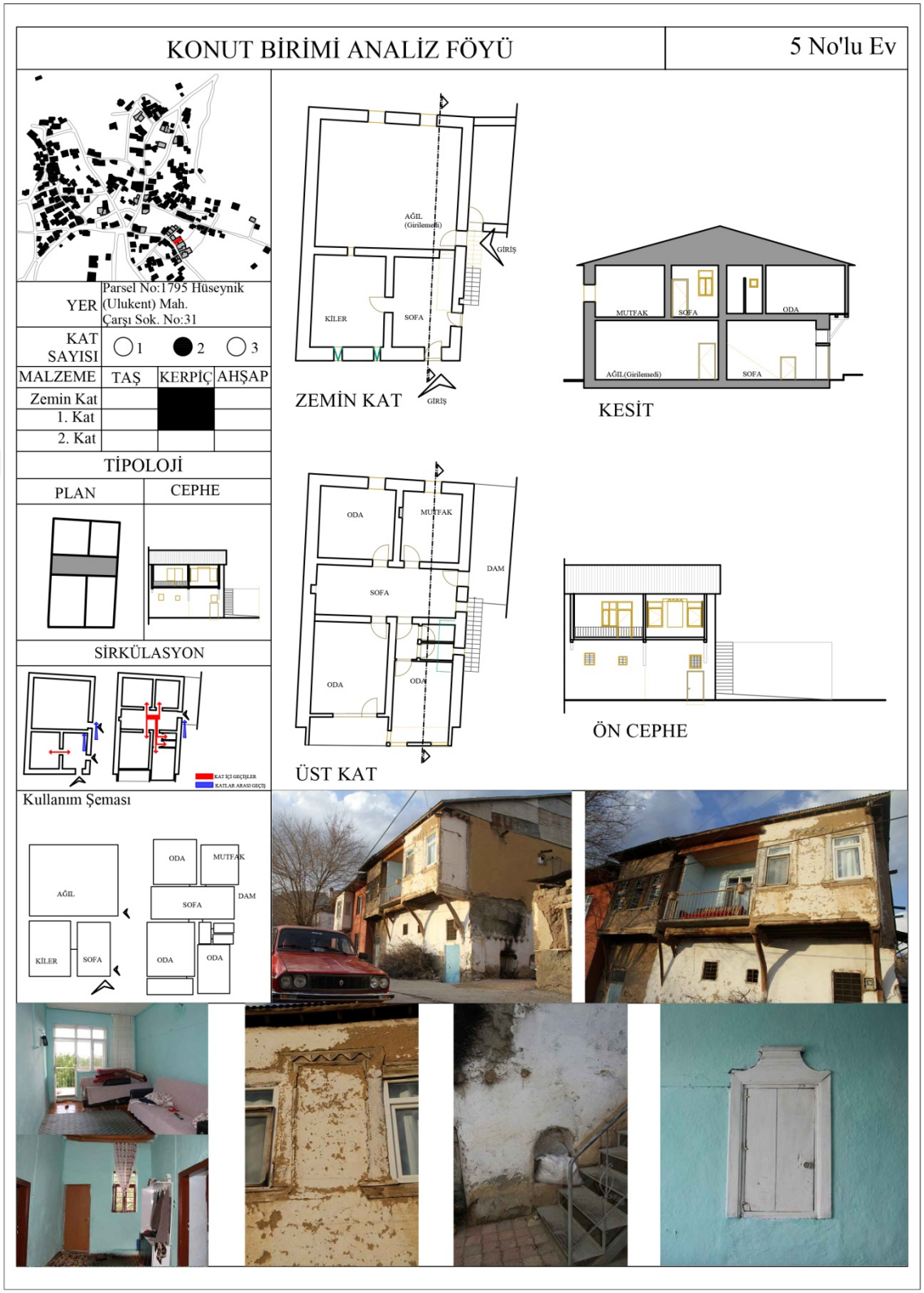
Cephe okunması; zemin kat açıklıkları küçük ve mahremiyeti sağlamak için yoldan iç mekanların görünmeyeceği yüksekliktedir. Üst katta günümüze sağlam gelen cumbanın, ön cephesinde üç, yan cephelerinde ise birer tane penceresi bulunmaktadır. Cumbanın ön pencerelerinin orta kısmında ve sağında bulunan pencereleri kapatılmıştır.

Yapı sistemi ve malzeme; taş temel üzerine oturtulmuş yapının duvarları kerpiç malzeme ile örülmüştür. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Zemin kat döşemesi toprak olup tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Üst kat odaları boyunca konsol çıkan cumbaların esas taşıyıcıları eliböğründeler ile dikeyde desteklenmektedir. Balkon olarak kullanılan çıkmanın zemin izlerine bakarak diğer cumbadan içerde olduğu fakat beton döşeme ile genişletildiği görülmüştür.

Yapının katlar arası geçişi sağlayan fakat günümüze özgün haliyle gelememiş olan merdiveni ahşap malzemelidir. Ön cephe ve üst kat pencerelerinin bazıları pvc malzeme ile değiştirilmiştir.

Mimari elemanlar ve detaylar; zemin kat kiler dış cephesinde küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır. Cumba ön cephesinde ise pencere üstünde işlemeli ahşap pervaz bulunmaktadır.

Yapının iç ve dış duvarlarında takalar görülmektedir. İç mekanda ki duvara gömülü bu rafların tamamı ahşap kapaklıdır. Odada bulunan raflardan birinin üst ahşap pervazı işlemelidir.

Şekil 4.11. 5 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

6 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1796 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı bu yapı Çarşı Sokak'tan giriş almaktadır. Sokak ile eyvanın doğrudan bağlantısı vardır ve eyvan burada sokak ile mekanlar arasında tampon görevindedir. Yapı, oranları birbirinden farklı iki yamuğun birleşmesiyle dikdörtgene yakın bir plan geometrisine sahiptir.

Zemin katta eyvan, mutfak, depo, banyo ve wc gibi hizmet mekanları vardır. Eyvanda, diğer mekanlara doğrudan geçiş ve üst kat sofaya doğrudan çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Üst kat dış sofa plan tipolojisine sahiptir. Bu katta daha çok oturma ve dinlenme birimleri olan odalar bulunmasının yanı sıra sonradan odanın bölünmesiyle oluşturulmuş bir mutfak bulunmaktadır. Çarşı Sokak cephesindeki odalarda çıkmalar bulunmaktadır. Sağ taraftaki odaya ait çıkmanın ön duvarı günümüzde yıkılmış ve balkon olarak kullanılmaktadır.

Cephe okunması; ön cephe zemin kat açıklıkları üst kat açıklıklarından daha küçüktür. Zemin kat pencerelerinin küçük ve yüksekte olması, sokaktan zemin kat mekanlarının doğrudan görünmemesini ve yapının mahremiyetini sağlamaktadır. Cumbalar hem kütlede hareketlilik sağlamakta hem de kapı önü saçak görevi görmektedir. Cumbanın ön cephesinde iki adet eşit pencere mevcuttur.

Yapı sistemi ve malzeme; yapı kerpiç duvarlı ve çamur sıvalıdır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Zemin kat döşemesi beton olup tavan döşemeleri sıva ve boyalıdır. Katlar arası geçişi sağlayan merdiven özgün olmayıp sonradan betonarmeden yapılmıştır. Üst kat zemini de beton sıvalıdır. Üst kat sofasının tavanı ahşap kirişli, diğer mekanların tavanları ise sıva ve boyalıdır. Üst kat odaları boyunca konsol çıkan cumbada esas taşıyıcılar zemin kat tavan kirişleri ile dik açılı olarak yerleştirilmiş olup ana taşıyıcılar eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Cumba pencere üstleri çıtalı ahşap kaplamalıdır. Cumba köşelerinde ahşap taşıyıcı kirişler bulunmaktadır.

Mimari elemanlar ve detaylar; Yapının iç duvarlarında takalar görülmektedir. Cumbada ahşap kaplamalarda çıtalar kullanılarak desenin kütlede algılanması sağlanmıştır.

Şekil 4.12. 6 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

7 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1797 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; yapı iki katlı olup ana girişi Çarşı Sokak cephesinde almaktadır. Zemin kat eyvan ve ağıldan oluşmaktadır. Eyvanın içinde yummalık ve ambar bulunmaktadır. Eyvanın sağında günümüzde kapatılmış olan yan evle doğrudan bağlantılı bir kapı izi bulunmaktadır. Eyvandan üst sofaya doğrudan çıkan bir merdiven bulunmaktadır.

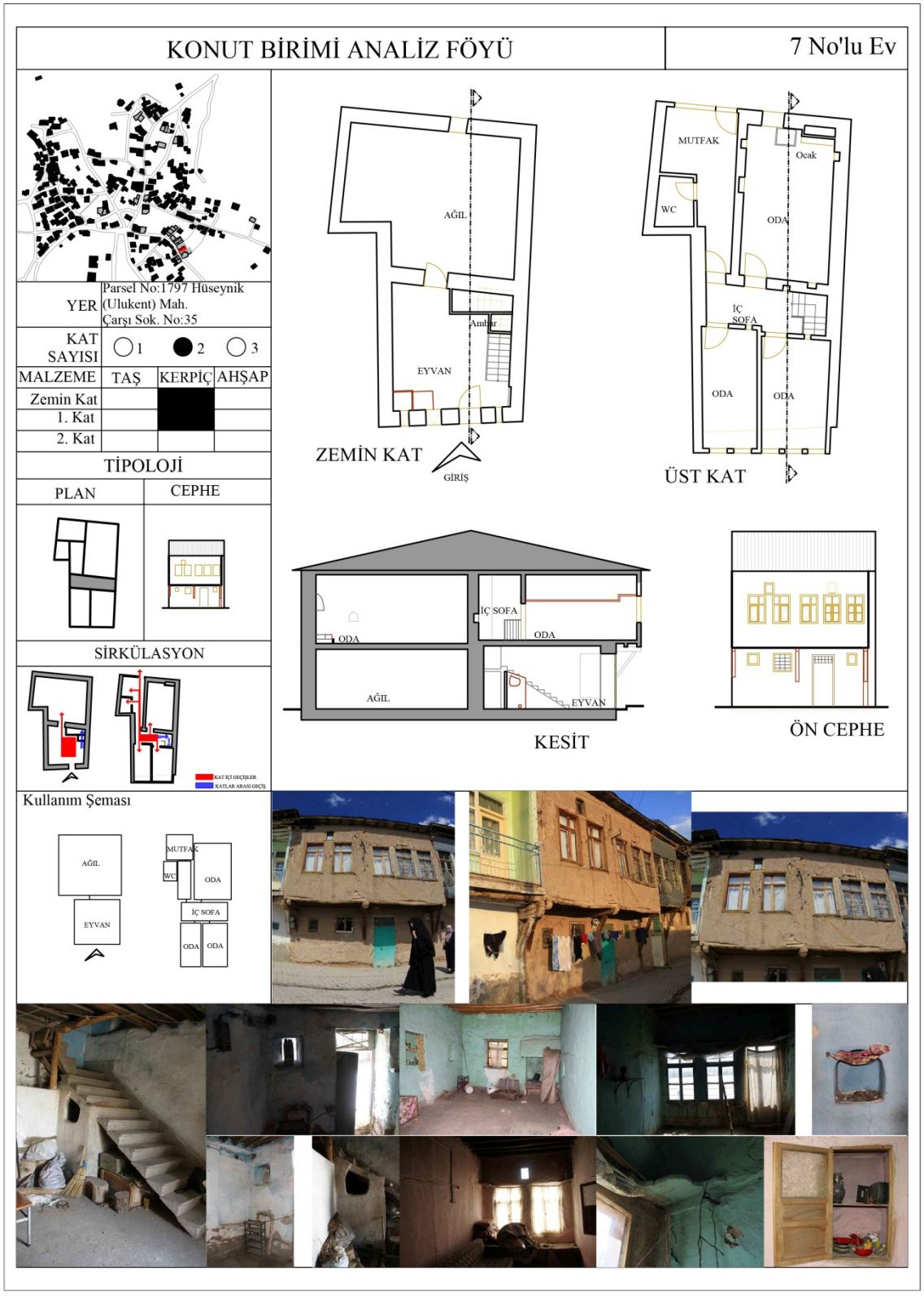
Üst kat iç sofalı plan tipolojisine sahiptir. Bu katta üç oda ve bir mutfak bulunuyor. Sokağa cephesi bulunan odalarda ki cumbalar oda boyunca konsol çıkmalıdır. Yan evlerin cumbaları ile bitişik olduğundan cumbaların sadece ön cephesinde pencereler vardır. Odaların cumba ve sofaya komşu olan duvarlarında tepe pencereleri mevcuttur. Bu tepe pencereleri dört tarafı duvarla kapalı olan iç sofanın ışık almasını sağlamaktadır. Sofanın sağında bulunan odada günümüzde de kullanılan bir ocak yer almaktadır. Bu ocağın etrafında takalar ve oda içinde duvara gömülü raflar bulunmaktadır. Mutfak dolapları ve evyesi özgün olmayıp günümüz ihtiyaçlarına cevap vermek için sonradan yapılmıştır.

Cephe okunması; zemin kat açıklıkları sokaktan iç mekanların doğrudan görülmeyeceği yükseklikte olup küçük açıklıklardır. Üst kat cumbaları ise kütlede hareketlilik sağlarken yapının girişi için saçak ve yarı açık mekan özelliği katmaktadır. Üst kat pencereleri ise zemin kat pencerelerine oranla daha geniş açıklıklıdır. Sağda ki cumbada 3, solda ki cumbada de ise 2 adet pencere mevcuttur. Cumbaların ortasında pencere üstlerinde tepe pencereleri bulunmaktadır. Günümüzde sağ cumbaya ait pencere kapatılmıştır.

Yapı sistemi ve malzeme; yapı duvarları kerpiç malzemeden yapılmış ve çamur sıva ile sıvanmıştır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapı tavanlarının döşemesi yuvarlak ahşap kiriş üstü ahşap kaplamalıdır. Yapı mekanlarının zemin döşemesi beton malzemelidir. Zemin kat eyvanda bulunan özgün ambar beton sıva ile sıvanmıştır. Katlar arası geçişi sağlayan merdiven özgün olmayıp betonarmeden yapılmıştır. Üst kat odaları boyunca konsol çıkan cumbalarda döşeme kirişleri

eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Yapının sokak kapısı demir olup doğramaları ve iç kapıları ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; merdiven altında bulunan ambarda ürünü üst kısımdan doldurmak için bir açıklık sağ alt köşesinde ise ambardaki ürünü ihtiyaç olduğunda almak için bir kolun geçebileceği genişlikte başka bir açıklık bulunmaktadır. Bu sayede hem ambara zararlı hayvan ve böcek girmesi engellenmekte hem de ürün depolanmaktadır. Dış cepheden ufak görünen zemin kat pencereleri içeriye doğru yatayda ve dikeyde genişlemektedir. Yapının iç mekan kapılarının metal aksamlarında ise işlemeler vardır. Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Ocak köşelerinde ki takalar ise sivri kemerlidir. Cumbalı odalarda pencere bitim hizasında duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.13. 7 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

8 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1798 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; dikdörtgen plan şekline sahip yapının zemin katında hizmet mekanları üst katında ise yaşama ve dinlenme mekanları yer almaktadır.

Zemin katta eyvan, ağıl, merek ve depolar bulunmaktadır. Katın mekanları arasındaki sirkülasyonun yoğun olduğu eyvanda bir adet kemer mevcuttur. Kemerin bir benzeri eyvanın sağında bulunan deponun duvarına yarısı gömülü bir şekildedir. Eyvanda ki merdivenden üst kat sofasına doğrudan geçilmektedir.

Üst kat iç sofalı plan tipolojisine sahiptir. Sofa L şeklinde olup iki yanında iki adet oda bulunmaktadır. Yapının sokağa cepheli mekanlarında cumbalar mevcuttur. Oda çıkmaları sofaya ait çıkmadan daha dıştadır ve bu farklılık sayesinde oda cumbalarının yan duvarlarında pencere açılmıştır. Sofadan mutfağa oradan da bahçeye çıkılmaktadır.

Cephe okunması; zemin kat pencereleri yoldan görüş mesafesinden yüksekte ve küçük boyutludur. Bu durum yapının zemin katında mahremiyeti sağlamaktadır. Üst kat açıklıkları ise içerden dışarıyı rahatlıkla görebilecek sayıda ve büyüklüktedir. Birbirinden farklı ölçülerde sokağa taşmış olan cumbalar kütlede hareketlilik sağlamıştır. Planda çıkıntı olan odaya ait cumba pencerelerinin boyutları daha büyük ölçekte ve kotu da daha yüksektedir. Diğer iki cumbanın ise pencere açıklıkları birbirlerine yakın ölçüdedir.

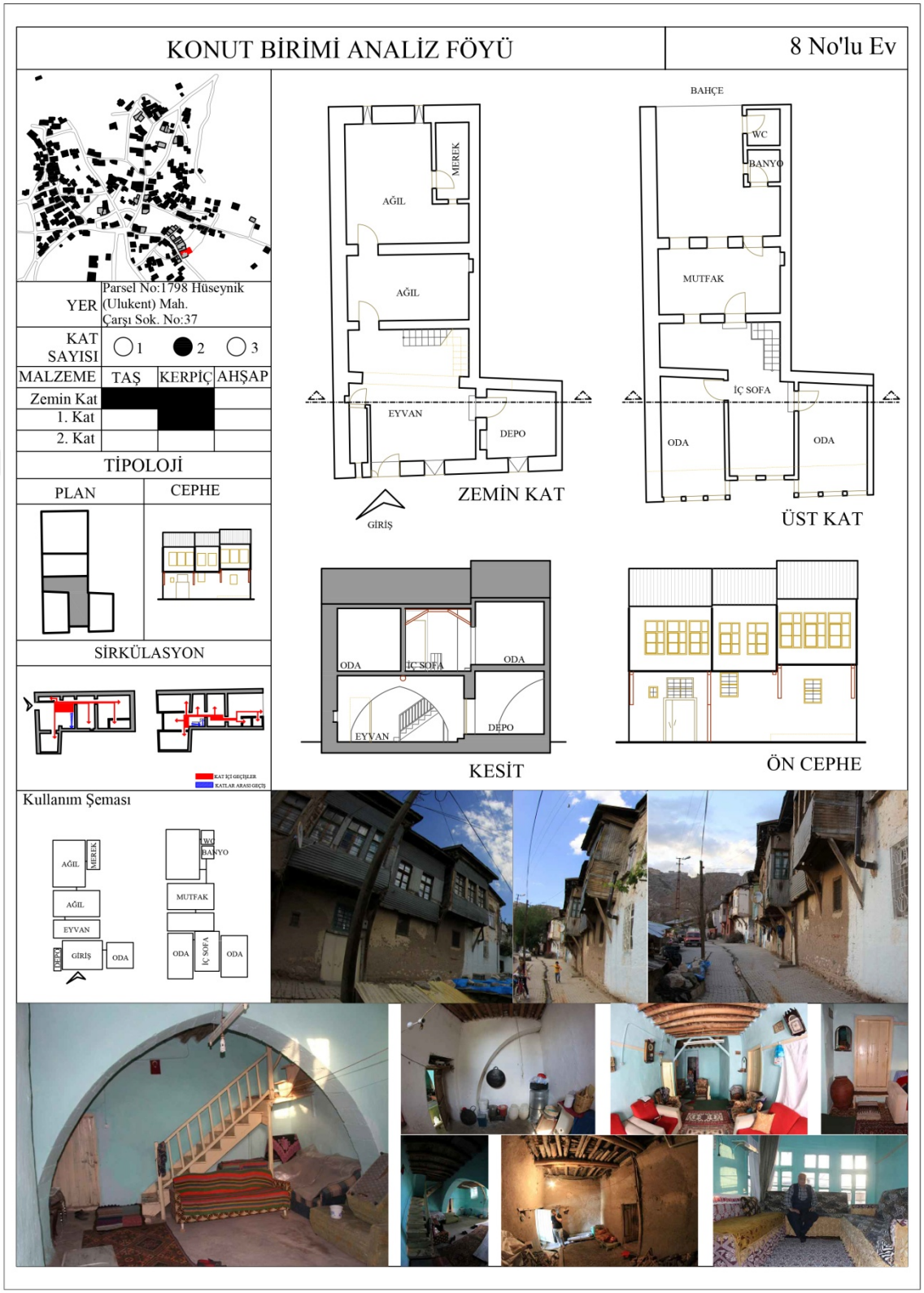
Yapı sistemi ve malzeme; yapının dış duvarları çamur sıvalı üst kat cumbaları ise niteliksiz sac kaplamalıdır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Duvarları kerpiç olan yapının eyvanında kesme taştan yapılmış bir adet taşıyıcı kemer bulunmaktadır. Ağıl ve merek mekanları toprak, eyvan ve depolar ise beton zeminlidir. Tavanlar ise yuvarlak ahşap kiriş üstüne ahşap kaplamalıdır. Eyvanda üst kata doğrudan çıkılan L şeklindeki merdiven, yapıya ait doğramalar ve iç kapılar ahşap malzemelidir.

Arazi eğiminden faydalanılarak yapının üst katından bahçeye doğrudan çıkılmaktadır. Ayrıca planda sağda olan çıkıntı bölüm her iki katta da farklı kottadır ve buralara basamak ile çıkılmaktadır.

Mimari elemanlar ve detaylar; eyvanda bulunan kemer hem geniş açıklıklı taşıyıcı görevi görmekte hem de görsel olarak eyvana ferahlık katmaktadır.

Dış cepheden ufak görünen zemin kat pencereleri içeriye doğru yatayda ve dikeyde genişlemektedir. Yapının iç mekan kapılarının metal aksamlarında ise işlemeler mevcut ve kemer ile giriş kapısının merkezinde tavanına asılı çemberler bulunmaktadır.

Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Cumbalı odalarda pencere bitim hizasında duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmaktadır. Silmelerin altında ve üstünde gaz lambası koymak için kullanılan yöresel adı "dındık" olan raflar bulunmaktadır.

Şekil 4.14. 8 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

9 No’lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1799 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı yapı köşe parselli olup Çarşı Sokak'tan doğrudan giriş almaktadır. Hizmet mekanlarının tamamı zemin katta bulunurken odalar üst katta bulunmaktadır.

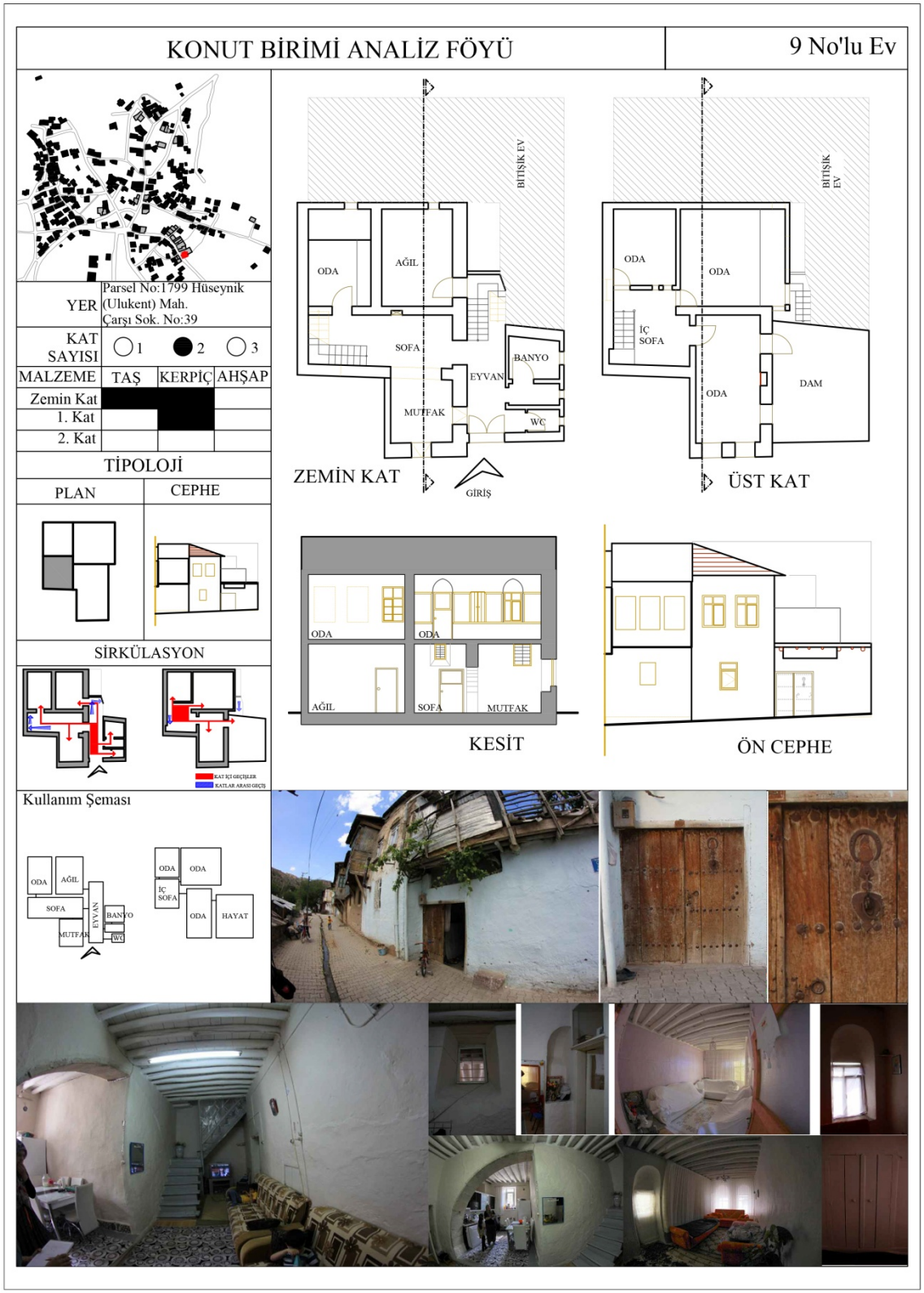
Zemin kat girişte sağda ıslak mekanlar ve buradan üst katta bulunan dama doğrudan çıkan merdiven bulunmaktadır. Girişin sol tarafında ise sofaya ve ağıla açılan iki adet kapı mevcuttur. Sofanın solunda bulunan kemer mutfak nişi ile sofayı birbirlerinden ayırmaktadır. Sofanın sağında ise bir oda yer mevcuttur. Sofadan üst kat sofasına L şeklinde bir merdiven ile çıkılmaktadır.

Üst kat kareye yakın formda olan sofasıyla dış sofalı plan tipolojisine sahiptir. Üç oda bulunan bu katta Çarşı Sokak'a bakan oda doğrudan dama açılmaktadır. Bu odanın bitişiğindeki odada çıkmaya sahiptir. Fakat yan sokakla arasına yeni bir yapı yapılması sebebiyle bu kütlesel hareketlilik sokaktan algılanmamaktadır. Üçüncü odanın sonradan yapıldığı söylenmektedir. Bu odanın muhdes duvarı ile bu duvarın ikiye böldüğü kemerli taka bu odanın sofanın bölünmesi ile oluştuğu söylentisini desteklemektedir.

Cephe okunması; Çarşı Sokak'a bakan cephesi sadedir. Yapının tescil fişlerinde bitişik evin cumbasının bu yapıya ait olduğu yazılmakta olup plan ve cephe okumalarında ki bulgularda bu durumu desteklemektedir. Diğer sokağa bakan cephede bulunan cumba ise yapıya cephede hareket katıyor. Cephe pencereleri ise sade dikdörtgendir.

Yapı sistemi ve malzeme; yapının dış cephesi çamur sıvalı olup duvarlarının kerpiçten yapıldığı söylenmektedir. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. İç mekanlarında ek duvarlar, kapatılan mekanlar ve sonradan açılan kapılar bulunmaktadır. Yapının alt kat zemini beton olup üst kat zemini ahşap kaplamalıdır. Yapının tavan döşemeleri yuvarlak ahşap kirişlidir. Zemin kattaki kemer kesme taşlardan yapılmıştır. Doğramaları ahşap olup bazı taka ve gömme raflar ahşap kapaklıdır.

Mimari elemanlar ve detaylar; yapının dış kapısı demir kabaralı işlemeli bir kapıdır. Özgün kapı tokmağının üzerinde bir at nalı ve iki farklı ölçüde kapı tokmak halkası bulunmaktadır. Bu tokmaklardan biri diğerinden daha ince olup kadın misafirler tarafından kullanılıyormuş. Diğer tokmak ise daha kalın ses çıkarmakta ve erkek misafirler tarafından kullanılmaktaymış. Sofa ile mutfak nişini ayıran kemer ile geniş bir açıklık geçilmektedir. Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Dışarıdan sade görünen çarşı sokak cephesinde ki odanın pencereleri kemerli olup pencere bitiminde oda boyunca duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu silmeler duvar köşe birleşimlerinde rafları da taşımaktadır. Ayrıca dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır. Cumbalı yan sokak cepheli odanın tavanında eskiden beşik sallamak için konulmuş iki adet demir halka bulunmaktadır.

Şekil 4.15. 9 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

10 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1813 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; üç katlı yapının biri zemin katta ara sokaktan diğeri de birinci katta Çarşı Sokak'tan olmak üzere iki ayrı ana giriş kapısı bulunuyor. Günümüzde bazı odalar arasında kapı ve pencerelerin kapatılmasıyla yapı iki ayrı ev gibi kullanılmaktadır.

Zemin katında ağıllar ve mutfak bulunmaktadır. Hizmet mekanlarının bulunduğu bu katın üç ayrı girişi bulunuyor. Bu katın ana girişinde üst kata çıkan bir merdiven vardır. Aralarında geçişler bulunan ağıllarda eskiden atlar barınıyormuş. Depo olarak kullanılan mekanda ise üst kata çıkan eski merdivenin izleri hala mevcuttur.

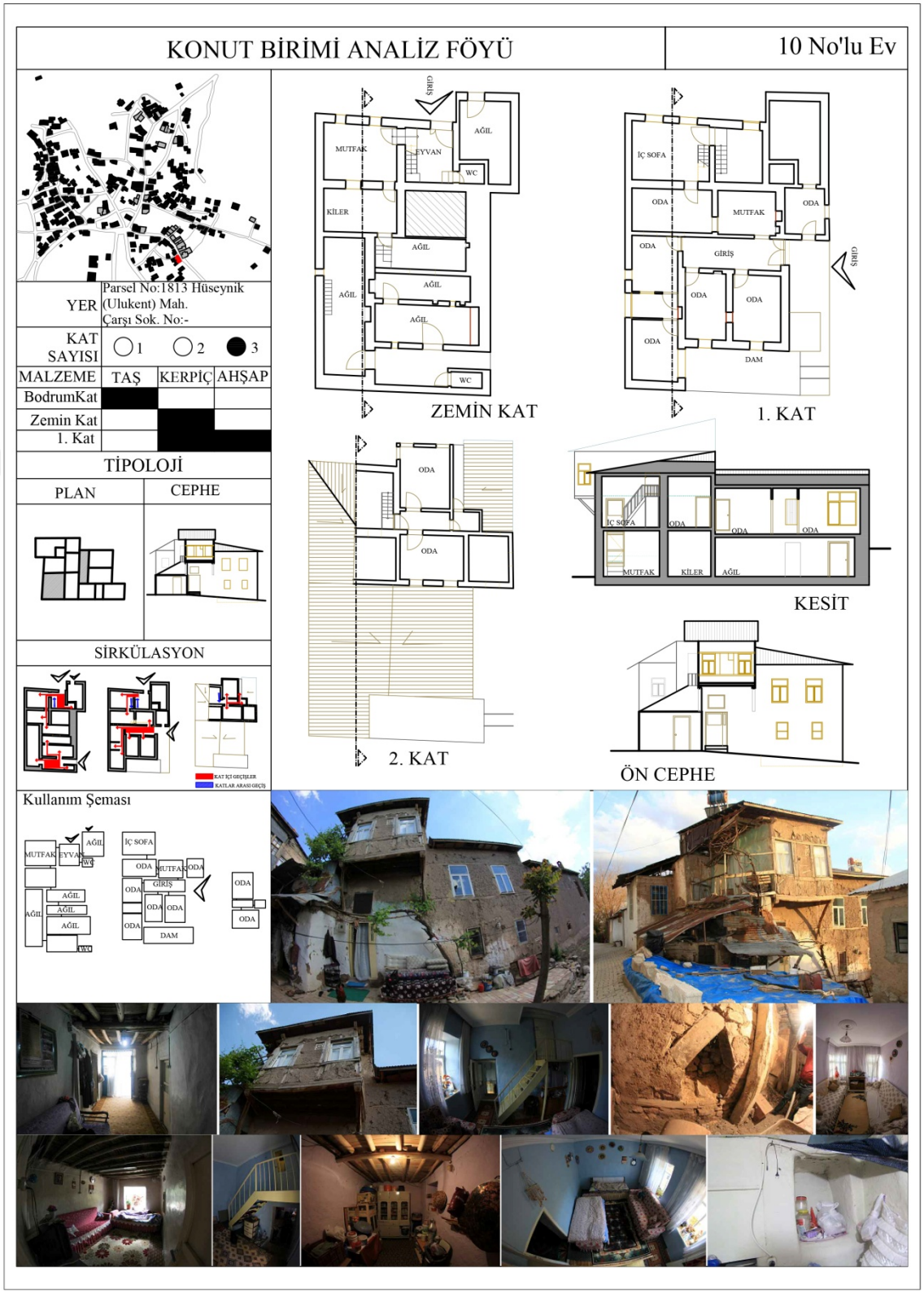
Üst katında iki adet sofası bulunmaktadır. Çarşı Sokak'tan doğrudan girişi bulunan bu katta mutfak ve odalar yer almaktadır. Mutfak ile oda arasında bulunan giriş kapatılmış olup bu kapıdan girildiğinde solda bulunan duvarda kapatılmış pencereler yer almaktadır. Alt kattan merdiven ile çıkılan sofadan ise ikinci kata çıkan bir merdiven mevcuttur.

Asma katta bir koridora çıkılmakta ve bu koridordan iki odaya geçiş bulunmaktadır. Solda ki odada oda boyu konsol çıkan bir cumba yer almaktadır.

Cephe okunması; zemin kattan üst katlara çıkıldıkça cephe açıklık oranlarının arttığı görülmüştür. Ara yola baka cephesinde bulunan cumba kütlesel hareketlilik sağlamıştır. Yapının planındaki eklemelerin karmaşıklığı cepheye de yansımıştır. Çarşı Sokak'a bakan cephesi ise sadedir.

Yapı sistemi ve malzeme; taş temel üzerine kerpiç duvar örgülü yığma bir yapıdır. Çamur sıvalı yapının sıvaları yer yer dökülmüştür. Açıklıklara lento görevi de gören ahşap hatıllar mevcuttur. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapının tavan döşemelerinde yuvarlak ahşap kirişli tavan döşemeleri kullanılmıştır. Katlar ve bazı odalar arasında basamaklar bulunmaktadır. Doğramaları ahşap ve demir malzemelidir. Katlar arasında ki merdivenler ise metal malzemelidir. Asma kat odası boyunca konsol çıkan cumbada bulunan taşıyıcı kirişler eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir.

Mimari elemanlar ve detaylar; zemin katta bulunan ağıllarda atlar için özel yapılmış su yalakları bulunmaktadır. Ayrıca atların kafasının geçebileceği büyüklükte üçgen alınlıklı bölmelerde vardır. Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Üst katta bulunan mutfakta günümüzde kullanılmayan bir ocak yer almaktadır. Zemin kat pencereleri iç kısımda yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.16. 10 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

11 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sait Çağlayan Sokak 1807 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı yapı tepede, ova manzaralı bir bahçe içerisinde bulunmaktadır. Avludan zemin kat mekanlara doğrudan girilmekte ve bahçede bir adet havuz yer almaktadır.

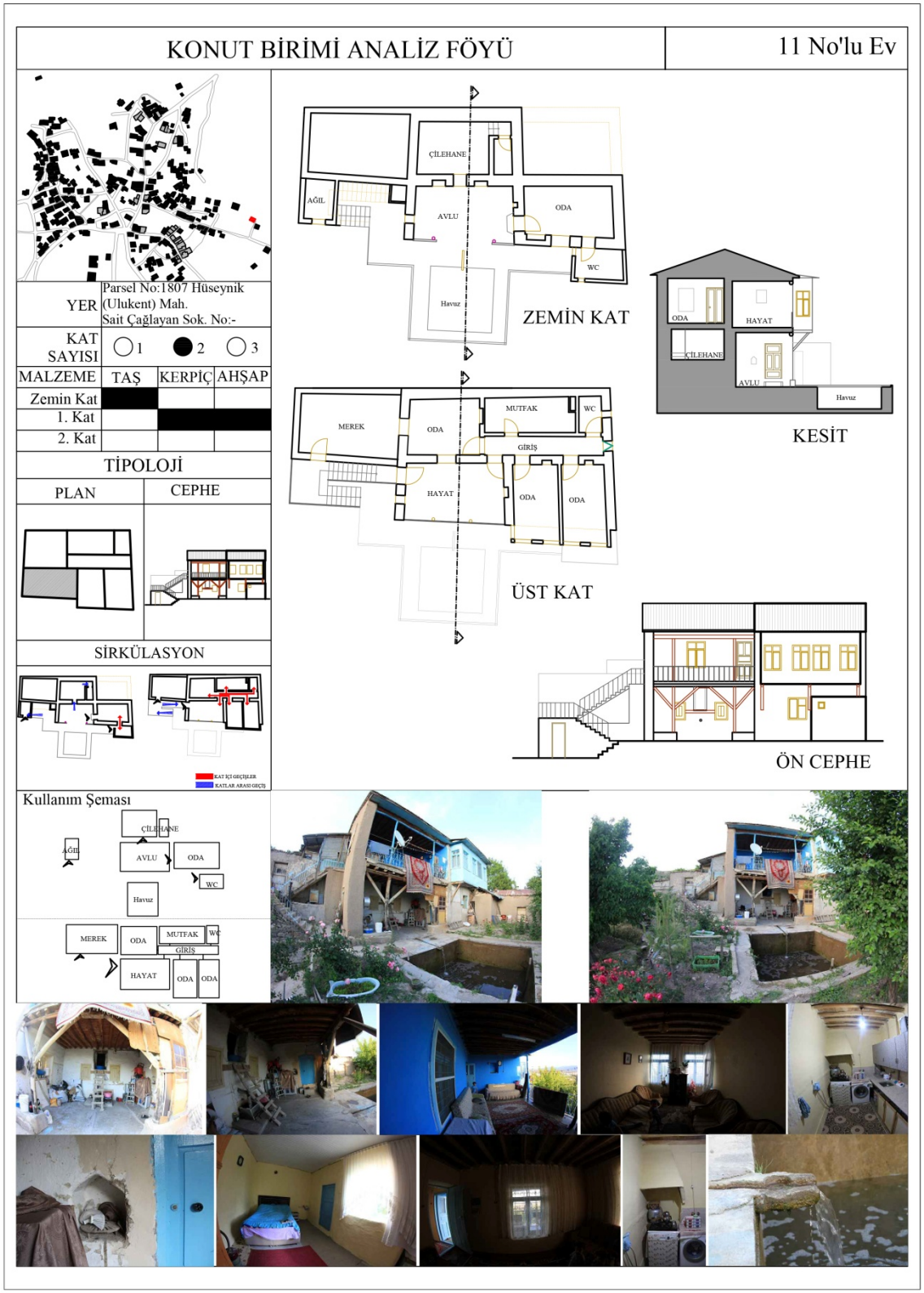
Zemin katta oda, avlu ve ara katta çilehane bulunmaktadır. Çilehanenin altında havuz suyunun kaynağı olan bir çeşme mevcuttur. Çilehaneye seyyar bir merdiven ile yapının üst katındaki hayat bölümüne ise bahçede bulunan merdiven ile çıkılmaktadır. Yapı iç sofalı ve hayatlı plan tipolojisine sahiptir. Bu katta üç oda, bir mutfak ve bir wc mevcuttur. Ön cepheye bakan iki odasında oda boyu konsol çıkan iki cumba yer almaktadır. Mutfakta günümüzde kullanılmayan eski bir ocak vardır.

Cephe okunması; ön cephesinde zemin ve üst kat açıklıklarının boyutları ve oranları birbirine yakındır. Bu açıklık yapının doğrudan bahçe ve manzarayla ilişkilenmesini sağlıyor. Yapı pencere oranları birbirlerine yakındır. Ayrıca ön cephenin sağında bulunan çıkmalar ile sol tarafında bulunan avlu ve hayat, yapı kütlesine hareketlilik katmıştır.

Yapı sistemi ve malzeme; kaya üzerinde bulunan yapının duvarları kerpiç malzemedir. Kayanın varlığı çilehanenin bulunduğu bölümün basık tavanlı olmasına neden olmuştur. Kaya içinden çilehanenin altında ki bölümünden kaynak suyu çıkmaktadır. Bu kaynağın suyu yapı önünde bir havuzda toplanmakta ve buradan bahçeye dağıtılmaktadır. Havuzun etrafında özgün yonu taşı döşemesi bulunmaktadır. Ahşap taşıyıcılı beton merdivenler ile üst kat hayat bölümüne çıkılmaktadır. Bu merdiven sağanlığının altında bir adet ağıl ve bu sahanlıktan giriş alan bir adet merek mevcuttur.

Üst kat odaları boyunca konsol çıkan cumbada esas taşıyıcılar zemin kirişleri eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Yapı zemini beton olup tavanı yuvarlak ahşap kirişlerle taşınmaktadır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapı doğramaları ise ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; yapıda takalar ve duvara gömülü ahşap kapaklı raflar bulunmaktadır. Bazı takaların üst kemeri üçgen biçimlidir. Havuzda yonu taşından işlemeli çörten mevcuttur. Mutfakta bulunan eski ocak bacası iki duvar birleşiminde ve yukarı doğru daralmaktadır. Avluda hatıllara çakılmış olan silmeler aynı zamanda askılık görevindedir.

Şekil 4.17. 11 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

12 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1773 parselde bulunmaktadır.

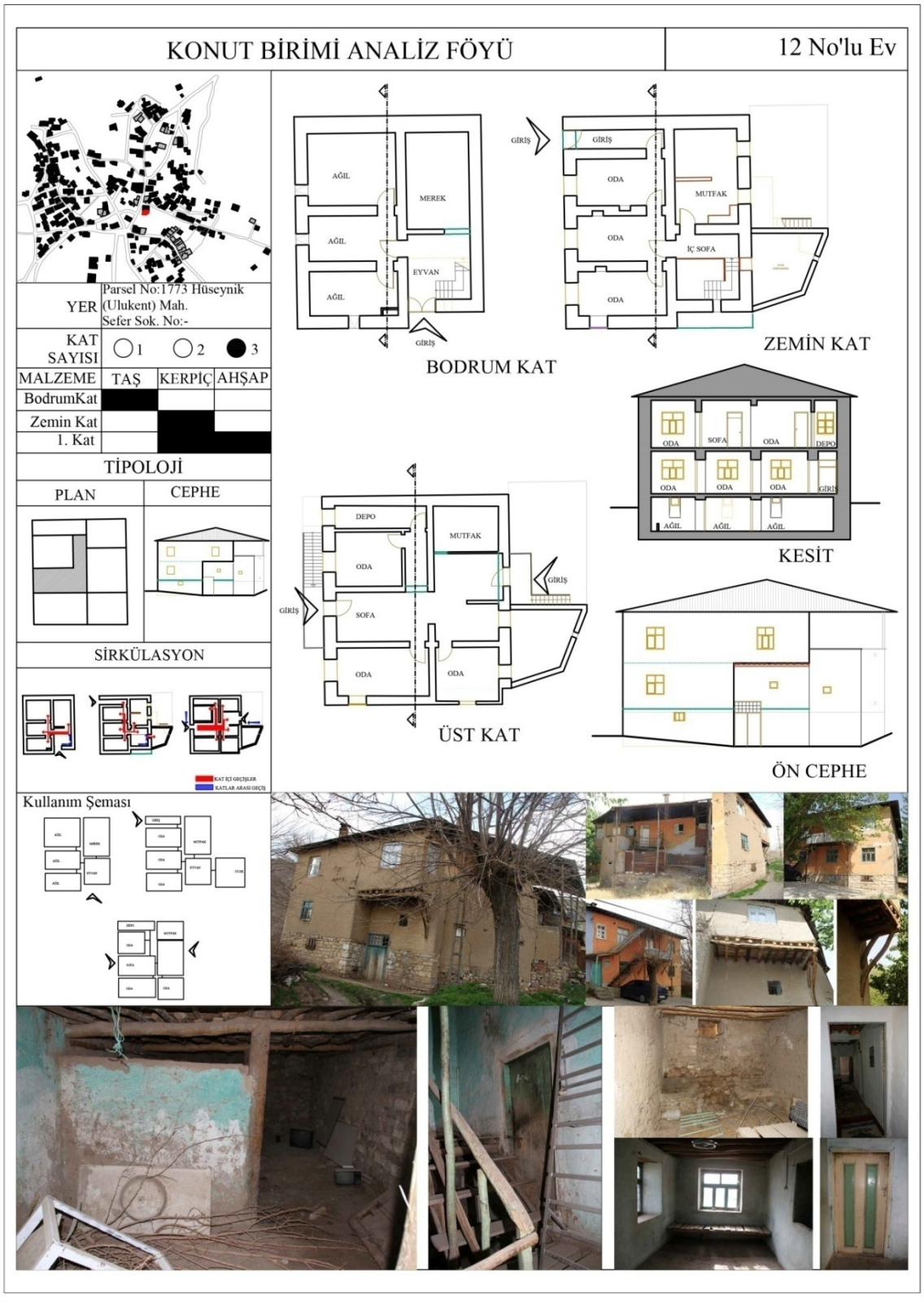
Plan okunması; üç katlı olan yapının ara sokaktan bodrum kata, Sefer sokaktan zemin kata ve üst kata açılan üç ana giriş, arka bahçeden de üst kata açılan bir giriş ile toplamda dört girişi bulunuyor.

Bodrum katta ağıllar ve merek mevcuttur. Buranın eyvanından zemin kata L biçimli ahşap bir merdiven ile çıkılmaktadır. Bu merdivenin solunda bulunan kapıdan ocaklığa geçilmektedir. Zemin kata dar bir girişten giriliyor. Bu katta birbirleriyle bağlantılı ve ana sokağa cepheli üç oda ve arka tarafta ise bir mutfak mevcuttur. Üst kat iç sofalı plan tipolojisine sahiptir. Geçmişte sokaktan merdivenle çıkılan sofada günümüze sadece eliböğründeleri gelmiş olan bir şahnişin bulunmaktaymış. Üst katta üç oda ve bir mutfak mevcuttur. Arka cepheye bakan odada çıkma bulunuyor.

Cephe okunması; sokak cephesi oldukça sadedir. Bodrum kat açıklıkları dar olup zemin kat ve üst kat açıklıkları geniştir. Bodrum kat girişinin olduğu cephede girişin içeri doğru yaptığı girinti kütlede hareketlilik sağlamıştır. Yapının zemin ve üst kat pencere oranları birbirlerine yakındır.

Yapı sistemi ve malzeme; bodrum katı sıralı moloz duvar olup üst katlar kerpiç duvar örgülüdür. Zemini beton döşemeli olan yapının tavanları yuvarlak ahşap kirişlerle taşınmaktadır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapı doğramaları ise ahşap malzemelidir. Bodrum kat girişindeki girintinin bu katta bulunmaması giriş üstündeki odada çıkmanın oluşmasını sağlamaktadır. Bu çıkmanın sağ tarafında eliböğründeler mevcuttur. Yapı kütlesinden farklı bir geometriye sahip olan tandır odası malzeme ve yapım tekniğiyle yapı ile bir bütünlük sağlamaktadır.

Mimari elemanlar ve detaylar; Bodrum kat duvarı sıralı moloz duvar ile örgüsü özgün bir dokuya sahiptir. Bodrum kat pencereleri iç kısımda yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu katta bulunan ağıllarda özgün yalaklar bulunmaktadır. Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur.

Şekil 4.18. 12 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

13 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1620 parselde bulunmaktadır. Yapıya ait tescil fişinde yapının halk tarafından Sandalcının Evi olarak bilindiği yazılmaktadır.

Plan okunması; Düz bir zemin üzerine kurulu evin; girişi güney cephesinden yapılmıştır. Doğu cephesindeki yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan meydan ve ev çevresindeki iri gövdeli ağaçlar geleneksel Elazığ evi siluetini tamamlayan unsurlardır. Kesme taşlarla örülü kapıdan evin alt katına girilir(Karakaş 2008).

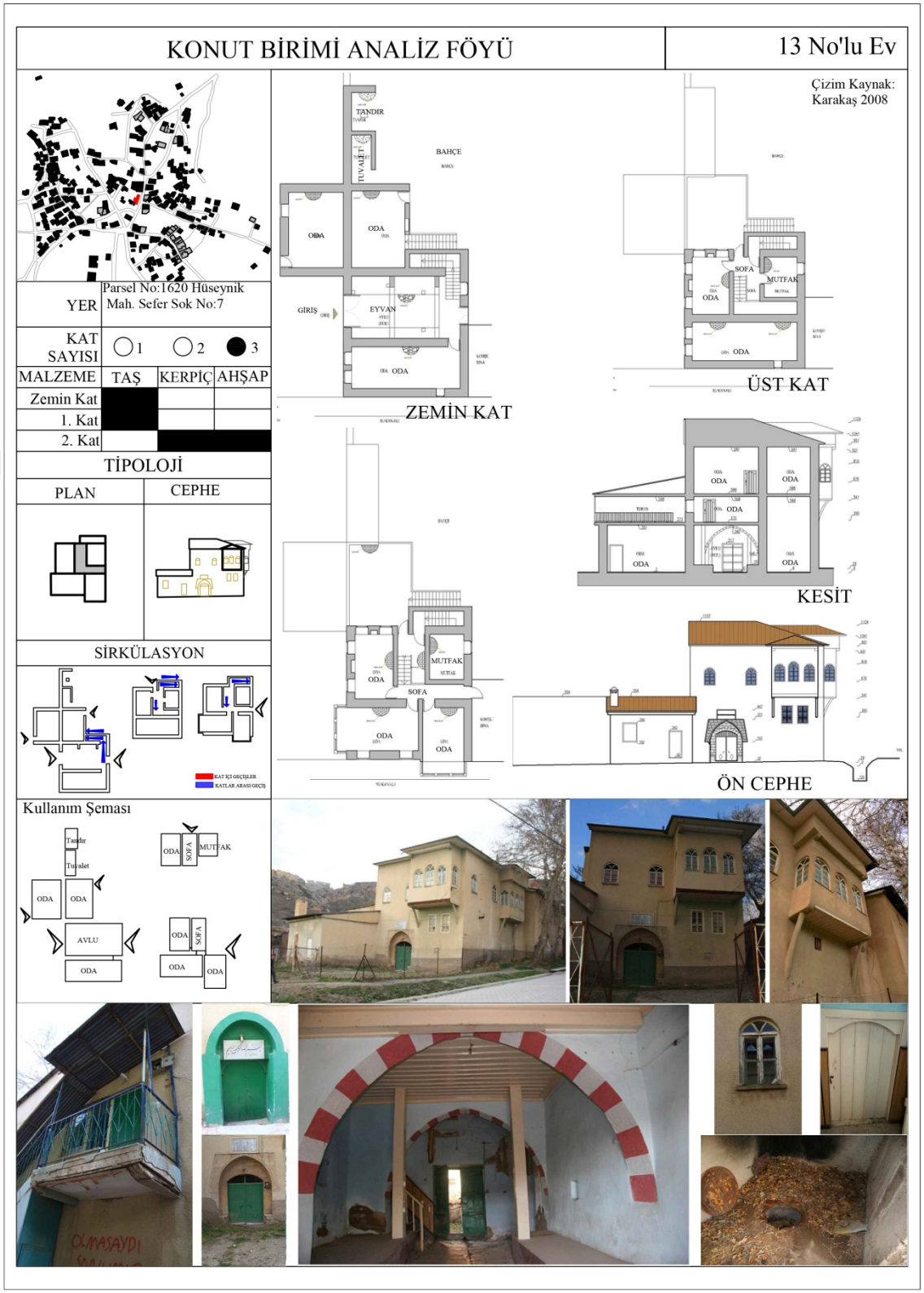
Giriş kapısının doğrudan açıldığı eyvan, sivri kemerli taşıyıcı sistem ve ahşap dikmeler ile desteklenmiştir. Zemin ise taş kaplamalıdır. Ev boyunca uzanan giriş holü arka taraftaki bahçeye açılan bir kapı ile sonlanmaktadır. Holün iki tarafındaki sekiler; hayvanların bağlandığı yemlik kısımları şeklindedir. Alt katta eyvanın dışında doğuya bakan yüksek pencereli bir oda bulunmaktadır. Eyvanın sağında ise üst kata çıkışın sağlandığı ahşap bir merdiven mevcuttur. Bu mekanın tavanı ise orijinal ahşap kaplamalıdır. Merdiven ile ara katın sofasına çıkılır. Sofanın bir tarafında mutfak, diğer tarafında ise bir oda bulunmaktadır. İkisinin de kat yüksekliği düşüktür. Sofanın batı cephesindeki kapı ile evin hemen yanında bulunan odanın damına çıkılmaktadır. Bu kısma dışarıdaki merdiven ile de ulaşılmaktadır. Sofadan tek kollu bir merdiven ile bir üst bölümüne geçilmektedir. Burada ikisi oda boyu konsol çıkmalı üç oda bulunmaktadır(Karakaş 2008).

Bahçe içinde bağımsız bir oda tandırı, hela ve odunluk gibi müştemilat kısmı bulunmaktadır. Bahçenin içinde birde havuz yer almaktadır. Evin farklı kotlara sahip plan şeması evi tarif etmeyi güçleştirse de sofanın iki tarafında odaların bulunması; evi iç sofalı olarak değerlendirmemize neden olmuştur(Karakaş 2008).

Cephe okunması; Taş kemerli giriş kapısı ve ahşap payandalı cumbaları ile hareketli bir cephe düzenine sahiptir. Üst katta yer alan odalarda pencerelerin tamamı kemerlidir. Plan şemasında farklı kotlarda bulunan mekanlar nedeni ile cephedeki pencerelerde farklı kotlardadır. Dış cephesi yakın zamanda tamamen sıvanmıştır(Karakaş 2008).

Yapı sistemi ve malzeme; Malzeme olarak; taş kerpiç ve ahşap kullanıldığı görülmektedir. Yığma tekniği ile inşa edilen evin alt katında, taşıyıcı sivri kemerler ve ahşap dikmeler kullanılmıştır. Mekan zeminleri ahşap ve doğal taş kaplama şeklindedir. Evin iç kısmında yakın zamana ait karo kaplamalar bulunmaktadır. Mekanların tavanlarında ahşap kaplama yapılarak taşıyıcı sistem kapatılmıştır. Evin üst örtüsü sac kaplamalı kırma çatı şeklindedir(Karakaş 2008).

Mimari elemanlar ve detaylar; Kesme taşlarla örülü giriş kapısı orijinal kapılar yapının süsleme detaylarını oluşturmaktadır. Şahnişinlerin dibinde ve oda tavanlarında kapı ve pencerelerde ahşap malzeme süsleme elemanını olarak kullanılmıştır(Karakaş 2008).

Şekil 4.19. 13 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

14 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1739 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı yapının biri Sefer Sokaktan diğeri arka bahçeden olmak üzere iki girişi vardır. Ön cephesi yola paralel olan yapının arka kısmı açılanarak farklı bir geometrik şekil oluşturmuştur. Zemin katta girişin sağında ve solunda iki oda vardır. Sağ odadan ağıla açılan bir kapı bulunmaktadır. Bu kattaki eyvanda üst kat sofasına çıkan bir merdiven mevcuttur.

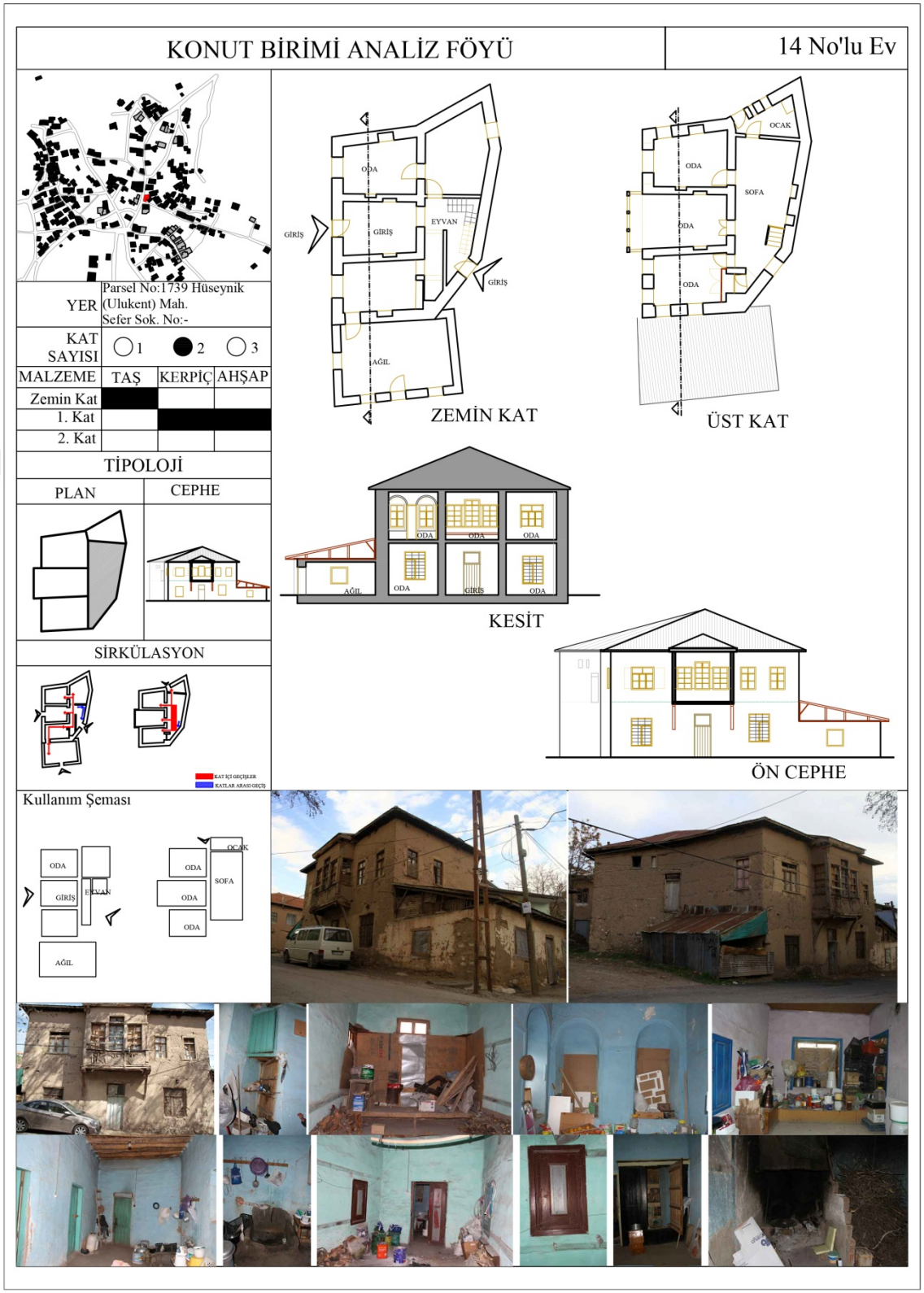
Yapının üst katı dış sofalı plan tipolojisine sahiptir. Sofada bir adet yummalık bulunmaktadır. Yol cephesinde üç oda ve yan cephede bir ocak mevcuttur. Yukarı çıkıldığında karşılaşılan ilk odanın sofa duvarı ile kesiştiği yerde duvara gömülü bir dolap yer almaktadır. Dolabın arka kısmında odaya ait olan başka bir dolap daha bulunmaktadır. Ortada bulunan oda ise oda boyunca konsol çıkan bir şahnişine sahiptir.

Cephe okunması; üst kat cephe açıklıkları zemin kat cephe açıklıklarından daha geniştir. Zemin kat pencere oranları birbirine yakındır. Üst kat ön cephe solda bulunan pencere diğer pencerelerden oran olarak daha büyüktür. Cumba pencereleri ise eşit genişlikte olup ortada bulunan pencere boyu diğerlerinden daha büyüktür.

Ön cephede bulunan cumba, yapıya kütlesel hareketlilik katmıştır. Yan cephede açılanarak şekillenen kısım mekanların birbirleriyle ilişkisini dış cepheden okumamızı sağlamaktadır.

Yapı sistemi ve malzeme; kerpiç duvar örgülü yığma bir yapıdır. Zemini beton döşemeli olan yapının tavanları yuvarlak ahşap kirişlerle taşınmaktadır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapı doğramaları ise ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Dolapların çoğunluğu kapaklıdır. Üst kattaki ilk odanın pencereleri kemerli olup pencere bitiminde oda boyunca duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmaktadır. Bu silmeler duvar köşe birleşimlerinde rafları da taşımaktadır. Ayrıca dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.20. 14 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

15 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1694 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; dışarıdan sade görünen iki katlı yapı bahçe içerisinde bulunmaktadır. Biri doğrudan eyvana diğeri depo olarak kullanılan odaya açılan iki girişi bulunuyor. Çift kanatlı kapıdan eyvana oradan da aralarında geçiş olan iki ağıla geçilmektedir. Bu katta iki ağıl ve bir oda mevcuttur. Eyvanda bulunan doğrusal merdiven ile üst kata çıkılmaktadır.

Üst kat dış sofalı plan tipolojisine sahiptir. Sofadan üç odaya ve ocak bölümüne doğrudan geçiş vardır. Mutfağa ise ocak bölümünden geçilmekte ve mutfakta bir adet yummalık bulunmaktadır.

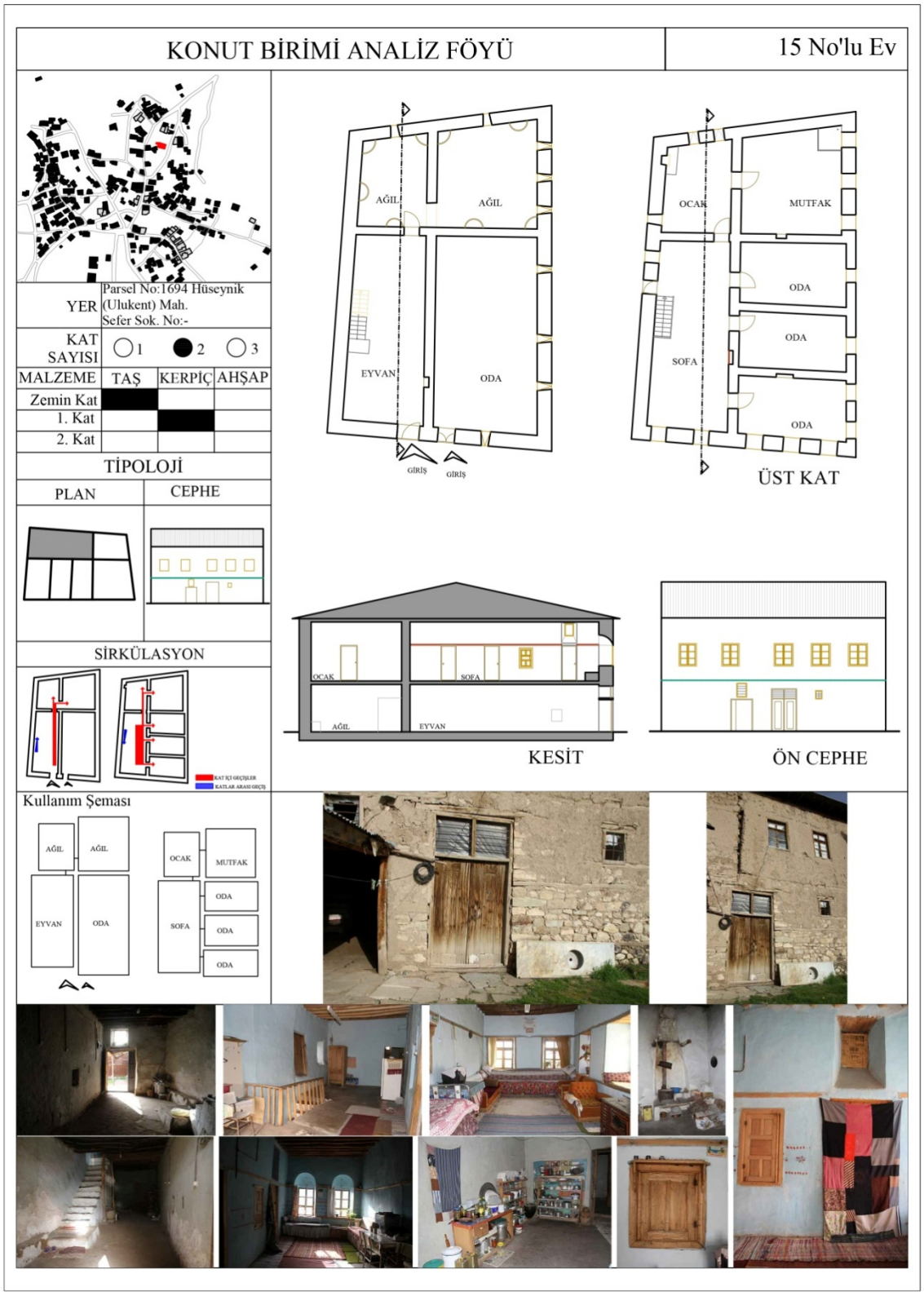
Cephe okunması; zemin kat açıklıkları dar ve göz mesafesinden yukardadır. Üst kat açıklık oranı alt kat açıklık oranında fazladır. Yapı dışarıdan oldukça sade görünmektedir. Ön cephede iki adet çift kanatlı kapı bulunmaktadır.

Yapı sistemi ve malzeme; taş temel üzerine kerpiç duvar örgülü yığma bir yapıdır. Dış duvarları çamur sıvalıdır. Örgü aralarında ahşap hatıllar bulunmaktadır. Zemin kat zemini toprak, tavanı ise yuvarlak ahşap kirişlidir. Buradan üst kata çıkan merdiven beton dolgulu, basamakları ise ahşap malzemelidir. Üst kat zemini beton olup tavanı yuvarlak ahşap kirişlidir. Yapı giriş kapısı özgün olmayıp demir malzemelidir. Sofanın cephede bulunan duvarında dışarıya açılan eskiden günümüze gelememiş dama açılan bir kapı bulunmaktadır. Dışarıdan tek odaya girilen kapı ise özgün ve ahşap malzemelidir. Yapının pencereleri ve iç kapıları ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; dışarıdan giriş alan zemin kat odasının kapısı özgün olup üzerinde ki tokmak korunamamıştır. Fakat özgün tokmağın izleri kapı üstünde hala mevcuttur. Zemin kat ağıllarında özgün yalaklar bulunmaktadır. Zemin kattaki dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır.

Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Bu dolapların bazılarında süslemeli ya da tablalı ahşap kapaklar bulunmaktadır. Üstlerinde ise kapakla uyumlu işlemeli raflar yer almaktadır.

Sofanın ön cephede bulunan pencereleri kemerlidir. Sofa ve başoda pencere başlangıç ve bitiminde oda boyunca duvara çakılmış ahşap silmeler bulunmaktadır. Bu silmeler hem süsleme elemanı hem de askılık olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu silmeler duvar köşe birleşimlerinde rafları da taşımaktadır. Üst katta bulunan ocak ise özgün halini ile günümüze ulaşamamıştır fakat hala kullanımdadır.

Şekil 4.21. 15 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

16 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çatal Sokak 1706 parselde bulunmaktadır.

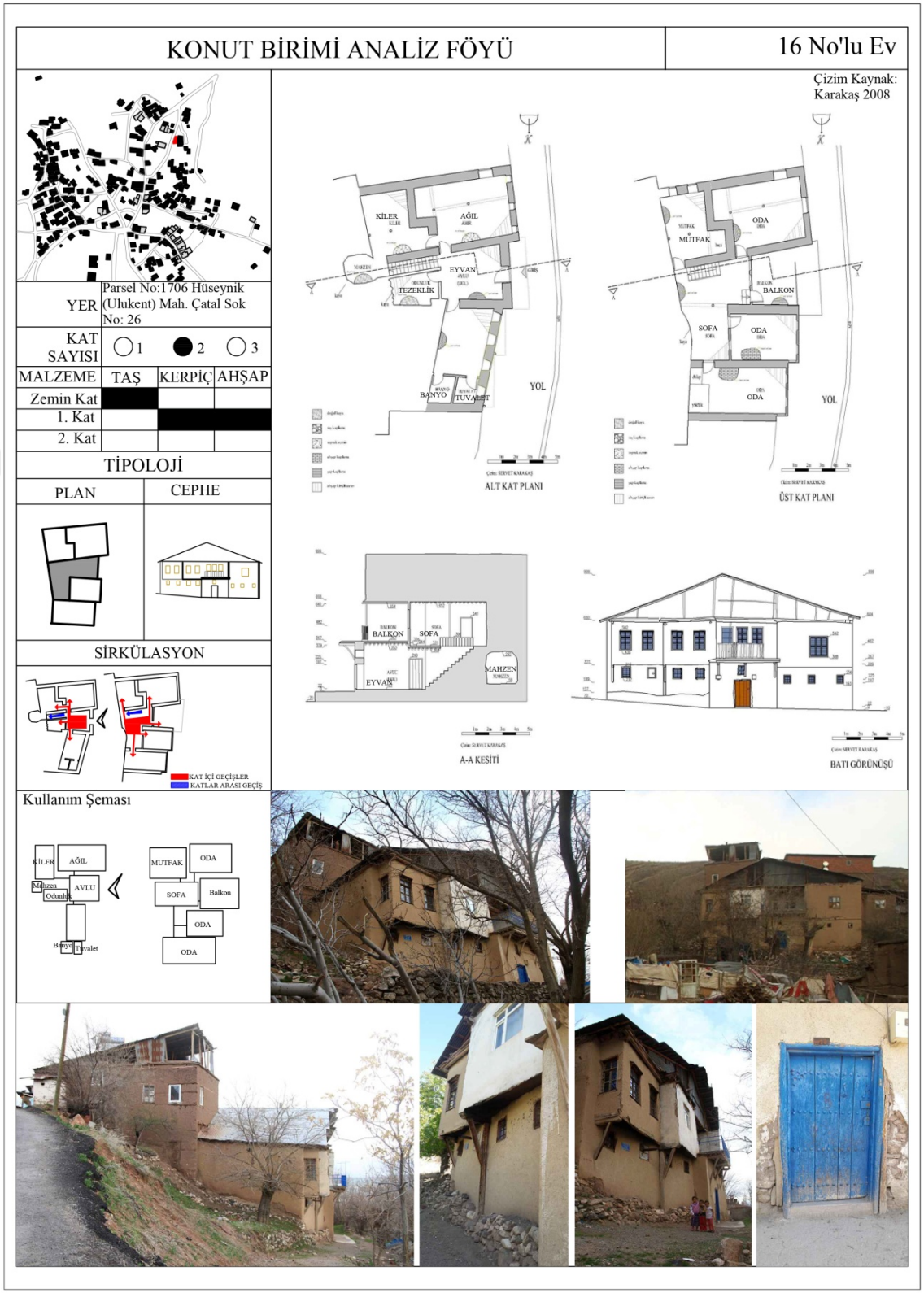
Plan okunması; Hüseynik mahallesinin doğusunda bulunan tepenin batıya bakan yamacında yer alan ev, topografyaya ve önündeki sokağa uyumlu olarak inşa edilmiştir. Çevresine hakim manzarası ile evin; mekan yönleri tamamen batı cephesindeki mahalleye dönüktür. Yamaca kurulu olan eve sekilendirme ile oluşturulmuş bir yol ile ulaşılır(Karakaş 2008).

Orijinal ahşap bir kapı evin eyvanına açılır. Holün sol tarafında bugün içine banyo ve tuvalet yerleştirilmiş bir oda yer alır. Holün sağ tarafına da ise ahşap dikmeler ile desteklenmiş bir ağıl bulunmaktadır. Ahırdan bir rampa ile evin kilerine geçilmektedir. Kilerin içinde, evin arka kısmına gelen kayanın oyulması ile oluşturulmuş bir mahzen yer almaktadır. Bu kısımların döşemeleri doğal taş ve kayadır. Holün içinde girişin tam karşısında küçük bir oda yer alır. Işık almayan bu odanın arka duvarı yontulmuş kaya yüzeyi ile bitmektedir. Bu bölüm ışığı holden almaktadır. Ahşap bir merdiven ile holden evin üst katındaki sofasına çıkılır. L formundaki sofanın içinde ahşap bir direk ile bu kısım geniş tutulmuştur. Sofanın batı tarafını kaya yüzey oluşturur. Bu bölüme açılan üç oda bir mutfak bulunur. Kuzeyde yer alan odada gusülhane ve dolap bulunmaktadır. Ortadaki oda daha küçük olup kış odası olarak kullanılmaktadır. Güney cephesine bakan mekan ise evin mutfağıdır. İçinde büyükçe bir ocak yer alır. Giriş kapısının hemen üzerine gelen kısımda ise büyük bir alan yer almaktadır. Önündeki dar ve şekilli yollar ve araziye uyumu ile topografyanın şekillendirdiği bir plan şemasına sahiptir(Karakaş 2008). Yapının üst katı iç sofalı plan tipine sahiptir.

Cephe okunması; yapının ön cephesinin zemin katında bulunan pencereler yoldan görüş mesafesinden yukarda olup mahremiyeti sağlamaktadır. Oda boyu çıkan gönye çıkmalı konsollar kütlede hareketlilik sağlamıştır. Ortada bulunan odanın kireç sıvası yapıya cephede kütlede baskın algısallık yaratmıştır.

Yapı sistemi ve malzeme; Evin yapımında alt katta taş duvarlar üst katta ise kerpiç duvarlar bulunmaktadır. Yapının doğu cephesi kaya yüzey ile bitirilmiştir. Yakın zamanda üzeri sac kaplamalı beşik çatı ile örtülmüştür. Ahşap malzeme strüktürel yapı elemanı, zemin kaplaması ve süsleme malzemesi olarak kullanılmıştır(Karakaş 2008).

Mimari elemanlar ve detaylar; Evin batı cephesindeki odaların pencerelerinin üst kısımlarda ahşap süslemeler kullanılmıştır(Karakaş 2008). Bu süslemeler diğer evlerden farklı olarak güneş kırıcılık görevi de görmektedir. Bunda yapının batı cepheli olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Yapının özgün dış kapısı demir kabaralı işlemeli bir kapıdır. Kapının sol üst köşesinde at nalı izi bulunmakta ve tek kapı tokmağı bulunmaktadır. Yapı içerisinde takalar ve gömme raflar bulunmaktadır.

Şekil 4.22. 16 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

17 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1686 parselde bulunmaktadır.

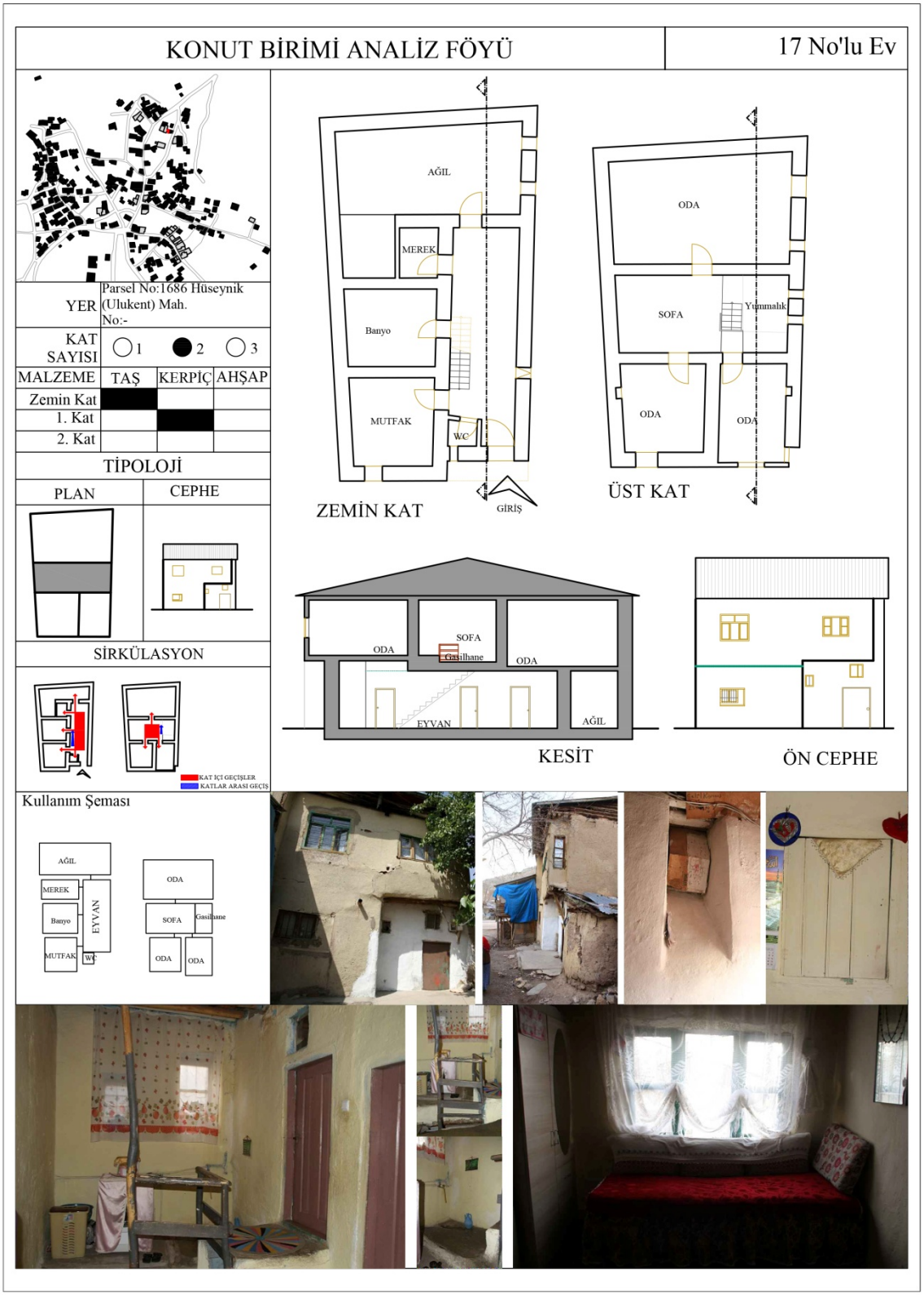
Plan okunması; yapı ara sokaktan giriş almaktadır. Zemin katta mutfak, ağıl, banyo ve merek gibi hizmet mekanları bulunmaktadır. Zemin kat eyvandan tüm mekanlara doğrudan geçiş vardır. Eyvanda bulunan doğrusal merdiven ile üst kat sofaya çıkılır. Üst kat iç sofalı plan tipolojisine sahiptir. Merdivenin sağında yummalık bulunmaktadır. Üç oda ve bir sofanın bulunduğu bu katta sofadan tüm mekanlara doğrudan giriş var. Sokağa cepheli odalardan girişin üstünde bulunan oda da çıkma bulunmaktadır.

Cephe okunması; zemin kat açıklıkları üst kat açıklıklarına oranla daha küçüktür. Zemin kat girişinin olduğu cephede girişin içeri doğru yaptığı girinti kütlede hareketlilik sağlamıştır. Ön cephede bulunan bütün pencerelerin boyutları birbirlerinden farklıdır.

Yapı sistemi ve malzeme; kerpiç duvar örgülü yapının dış duvarları çamur sıvalıdır. Zemini beton döşemeli olan yapının tavanları yuvarlak ahşap kirişlerle taşınıyor. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Yapının dış kapısı demir, diğer doğramaları ise ahşap malzemelidir. Katlar arası geçişi sağlayan merdiven özgün olmayıp beton malzemelidir.

Zemin kat girişindeki girintinin üst katta bulunmaması giriş üstündeki odada çıkmanın oluşmasını sağlamaktadır. Bu çıkmanın sağ tarafında eliböğründeler bulunmaktadır.

Mimari detay; Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Bu dolapların bazılarında ahşap kapaklar bulunmaktadır. Zemin kattaki dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.23. 17 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

18 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1687 parselde bulunmaktadır.

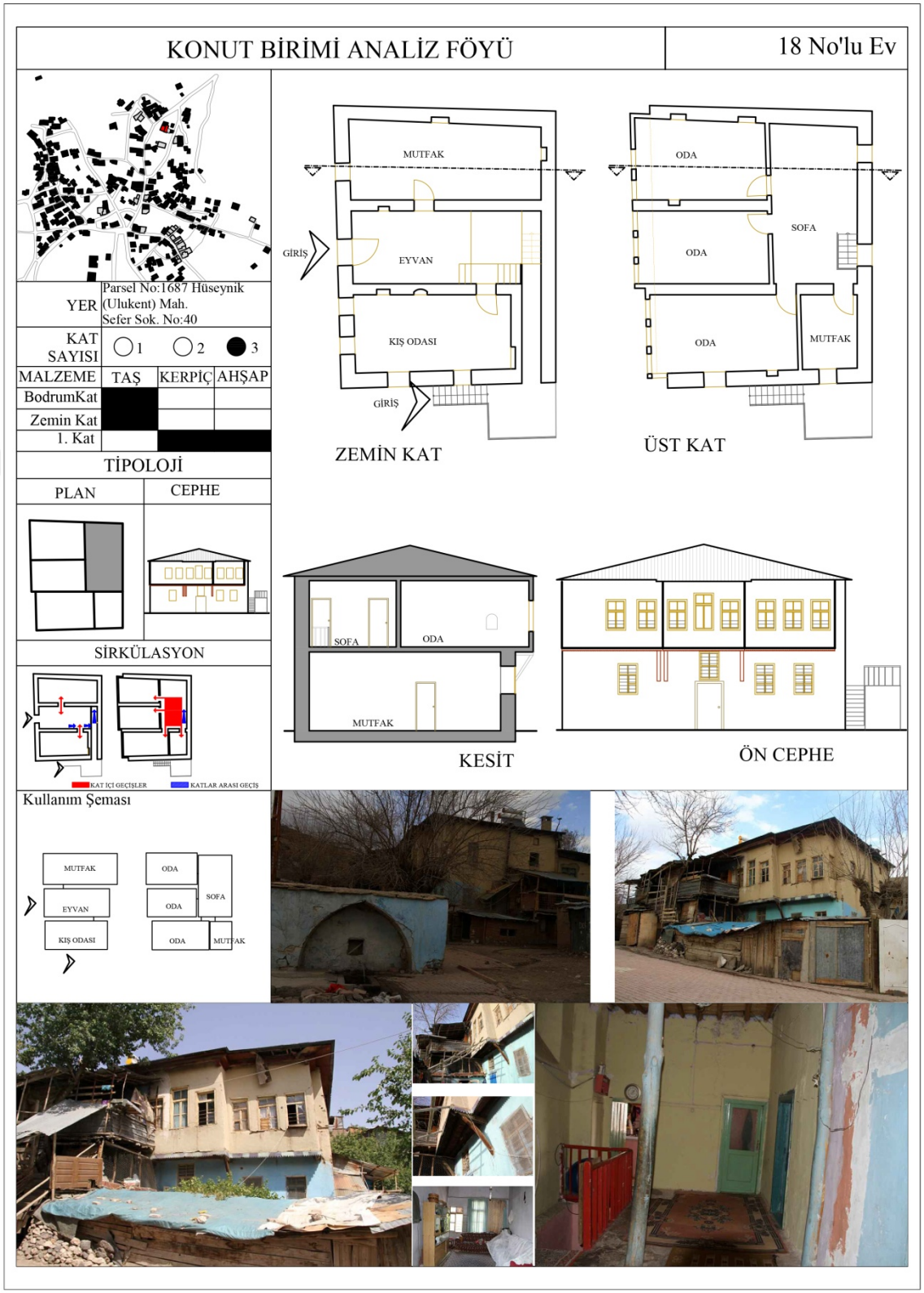
Plan okunması; yapı üç katlı olup bahçeden giriş almaktadır. Bodrum katında bir ağıl bulunmakta fakat girişinin kapatılmış olması ve kullanıcılarının izin vermemesi nedeniyle bu mekana girilememiştir. Zemin katında eyvan, kış odası ve bir mutfak yer almaktadır. Eyvanında üst kata çıkan fakat günümüzde kapatılmış olan bir merdiven vardır.

Üst kata ise evin sağında bulunan merdiven ile çıkılmaktadır. Bu giriş üst kat ile zemin katı ayırmak için sonradan eklenmiştir. Yapının üst katı dış sofalı plan tipolojisine sahiptir. Bu katta üç oda ve bir mutfak bulunmaktadır. Üst kattaki mekanlar sofadan doğrudan giriş almaktadır. Bu katta bulunan odalar sokak cephelidir ve oda boyu konsol çıkan çıkmaları mevcuttur.

Cephe okunması; zemin kat açıklıkları üst kat açıklıklarına oranla daha küçüktür. Üst katta bulunan çıkmalar cephede kütlesel hareketlilik sağlamıştır. Ön cephede bulunan pencerelerin boyutları birbirlerine yakındır.

Yapı sistemi ve malzeme; bodrum kat taş, zemin kat ve üst kat ise kerpiç ile malzemeli olup dış duvarı çamur sıvalıdır. Evin çatısında niteliksiz sac kaplama çatı bulunmaktadır. Zemin kat döşemesi beton olup tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Üst kata yapı içinden çıkan merdiven özgün olup ahşap malzemelidir. Üst kat odaları boyunca konsol çıkan cumbada esas taşıyıcılar zemin kirişleri eliböğründeler ile dikeyde desteklenmiştir. Yapı doğramaları ise ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Bu dolapların bazılarında ahşap kapaklar bulunmaktadır. Üst kat sofada cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeri alınmasını sağlamaktadır. Dış cephe cumba bitimlerinde dendanlı saçaklar bulunmaktadır.

Şekil 4.24. 18 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

19 No'lu Ev Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Sefer Sokak 1660 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; iki katlı olan bu yapıya ara sokaktan girilmektedir. Sokaktan doğrudan zemin katta bulunan eyvana girilmektedir. Zemin katta kiler, mutfak, merek ve ayrı bir girişi olan ağıl bulunmaktadır. Ağıl dışındaki zemin kat mekanlarına eyvandan doğrudan giriş vardır. Kiler ve merek zemini eyvan zemininden bir kaç basamak yukarıda bulunmaktadır.

Sofa ile hayat arasında "L" şeklindeki ahşap merdiven üst kata çıkışı sağlar. Merdiven sahanlığında "ara evi" adı verilen, şimdi mutfak olarak kullanılan kilerin giriş kapısı vardır(Yünkül 2005). Üst kat iç sofalı plan tipine sahiptir. Burada sofa boyu konsol çıkan bir şahnişin bulunmaktadır.

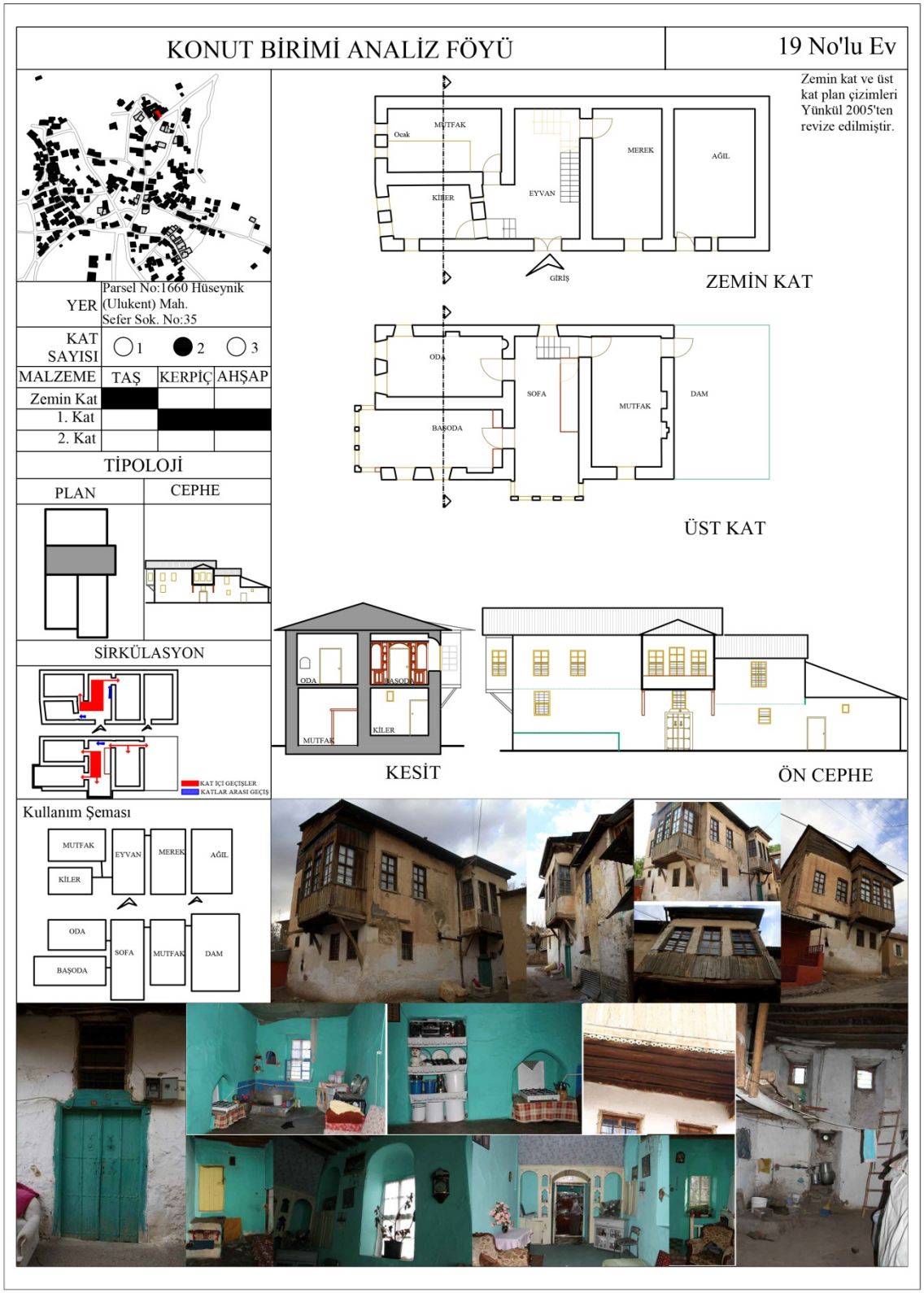
Üst katta iki oda bulunmaktadır. Bunlardan biri şahnişine sahip olup kapısını da içine alan musandıra ile diğer odadan daha gösterişlidir. Bu oda her iki yanda derin nişleri, duvarındaki yuvarlak kemerli pencereleri, cumba boyunca uzanan sabit makatı ve büyük musandırası ile başoda görünümündedir. Oda duvarındaki pencereler kapatılarak gömme dolap haline getirilmiştir. Diğer oda takaları ve kemerli pencereleri ile bu oda başodaya nazaran daha sadedir (Yünkül 2005).

Cephe okunması; yapının zemin kat açıklıkları yoldan görüş mesafesinden yukarıda olup üst pencerelerine oransal olarak yakındır. İki sokağa cephesi olan bu yapının sokak cephelerindeki şahnişinleri kütlede hareketlilik sağlamıştır.

Yapı sistemi ve malzeme; yapının zemin katı taş malzemeli üst katı ise kerpiç malzemelidir. Çıkmalar eliböğründeler ile desteklenmiş olup ahşap karkas sistemli ve kaplamalıdır. Katlar arasında ahşap hatıllar bulunmaktadır. Yapının dışı çamur sıvalı ve kireç boyalıdır. Çatısı ise niteliksiz sac kaplamalıdır. Doğramaları ve merdiveni ahşap malzemeli olup özgündür. Zemin kat döşemesi beton, üst kat döşemesi ise ahşap malzemelidir. Katların tavan döşemeleri ise yuvarlak ahşap kirişlidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; nazardan korunmak amacıyla evlere takıldığı bilinen at nalı, bu evde de cümle kapısının üstüne yerleştirilmiştir. Çıkma pencerelerinin üstünde ahşap yuvarlak kemerler vardır. Başodada bulunan musandıranın her iki

yanındaki yuvarlak kemerli derin nişleri, üç dilimli ve sivri kemerli çiçeklikleri, kapıyı içine alan basık kemerli girişi ve köşelerinde rozetleri bulunmaktadır (Yünkül 2005). Sefer Sokak tarafındaki çıkmada dendanlı saçak süsü bulunmaktadır. Özgün ahşap kapısında bulunan kabaralar diğer yapılardakinden farklı olarak baklava desenlidir. Kapı tokmaklarından biri günümüze gelememiş fakat iki tokmağı da diğer kapılardaki tokmaklardan farklı olarak eşittir. Mutfak pencereleri dışarıdan küçük görünürken içeri doğru genişlemekte ve ışığın kontrollü bir şekilde alınmasının sağlamaktadır.

Şekil 4.25. 19 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

20 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı tescilli olup Hüseynik Köyiçi Bölgesi Dağ Sokak 1656 parselde bulunmaktadır. Yapı daha önce Karakaş(2005)'de incelenmiş olup günümüzde güvenlik nedeniyle üst kat mekanlarına girilememiştir.

Plan okunması; Hüseynik mahallesinin doğusunda bulunan tepenin batıya bakan yamacında yer alan ev, topografyaya ve önündeki sokağa uyumlu olarak inşa edilmiştir. Çevresine hakim manzarası ile evin; mekan yönleri tamamen batı cephesindeki mahalleye dönüktür. Yamaca kurulu olan eve sekilendirme ile oluşturulmuş bir yol ile ulaşılır(Karakaş 2008).

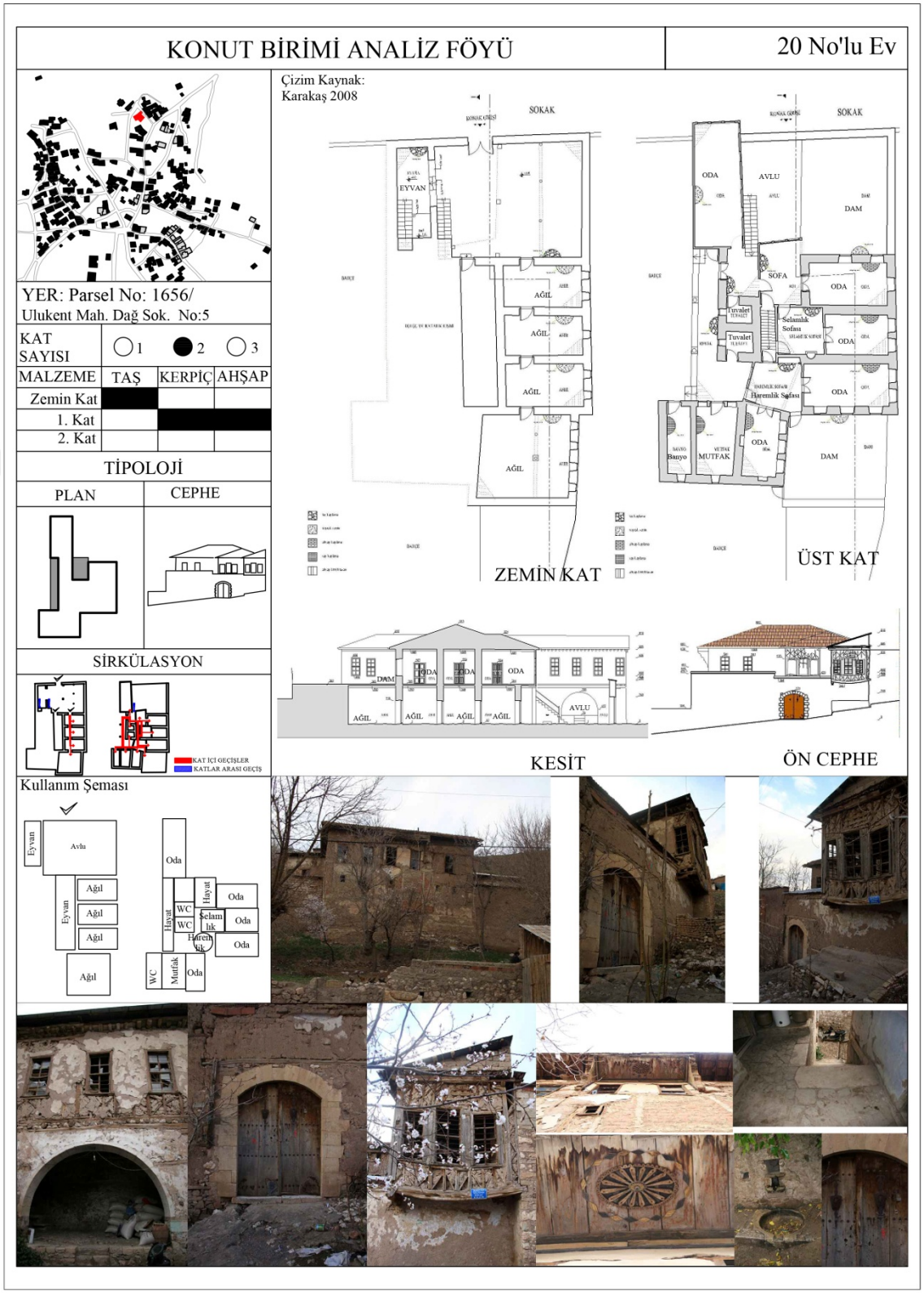
Özgün ahşap bir kapı evin giriş holüne (avlusuna) açılır. Holün sol tarafında bugün içine banyo ve tuvalet yerleştirilmiş bir oda yer alır. Holün sağ tarafına da ise ahşap dikmeler ile desteklenmiş bir ağıl bulunur. Ağıldan bir rampa ile evin kilerine geçilir. Kilerin içinde, evin arka kısmına gelen kayanın oyulması ile oluşturulmuş bir mahzen yer almaktadır. Bu kısımların döşemeleri doğal taş ve kayadır. Holün içinde girişin tam karşısında küçük bir oda yer alır. Işık almayan bu odanın arka duvarı tıraşlanmış kaya yüzeyi ile bitmektedir. Bu bölüm ışığı holden almaktadır. Ahşap bir merdiven ile holden evin üst katındaki sofasına çıkılır. L formundaki sofanın içinde ahşap bir direk ile bu kısım geniş tutulmuştur. Sofanın batı tarafını kaya yüzey oluşturur. Bu bölüme açılan 3 oda bir mutfak bulunur. Kuzeyde yer alan oda da gusülhane ve dolap bulunmaktadır. Ortadaki oda daha küçük olup kış odası olarak kullanılmaktadır. Güneydeki oda ise içindeki ahşap direkler ve keran olarak adlandırılan ahşap kirişler kullanılarak genişletilmiştir. Güney cephesine bakan mekan ise evin mutfağıdır. İçinde büyükçe bir ocak yer alır. Giriş kapısının hemen üzerine gelen kısımda ise büyük bir alan yer almaktadır. Önündeki dar ve sekili yollar ve araziye uyumu ile topografyanın şekillendirdiği bir plan şemasına sahiptir(Karakaş 2008). Yapı iç sofalı plan tipine sahiptir.

Cephe okunması; Giriş cephesinde yolun darlığı ve arkadaki kaya yüzeyler nedeniyle evin zemin katı düzgün bir geometriye sahip değildir. Ancak üst katlarda odaların daha düzgün hale getirilmesi amacıyla yapılan düzeltme çıkmalar ile evin batı cephesi son derece hareketlidir. Dış cephede gönye çıkmalar ile evin batı (giriş) cephesi

son derece hareketlendirilmiştir. Çıkmalar ahşap payandalarla desteklenerek eve nizami bir görüntü kazandırmıştır(Karakaş 2008).

Yapı sistemi ve malzeme; Evin yapımında alt katta taş duvarlar üst katta ise kerpiç duvarlar bulunmaktadır. Yapının doğu cephesi kaya yüzey ile bitirilmiştir. Yakın zamanda üzeri sac kaplamalı beşik çatı ile örtülmüştür. Ahşap malzeme strüktürel yapı elemanı, zemin kaplaması ve süsleme malzemesi olarak kullanılmıştır(Karakaş 2008).

Mimari elemanlar ve detaylar; Evin batı cephesindeki odaların pencerelerinin üst kısımlarda ahşap süslemeler kullanılmıştır(Karakaş 2008). Özgün dış kapısı demir kabaralı olup özgün kapı tokmakları günümüze gelebilmiştir. Çift eşit kapı tokmaklı bu kapıda biri ince ses çıkaran ve diğeri kalın ses çıkaran ikişer halka bulunmaktadır. Kapı etrafında dervaze mevcuttur. Günümüze gelememiş olan köşkün altında ise ahşap süslemeler bulunmaktadır.

Şekil 4.26. 20 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

21 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı Hüseynik Köyiçi Bölgesi Çarşı Sokak 1781 parselde bulunmaktadır.

Plan okunması; yapının biri ara sokaktan diğeri ise Çarşı sokaktan olmak üzere iki girişi vardır. Yan sokakta bulunan kapı doğrudan avluya açılmaktadır. Avlunun solunda yaşam mekanları sağında ise hizmet mekanları mevcuttur.

Zemin katta eyvan, üç oda, tezeklik, merek, ağıl, tandır, ocak, banyo ve wc mekanları bulunmaktadır. Avlu ile eyvan arasında eşit iki kemer yer almaktadır. Ayrıca sokak cepheli üç odanın dış duvarında bugün kapatılmış olan üç kemer bulunmaktadır. Girişte bulunan ocak ve tandır günümüzde hala kullanılmaktadır.

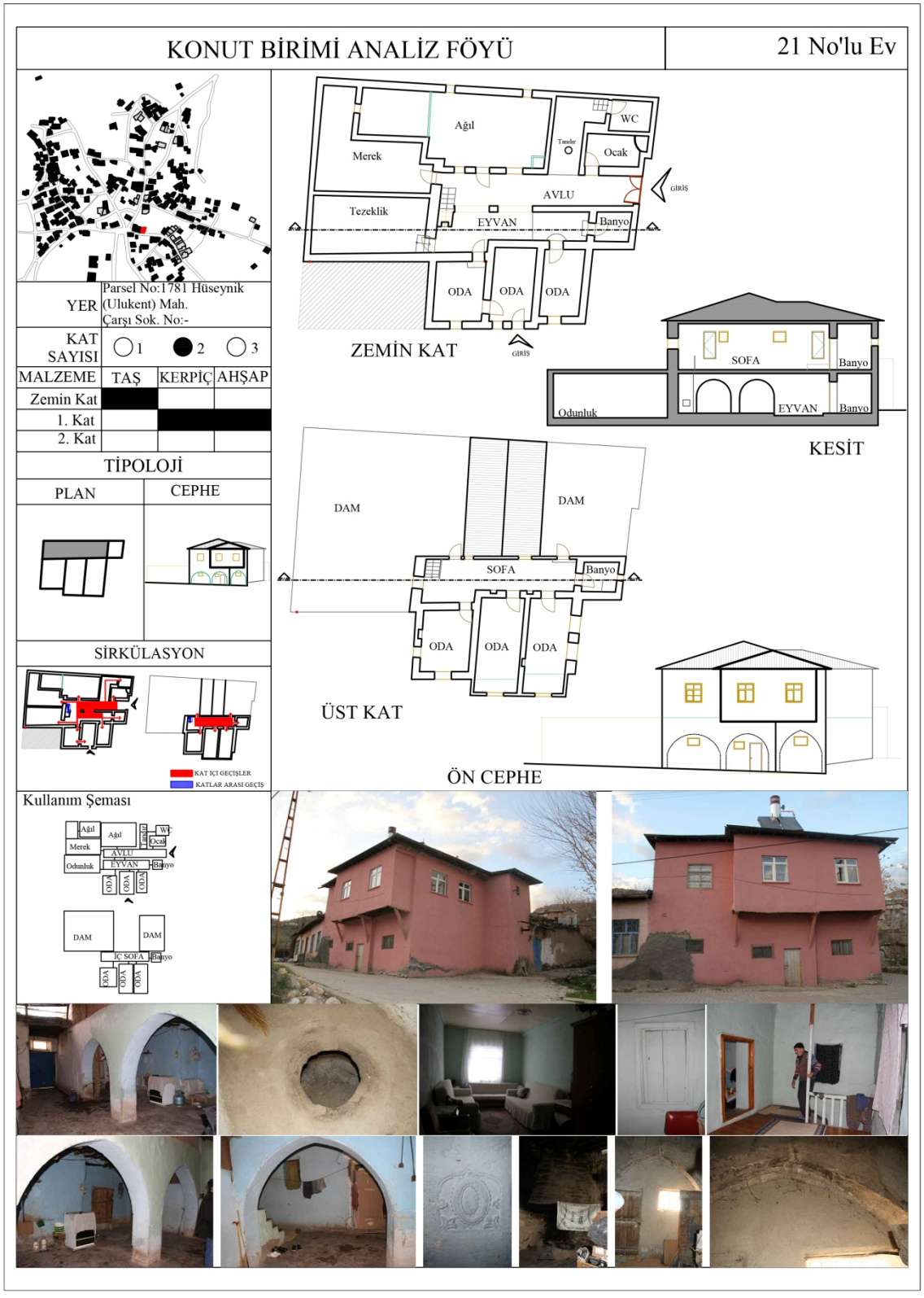
Üst kata avluda bulunan merdivenler ile çıkılmaktadır. Üst kat dış sofalı plan tipolojisine sahiptir. Sofanın sonunda banyo vardır. Sofanın solunda dama çıkılmakta; sağında ise yan yana dizilmiş üç oda mevcuttur. Bu odalardan ikisinde oda boyu konsol çıkan cumbalar bulunuyor.

Cephe okunması; zemin kat açıklıkları üst kat açıklıklarına oranla daha küçüktür. Fakat zemin kat sokak cephesinde kapatılmış olan kemerler yapının geçmişte zemin katındaki açıklıkların üst kattan daha geniş olduğunu göstermektedir. Üst katta bulunan çıkmalar cephede kütlesel hareketlilik sağlamıştır. Ön cephe üst katta bulunan pencerelerin boyutları birbirlerine yakındır.

Yapı sistemi ve malzeme; iki katlı yığma yapının dış duvarları çamur sıvalıdır. Evin çatısı niteliksiz sac kaplamalıdır. Zemin kat döşemesi beton olup tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Üç tanesi dış cephede iki tanesi avluda olmak üzere beş adet kesme taştan yapılmış kemer bulunmaktadır. Dış duvardaki kemerler günümüzde kerpiç malzeme ile doldurulmuştur. Zemin katta bulunan hizmet mekanlarının duvarları kerpiç malzemelidir. Katlar arası geçişi sağlayan merdiven basamakları taş malzemelidir. Merdivenin altı dolgulu olup arkasında duvara gömülü raf mevcuttur. Ocak odasının zemini özgün yonu taşı kaplamalıdır. Üst kat pencereleri pvc, alt kat pencereleri ise ahşap malzemelidir.

Mimari elemanlar ve detaylar; eyvanda bulunan kemer hem geniş açıklıklı taşıyıcı görevi görmekte hem de görsel olarak eyvana ferahlık katmaktadır. Bu kemerlerin ayaklarında işlenmiş özgün süslemeler bulunmaktadır. Avlu kapısının

üstünde dış cepheden ufak görünen pencere dıştan içe doğru yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeri alınmasını sağlamaktadır. Mekanlarda duvar içine gömülmüş kemerli takalar ve dolaplar mevcuttur. Odalarda ki ahşap kapaklı dolaplarda demir kabaralar çakılıdır. Özgün dış kapısıkabaralı ve tokmaklı olup günümüzde demir kapı ile değiştirilmiştir. Özgün kapı kanatları evde muhafaza edilmektedir.

Şekil 4.27. 21 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

22 No'lu Evin Mimari Analizi

Yapı Hüseynik Köyiçi Bölgesi İçten Sokak 1538 parselde bulunmaktadır.

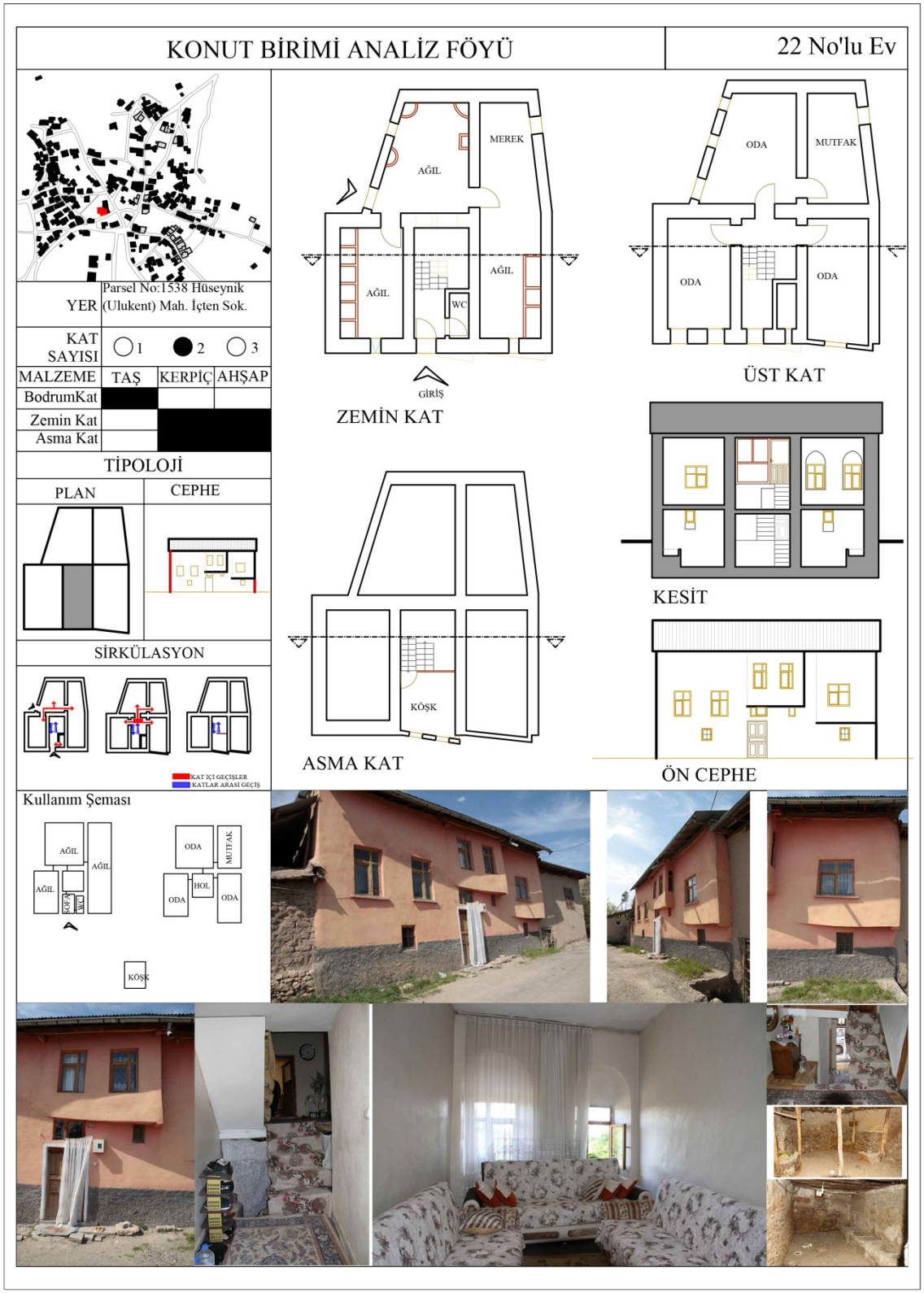
Plan okunması; biri sokak cephesinden diğeri bahçeden olmak üzere zemin kata açılan iki girişi mevcuttur. Ana giriş, katlar arası geçişi sağlayan merdivenin sahanlığına açılıyor. U şeklindeki merdivenin bir kolu zemin kata diğer kolu üst kata çıkmaktadır. Arazi eğiminden dolayı yapıda dört kot bulunmaktadır.

Zemin katta üç ağıl ve bir merek vardır. Özgün yalakların bulunduğu bu ağıllar günümüzde hala kullanılmaktadır. Bu katta merdivenlerin olduğu mekana açılan fakat günümüzde kapatılmış olan bir açıklık mevcuttur. Ana girişin sağında bir wc yer almaktadır. Üst katta ise üç oda ve bir mutfak bulunmaktadır. Üst kat sağdaki oda ile asma katta oda boyu konsol çıkan gönye çıkmalı cumbalar mevcuttur.

Cephe okunması; yapının ön cephesinde zemin kat açıklığı diğer kat açıklıklarına oranla daha küçüktür. Mekanlarda ki açıklık oranlarının farklılığı ve zemin hareketleri dış cepheden iç mekanların okunmasını sağlamaktadır.

Yapı sistemi ve malzeme; zemin katı taş, üst katlar ise kerpiç malzemelidir. Dış cephesi sıvalı ve boyalıdır. Evin çatısı niteliksiz sac kaplamalıdır. Zemin kat döşemesi beton olup tavan döşemeleri ahşap kirişlerden yapılmıştır. Evin doğramaları ahşap malzemelidir. Katlar arası merdiven özgün olup ahşap malzemelidir. Mevcut cumbalar güneye yönelerek açılanmışlardır. Asma katta bulunan cumbanın yan tarafında ise Tarihi Ulukent Cami ile dere boyuna bakan bir pencere bulunmaktadır.

Mimari elemanlar ve detaylar; Mekanlarda duvar içine gömülmüş takalar ve dolaplar mevcuttur. Bu dolapların bazılarında ahşap kapaklar bulunmaktadır. Zemin kattaki dış cepheden küçük görünen pencereler içerde yatayda ve dikeyde genişleyerek ışığın kontrollü bir şekilde içeriye alınmasını sağlamaktadır. Üst katta solda bulunan odanın pencereleri kemerlidir.

Şekil 4.28. 22 no'lu ev- Konut Birimi Analiz Föyü

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Elazığ ilinde bulunan eski yerleşimlerden çok azı özgün dokusunu koruyarak günümüze gelebilmiştir. Bu nedenle Hüseynik Köyiçi özgün dokusu ve nitelikli evleri bölgede önemli bir yere sahiptir. Bölgenin kente olan uzaklığı ve yaşam şartları bölgenin göç vermesine ve yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Terk edilmiş yapılarda zamanla bozulmalar olmuş ve bu yapılar yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bölgede bulunan bu geleneksel yapılardan günümüze gelenlerin bir kısmının tescillenip korunduğu diğerlerinin ise kaderlerine terk edildiği görülmüştür.

Hüseynik Köyiçi bölgesi, sahip olduğu tarihi dokusu ve yapılarıyla geleneksel mimarlık bağlamında önemli bir yere sahiptir. Bölgede bulunan tarihi ve nitelikli cami, değirmen, çeşmeler ve evler buranın önemini ortaya çıkarmaktadır. Geleneksel evler, hem içindeki yaşama hem de yerleşimin fiziksel ve sosyal etmenlerine göre şekillenmiş çevresine ve doğaya saygılı yapılardır. Bu özellikleri ile bu evler, günümüzde geçmişin izlerini yansıtmaktadır.

Eğimli bir arazide kurulmuş olan yerleşkedeki yapılar bölgenin dokusu ve arazisi ile uyumludur. Yollar genellikle eğime dik ve izohipslere paralel şekilde olup, kullanıcısını daha az yoracak tarzda organik bir biçimde oluşmuştur. Yapılar genellikle eğime dik ve teraslama yöntemiyle konumlanmış olup birbirlerinin manzarasını ve güneşini kesmeyecek ve mahremiyet alanlarını doğrudan görmeyecek şekilde tasarlanmıştır.

Hüseynik Köyiçi bölgesindeki geleneksel evler, genel olarak iki ya da üç katlıdır. Üçüncü katlar, yapılarda arazi eğiminden dolayı oluşmuş bodrum katlar ya da en üst katta özelleşmiş dinlenme mekanlarının bulunduğu katlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ana yollara cepheli evler genellikle sokaktan doğrudan giriş alırken iç kısımda bulunan evlere ya bir avludan ya da bir bahçeden girilir. Suyun bol bulunduğu yerleşim yerinde bazı bahçelerde havuz veya çeşme bulunur. Bu havuzlu mekanlar kendi içinde özelleşerek eğlenme ve dinlenme mekanlarına dönüşmüştür. Evlerin çoğunda ocak bulunmakta olup bu ocakların kullanımı, teknolojinin gelişmesiyle azalmıştır. Bazı evlerde ise bacalarının kapatıldığı görülmüştür.

Giriş katları yol ile ya da bahçeyle doğrudan bağlantılıdır. Bu katlar daha çok hizmet mekanlarını barındırmaktadır. Yoldan iç mekanlar doğrudan görülmeyecek

şekilde tasarlanmıştır. Eyvanlar ise dış mekan ile yapı özel alanları arasında tampon oluşturmaktadır. Eksi kottan giriş alan katlar, daha çok ağıl ve depo gibi özel hizmet mekanlarını barındırmakta ve genellikle doğrudan sokaktan giriş almaktadır. Özgün giriş kapıları ise kabara çakılı ve kapı tokmaklıdır. Kapılardaki kabaralar genelde birbirine benzer şekildedir. Kapı tokmakları, kadın ve erkek misafirler için mahremiyet gözetilerek farklı ses tonlarına sahip ve iki parçalıdır. Kapı tokmaklarının şekli, tasarımı ve kapıda bulundukları yerler birbirlerinden farklıdır.

Üst katlarda genel olarak özel ve dinlenme mekanları yer alır. Bu katlarda bulunan sofa genellikle ailenin toplandığı ya da sadece geçişin sağlandığı ara mekanlardır. Üst katlarda odalarda ya da sofalarda çıkmalar bulunmaktadır. Bunlar makatlı şahnişinler, basit çıkmalar ya da gönyeli çıkmalar şeklindedir. Misafirlerin ağırlandığı odalar ile başodalarda bulunan silmeli askılıklar ve kemerli pencereler bu odaların mimari süslemeleri olup estetik bir görünüm sağlar.

Yapıların damlarının üstü günümüzde niteliksiz sac örtü ile kapatılmıştır. Geçmişte sosyal hayatın bir parçası olan bu bölümler günümüzde pek kullanılmamaktadır. Kışın sert geçtiği bu bölgede damlar bakıma ihtiyaç duymaktadır. Günümüzde, damlarının üstüne müdahale edilmemiş evlerde damlar bakımsızlıktan çökmüş ve bu evler harabe durumdadır.

Hüseynik Köyiçi bölgesi Çarşı Sokak, tarihte ve günümüzde özgün evlerin yoğunluklu olarak ayakta kaldığı sokaktır. Buradaki evlerin giriş katları diğer yapılara göre sokak ile ve birbirleriyle bağlantılıdır. Zemin katlardaki geçişi sağlayan kapılar ve sokağa paralel eyvan kemerleri bunu desteklemektedir. Ayrıca bazı evlerde günümüzde kullanılmayan fakat hala özgün yerlerinde duran uzaktan kapıyı açmayı sağlayan makaralı, halkalı düzeneklerde, bu evlerin zemin katlarının dükkan olarak kullanılmasının bir sonucudur. Çarşı Sokak geleneksel evleri tescilli olup korunmaktadır. Dükkan özelliği gösteren bu evlerin yoğun bir şekilde özgün haliyle gelmiş olması yerleşkenin Elazığ kenti için önemini arttırmaktadır. Günümüzde konut olarak kullanılan bu yapılar kentin eski niteliğini kazandırma çalışmaları kapsamında tekrardan aynı işlevle yaşatılabilir.

Hüseynik'te yapılan araştırma ve analizlerde yerleşim bölgesindeki evlerin genellikle Geleneksel Anadolu Evi özelliği taşıdığı görülebilmektedir(EK.2.) Osmanlı

döneminde pek çok merkez gibi sıradan bir yerleşke olan Hüseynik, günümüzde benzer yerleşkelerin azalması ve yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalması nedenleriyle önemli ve korunmaya değer bir bölge konumuna gelmiştir. Buradaki evlerinde birçoğunun terk edilmeleri ya da dönemsel olarak kullanılmaları nedeniyle yapıların tahrip olduğu ve yıkılma tehlikesi oluşturduğu saptanmıştır.

Tarihi bir yerleşkenin, tarihi dokusunu, sahip olduğu tarihi yapıları ve özellikle evlerin arasında organik bir şekilde oluşmuş sokakları belirleyebilmektedir. Bu çalışmada eskiye ait fotoğraflar ve belgelerde geçmişte çalışma alanında nitelikli yapıların daha fazla olduğu, fakat bunların sadece bir kısmının günümüze özgün haliyle geldiği görülmüştür. Geçmişin atmosferini bugünde yaşatmak için, tarihi evlerin ve kent dokusunun korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Alanda bulunan 18 adet tescilli yapı bu kapsamda koruma altındadır. Bölgede yapılan incelemeler burada korumaya değer başka yapılarında olduğunu göstermiştir. Bu amaçla alanda tespit edilmiş olan 14 adet yapıya daha tescil önerisinde bulunulmuştur. Bölgede hala ayakta olan nitelikli yapıları koruyarak bu yapıların varlıklarını sürdürmesi sağlanmalıdır. Buradaki evlerin ve yaşamın sadece anılarda, eski fotoğraflarda değil somut olarak da yaşatılması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışmada, Hüseynik Köyiçi bölgesinin geleneksel evlerinin ve dokusunun;

- Geleneksel Anadolu evi özelliği taşıması,
- Osmanlı yaşam kültürünü yansıtan yerleşimlerden biri olması,
- Geleneksel dokusunu ve evlerini hala koruyor olması,
- Geçmişte korunamamış yapılar ile aynı kaderi çoğunlukla paylaşmaması,
- Geçmişin atmosferininin günümüzde de yaşatılması,
- Tarihi kimliğine ait izleri hala taşıması,

sebepleriyle korunmasının, yaşatılmasının ve gelecek nesillere aktarılmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu amaçla yapılan incelemelerin ve analizlerin belgelenmesi sonucunda, bu kültürel mirasın korunabilmesi ve kayıt altına alınarak ileride yapılacak çalışmalara veri oluşturulması sağlanmaya çalışılmıştır.

6. KAYNAKLAR

Aksın, A. 1999. 19. Yüzyılda Harput. Ceren Ofset ve Matbaacılık, Sayfa:149-151, Elazığ.

Akyel, S. 2013. 19. Yüzyılın İlk Yarısında Harput Şehrinin Nüfus ve Toplum Yapısı. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ, 39.

Anonim 2018. Edwin Sadoyan koleksiyonu - Fresno. Erişim: [https://www.houshamadyan.org/tur/ada/kuzey-ve-gueney-amerika/edwin-sadoyan-arsivi-usa.html]. Erişim tarihi: 20.08.2018

Anonim 2018. Erişim:[https://ovenk.com/hussenig-fortress/]. Erişim tarihi: 20.08.2018

Anonim, 2002. Anılardaki Elazığ I, Elazığ genç iş adamları derneği kültür yayınları, FSF matbaacılık, Sayfa:49-51, Elazığ.

Anonim. 2010. Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Elazığ Eğitim Tarihi, Elif Ofset Matbaa Tar. Ürn. İşlm. Ve Amb. San. Tic. Ltd. Şti., Sayfa:32, Elazığ.

Arü, K. A. 1998. Türk Kenti. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş. İstanbul.

Bektaş, C. 2014. Türk Evi. Yem Yayın, Sayfa:127-130, İstanbul.

Bican, Z.2007. Sekizinci Şehir Elazığ'a Harput'tan İnciler. Ertem Basım Yayın, Sayfa:279-288, Ankara.

Cemo.Yön. Atıf Yılmaz Batıbeki. Acar Film, 1972. Harput-Ulukent(Hüseynik)

Ceylan, S. 2007. Büyükdere (Senoz) Vadisi Örneğinde Yöresel Mimarlığın Tarihsel Süreklilik Kavramındaki Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbulTeknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 11-13.

Cuinet, V. 1892. Turquie D'asie, Sayfa:352, Paris.

Demir, A. 2006. Anadolu'da Kent ve Konut. Geçmişten Geleceğe Anadolu'da malzeme ve mimarlık Sempozyum/UIA 2005 XXII. Dünya Mimarlık Kongresi, 4-5 Temmuz 2005, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, İstanbul. S, 163-178.

Elazığ Belediyesi. 2018. Coğrafi yapı. Erişim:[https://www.elazig.bel.tr/cografi-yapi-blog-217]. Erişi tarihi: 20.08.2018.

Elazığ Valiliği. 2018. Elazığ haritası. Erisim:[http://www.elazig.gov.tr/elazig-haritasi]. Erişim Tarihi:18.08.2018.

Elazığ Valiliği. 2018. Elazığ şehir planlama haritası Erisim:[http://www.elazig.gov.tr/elazig-sehir-planlama-haritasi]. Erişim Tarihi: 20.08.2018.

Eldem, S. 1984. Türk Evi Osmanlı Dönemi I. Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, Sayfa:58-68,16. İstanbul.

ELDEM, S. 1987. Türk Evi Osmanlı Dönemi III. Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, Sayfa:60.İstanbul.

Eyüce, A. 2005. Geleneksel Yapılar ve Mekanlar. Birsen Yayınevi, Sayfa:97,98,105-108, İstanbul.

Google Earth, Erişim:[https://earth.google.com/web/@38.69574996,39.2636426,1174.81490008a,1109.14093247d,35y,-0h,0t,0r] Erişim Tarihi: 20.08.2018.

Google Earth. Erişim: [https://www.google.com/maps/@38.6938658,39.2626553,15z/data=!5m1!1e4;https://www.google.com/maps/@38.6938658,39.2626553,2957m/data=!3m1!1e3!5m1!1e4]. Erişim Tarihi: 20.08.2018.

Gümüş, F. 1999. Ulukent (Hüseynik)'in Tarihsel Gelişim İçerisinde Gösterdiği Değişimler. Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Elazığ, 9,10.

Günek, H., Akdemir, İ.O., Kuşçu, V. 2013. Harput Ve Yakın Çevresinin CBS Uzaktan Algılama İle Morfometrik Özelliklerinin Analizi. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Cilt 2, Elazığ.S.265-277.

Günek, H. 1994. Harput ve Elazığ Şehirlerinin İklim Elemanlarının Karşılaştırılması ve İklim Koşullarının Çevresel Etkileri. Dünü Ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Cilt 2, Elazığ, 365-385.

Hayg, V. 2012. Harput - Din. Erişim: [https://www.houshamadyan.org/tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti/harput-ovasi/din.html]. Erişim tarihi: 20.08.2018.

Karakaş, S. 2008.Elazığ Geleneksel Konut Kültürü. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Konya, 186-196.

Karpuz, H. 1993. Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri. Kültür Bakanlığı Yayınları, Sayfa:4, Ankara.

Kuban, D. 2016. Osmanlı Mimarisi. YEM Yayınları, Sayfa:469,597-603, İstanbul.

Küçükerman, Ö. 1985. Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi. Turing Yayınları, Sayfa:53, İstanbul.

Lynch, K. 2010. Kent İmgesi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sayfa: 51-53, İstanbul.

Oliver, P. 1997. “Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World”. Cambridge University Press, Sayfa:ii, Cambridge.

Rapoport, A. 1969. “House Form and Culture”, Foundations of Cultural Geography Series, Prentice-Hall İnternational INC, Sayfa:2,18-19,46, New Jersey.

Sunguroğlu, İ. 2013. Harput Yollarında Cilt I-II. İşaret Yayınları, Sayfa:274, İstanbul.

Sunkar, M.2013. Harput (Elazığ) Çevresinde Bakı Faktörünün Doğal ve Beşeri Ortam Üzerindeki Etkisi. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Cilt I, İlhan Offset, Elazığ. S, 279-295.

Taşcıyan, V. 2012. Harput - Zanaatlar. Erişim: [https://www.houshamadyan.org /tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti/harput-ovasi/ekonomi/zanaatlar.html]. Erişim tarihi: 20.08.2018

Taşcıyan, V. 2015. Harput-Mamuret-ül Aziz’de Hayat. 1908-1915. Erişim: [https://www.houshamadyan.org/tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti/harput-ovasi/siyasi-hayat/mesrutiyet.html]. Erişi tarihi: 20.08.2018

Taşçıyan, V. 2012. Harput (Kaza) – Okullar (1 Bölüm). Erisim: [https://www.houshamadyan .org/tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti/harput-ovasi/egitim-ve-spor/okullar1bolum.html]. Erişim tarihi: 20.08.2018

Taşçıyan, V. 2012. Harput (Kaza) – Okullar (2 Bölüm). Erisim:[https://www.houshamadyan. org/tur/haritalar/mamuret-uel-aziz-vilayeti/harput-ovasi/egitim-ve-spor/okullar-ii-oeluem.html]. Erişim tarihi: 20.08.2018

Tuğlacı, P. 1985. Osmanlı Şehirleri. Milliyet Yayınları, Sayfa:229-235, İstanbul.

Türkiye Kültür Portalı. 2018. Erisim:[https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/elazig/anitlar]. Erişim Tarihi: 18.08.2018

Ülger, N. 2000. Kalkınma Yolunda Bir Şehir: Elazığ. Müsiad, Sayfa:11-12, Elazığ.

Ünal, M.. A. 1989. XVI. Yüzyılda Harput Sancağı(1518-1566). Türk Tarih Kurumu Basımevi, Sayfa: 36-38, Ankara.

Üzeyiroğlu, F. 2009. Kentsel Kimliğin Sürdürülmesinde Muğla Geleneksel Doku Özelliklerinin Kentsel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3.

Yapıcı, S. 2013. Harput-Bir Havza Kültürünün Manevi Hüviyeti- Alim-Müllif ve Mutasavvıfları, Cilt-1. Sistem Ofset Basım ve Yayın San. ve Tic. LTD. Şti., Sayfa:78-86, Elazığ.

Yünkül, A. 2005. Elazığ Evleri. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Elazığ, 60-61.

Yürekli, H., Yürekli, F. 2007. Türk Evi Gözlemler ve Yorumlar. Yem Yayın, Sayfa:20, İstanbul.

Zakar, L., Eyüpgiller, K., K. 2015. Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri,Sayfa:107-109, 142, İstanbul.

EKLER

EK.1: Hüseynik Köyiçi bölgesi incelenen evlerin harita üzerinde gösterimi

EK.2. Hüseynik Köyiçi bölgesi incelenen evlerin mimari özellikleri

			1 NO'LU EV	2 NO'LU EV	3 NO'LU EV	4 NO'LU EV	5 NO'LU EV	6 NO'LU EV	7 NO'LU EV	8 NO'LU EV	9 NO'LU EV	10 NO'LU EV	11 NO'LU EV	12 NO'LU EV	13 NO'LU EV	14 NO'LU EV	15 NO'LU EV	16 NO'LU EV	17 NO'LU EV	18 NO'LU EV	19 NO'LU EV	20 NO'LU EV	21 NO'LU EV	22 NO'LU EV
İNCELENEN EV																								
PARSEL NO			1789 parsel	1788 parsel	1793 parsel	1794 parsel	1795 parsel	1796 parsel	1797 parsel	1798 parsel	1799 parsel	1813 parsel	1807 parsel	1773 parsel	1620 parsel	1739 parsel	1694 parsel	1706 parsel	1686 parsel	1687 parsel	1660 parsel	1656 parsel	1781 parsel	1538 parsel
GÖRSEL																								
PLAN ELEMANLARI	KAT PLANLARI	Kot 1																						
		Kot 2																						
		Kot 3																						
	KESİT																							
	CEPHE																							
PLAN TİPLERİ	Sofasız																							
	İç Sofalı																							
	Dış Sofalı																							
YAPI MALZEMELERİ	KOT 1	Taş																						
		Kerpiç																						
		Ahşap																						
	KOT 2	Taş																						
		Kerpiç																						
		Ahşap																						
	KOT 3	Taş																						
		Kerpiç																						
		Ahşap																						
MİMARİ DETAY - MİMARİ ELEMANLAR (ÖZGÜN)	Pencere																							
	Kapı																							
	Ocak-Tandır														Ocaklık dıştan görünümü									
	Yüklük-Dolap-Taka																							
	Süsleme-Detay																							
								Metal süslemeli dındık	Ambar	Kemer	Kemer	At Yemliği	Havuz	Yemlik-yalak	Kemer		Yemlik-yalak					Kemer	Çeşme	Kemer ve süslemesi	
	Diğer																							

EK.3. 11 no'lu ev çilehaneye çıkan merdiven

EK.4. Faik Bey Konağı (20 no'lu ev) günümüzde yıkılmış olan köşk odası(Karakaş 2008)

EK.5. 7 no'lu ev ışıklık-tepe pencereleri

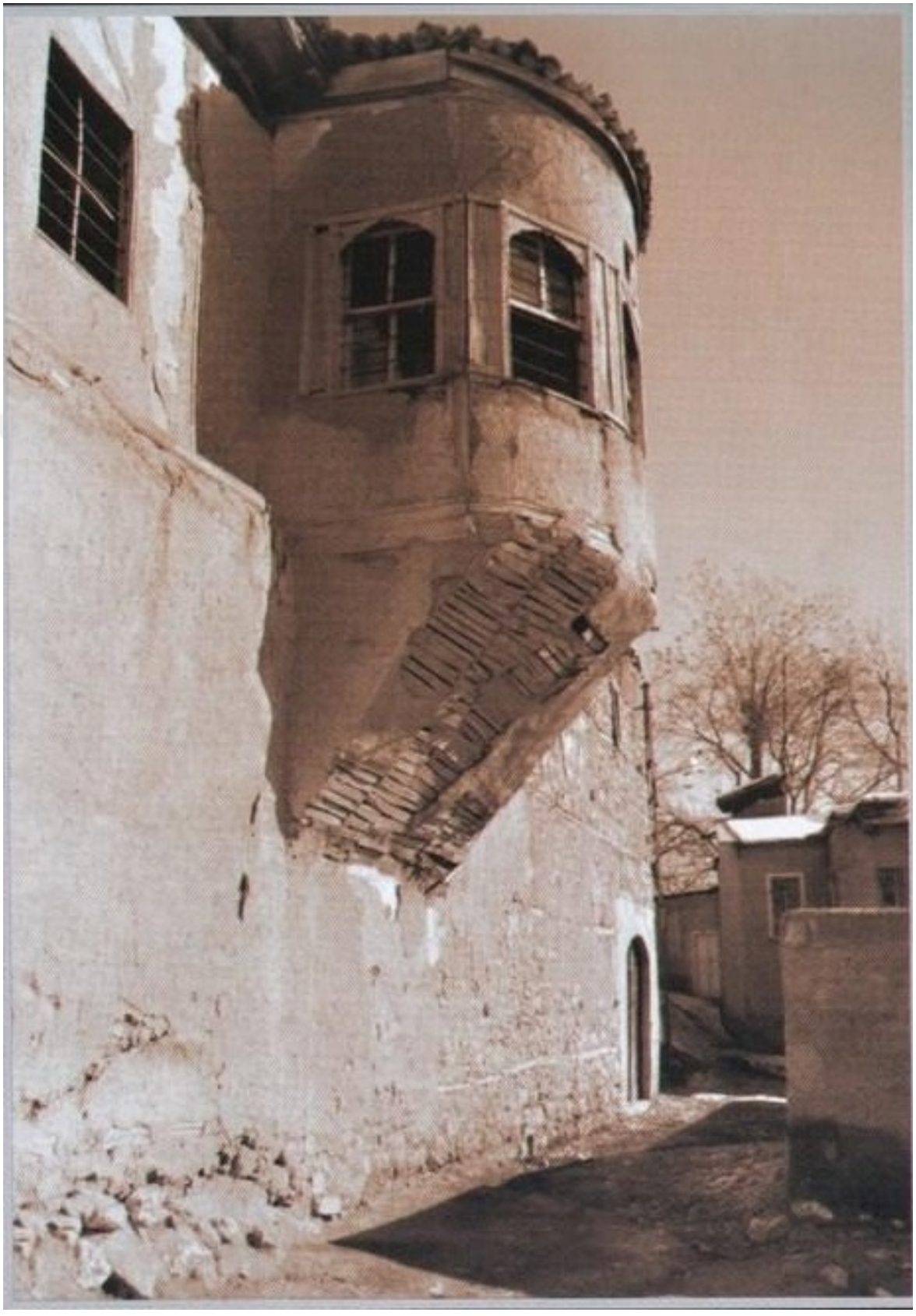

EK.6. 11 no'lu ev

EK.7. Hacı Ömer Beyzade Ali Bey'in konağı(Anonim 2002)

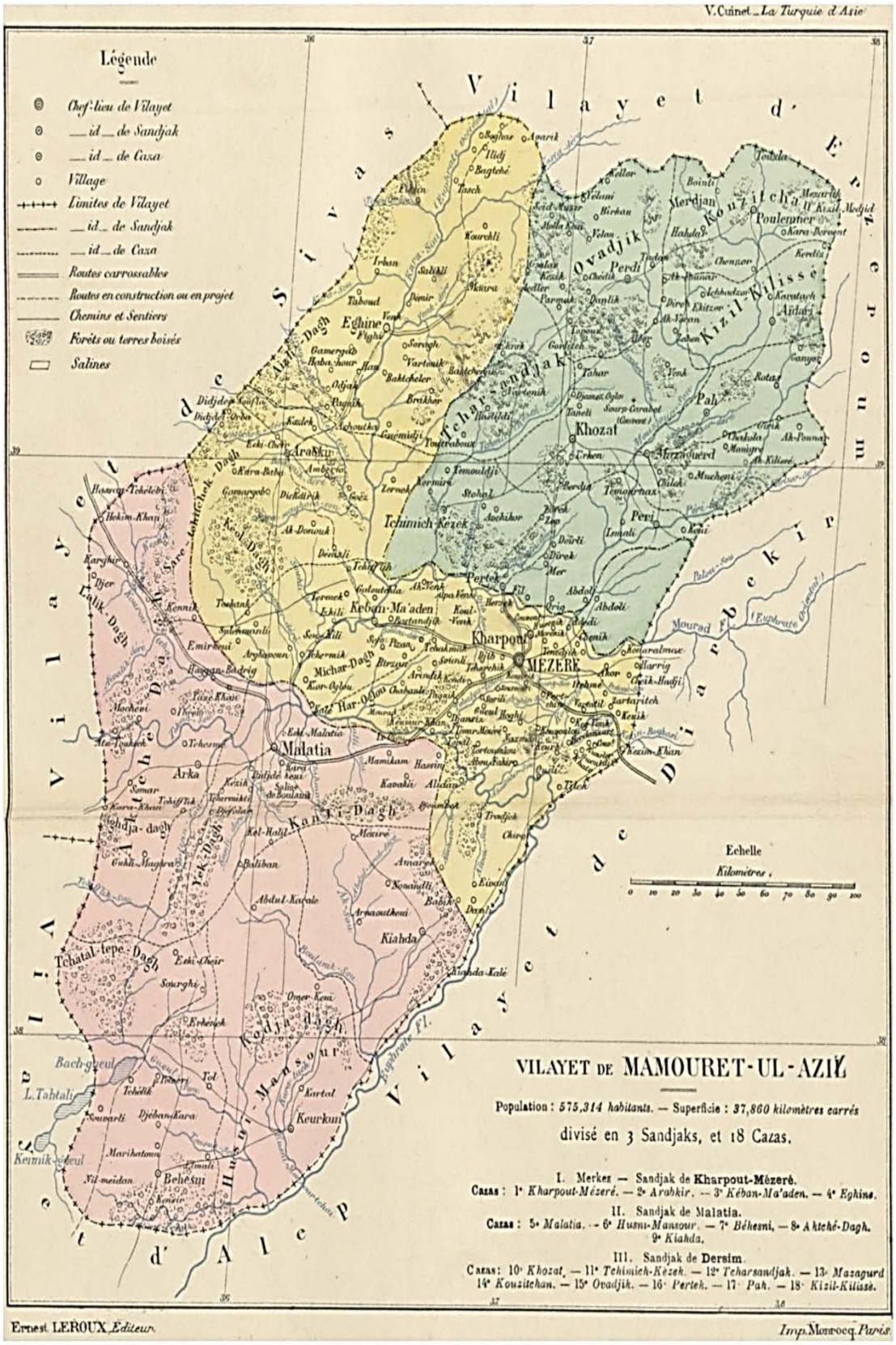

EK.8. Cemo(1972) filmi Hüseynik değirmeninde çekilen sahne-Ekran görüntüsü

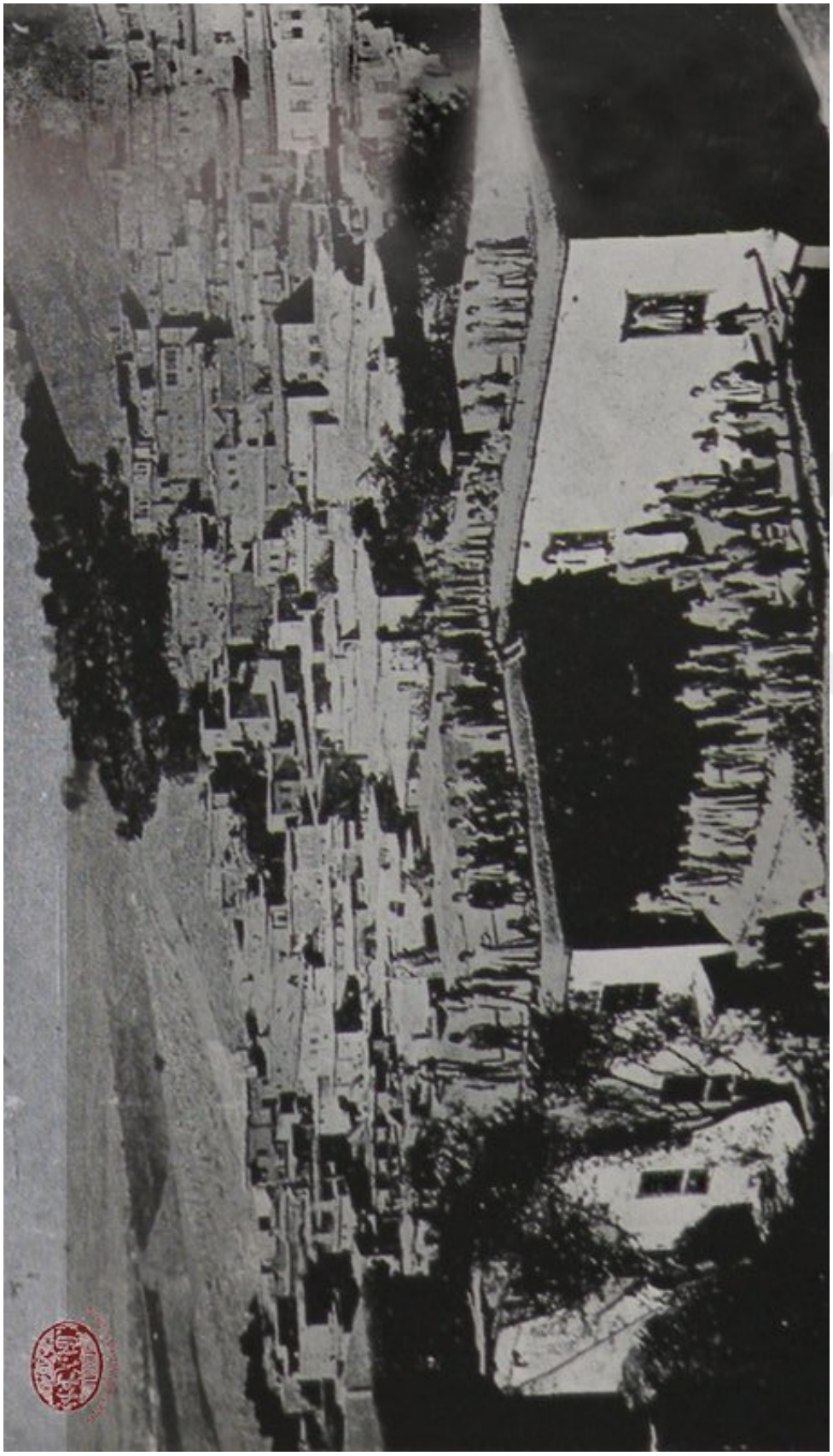

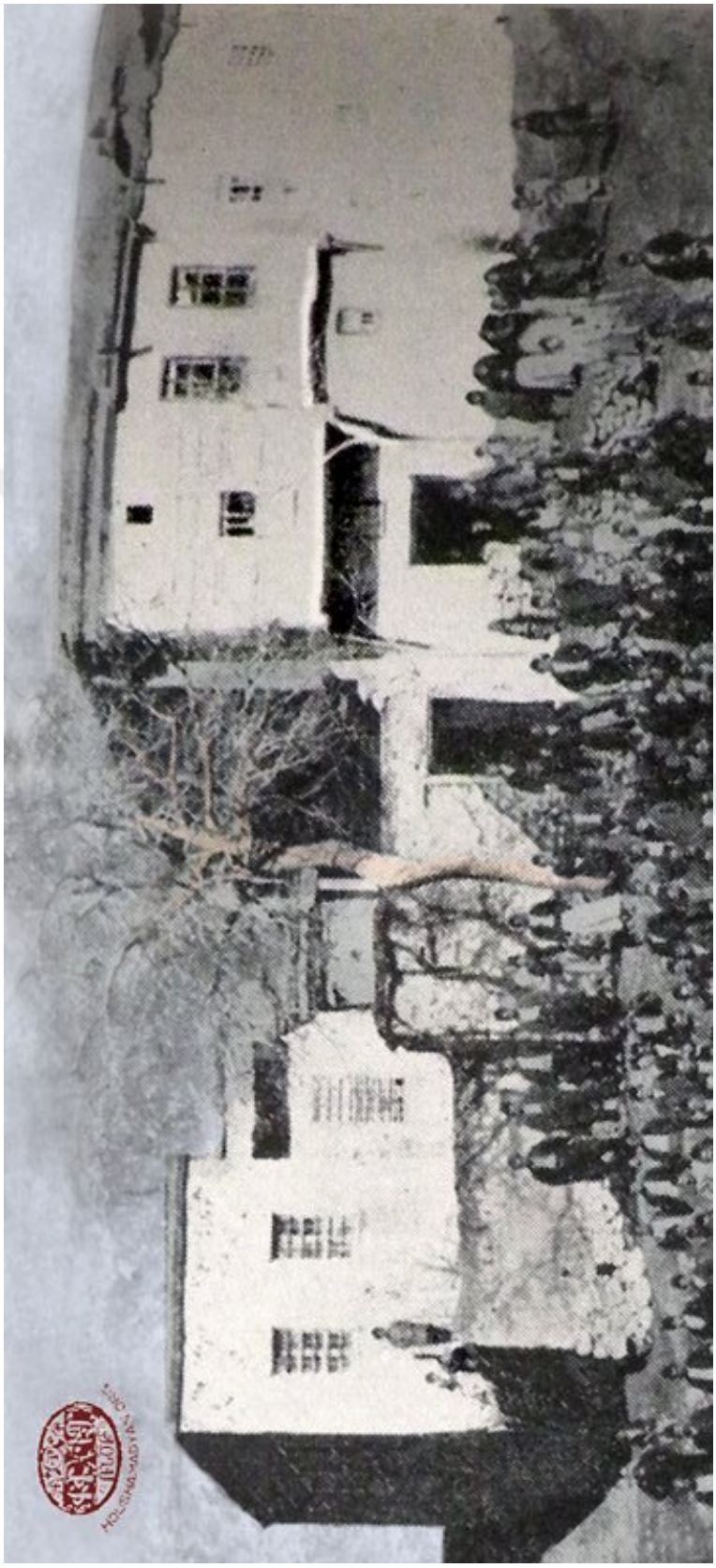
EK.9. Mamarat'ul aziz Haritası(Cuinet 1892)

E**K.10.** Hüseynik Köyiçi Hüseynik deresinin alt kısmındaki evler(Taşcıyan 2012)

EK.11.Hüseynik mezarlığında bir cenaze merasimi esnasında çekilmiş bir resim (Hayg , Taşcıyan 2012)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Meltem KOCAMAN

Doğum tarihi ve yeri: 01.04.1987- Karakoçan

Yabancı Dili: İngilizce

e-mail: meltem-kocaman62@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi/ Mimarlık Bölümü	2014
Lise	Karakoçan Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	İşin tanımı	İşin kapsamı
2014-2016	Malatya-Battalgazi	Şantiye şefi yard.	Cami restorasyonu
2016-2017	Elazığ-Harput	Şantiye şefi yard.	Konak restorasyonu
2017	Elazığ- Harput	Mimar(Şantiye)	Kale restorasyonu
2017-2018	İzmir-Bayındır	Mimar(Şantiye)	Sokak sağlıklaştırma
2018-.....	İzmir- Karşıyaka	Mimar(Ofis)	Kesin hesap uzmanı

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ İNTİHAL FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI VE SOYADI	MELTEM KOCAMAN
ÖĞRENCİ NO	15808004
EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2018/2019
YARIYIL	☒ Güz ☐ Bahar
ANABİLİM DALI	MİMARLIK ANABİLİM DALI
PROGRAM	Yüksek Lisans
TEZ KONUSU	ELAZIĞ İLİ HÜSEYNİK KÖYİÇİ BÖLGESİ YERLEŞİM DOKUSU VE GELENEKSEL EVLERİ ANALİZ EDİLEREK KAYIT ALTINA ALINMASI VE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİNİN ARAŞTIRILMASI
İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ	
RAPOR TÜRÜ	Tez Savunma Sınavı Sonrası
SAYFA SAYISI	160
BENZERLİK ORANI	%11
RAPORLAMA TARİHİ	23/01/ 2019

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 160 sayfalık kısmına ilişkin, 23/01/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından *turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

☐ Kabul/Onay sayfaları hariç,
☐ Kaynakça hariç
☐ Alıntılar hariç/dâhil
☒ Diğer

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Meltem KOCAMAN

23/01/2019	23/01/2019
Doç. Dr. MİNE BARAN	Doç. Dr. D. TÜRKAN KEJANLI
Tez Danışmanı	**Anabilim Dalı Başkanı**

Formdaki bilgiler bilgisayar ortamında doldurulmalıdır. El yazısı ile doldurulan formlar geçersiz sayılmaktadır.